

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Aztek Efsaneleri

Toltek Efsaneleri

Walter Krickeberg

Türkçesi: Alev Kırım

OKYANUS

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Dünya Efsaneleri: 1

Aztek Efsaneleri

Toltek Efsaneleri

Türkçesi

Alev Kırım

© Walter Krickeberg 1927 /

Okyanus Yayıncılık ve Yapımcılık Ltd. Şti. 1997

Ön Kapak

Nasca Deseni

Arka Kapak

Nezahualcóyotl (1402-72) Texcoco Kralı

Kapak Tasarımı

Nare Öztürk

Ofset Hazırlık, Kapak Baskı, İç Baskı ve Cilt:

ÇİZGE Matbaacılık Ltd. Şti.

Tel.: (0212) 647 34 93

ISBN 975-7200-22-0

OKYANUS YAYINCILIK ve

YAPIMCILIK LTD. ŞTİ.

Ankara Cad. Konak İşhanı 34/104

3440 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (0212) 513 42 59

AZTEK EFSANELERİ

TOLTEK EFSANELERİ

Walter Krickeberg

Türkçesi
Alev Kırım

OKYANUS
Dünya Efsaneleri

Kitap ve Yazar üzerine: Eski Amerikan halklarına ait söylencelerin toplanıp derlenmesi çok eskilere, 16. yüzyıla kadar inmektedir. Walter Krickeberg, türkçeye aktardığımız bu kitabını 1927 yılında Berlin’de tamamlamıştır. Aztek, İnka, Toltek ve diğer eski Amerikan halklarına ait efsaneleri Krickeberg, mümkün olduğu kadar en eski, eksiksiz ve özgün olanlarından derlemiştir. Biz bu çeviri kitabımıza Krickeberg’in derlemesinden bir bütünsellik oluşturduğu için yalnız Aztek ve Toltek efsanelerini aldık. Kitabımıza almadığımız İnka ve diğer eski Amerikan halklarına ait söylenceleri yayınlarımız arasında çıkacak olan İnka ve Maya efsanelerinde bulabilirsiniz. Kitabın içinde bulunan motifler ve resimler “The Aztecs - Rise and Fall of an Empire” ve “The Aztec Way to Healthy Eating” adlı kitaplardan alınmıştır.

Çevirmen üzerine: Alev Kırım 1962 yılında İstanbul’da doğdu. Avusturya Kız Lisesi ve İ.T.Ü. İşletme Mühendisliğini bitirdi. Dokuz yıl tekstil sektöründe çalıştı. Şimdi Okyanus Yayıncılık için çevirmenlik yapmaktadır.

Aztekerin Yurt Ediniŝi.

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Dünyanın Yaradılışı

1. Eski zamanlar
2. Dünya dönemleri
3. Gökyüzünün kaldırılması
4. İnsanların ve bitkilerin yaradılışı
5. İki tanrının güneş ve ay oluşu
6. Yıldız tanrıları ve savaşın çıkışı (ilk savaş)

Gökyüzü ve Ölüler Ülkesi

7. Dokuz gök katı
8. Üç ölüler ülkesi
9. Tlalocan

Tollan Efsaneleri

10. Quetzalcouatl'ın gençlik hikayesi
11. Altın devir
12. Quetzalcouatl'ın günah işlemesi ve
Tollan'ın düşüşü
13. Daha sonraki metinlerde Toltek efsanesi

Azteklerin İlk Zamanları

14. Uitzilopochtli'nin doğumu
15. Halkların göçü
16. Aztek göç efsanesi
Eski bir resim yazısındaki hikaye
Azteklerin ilk yurtları Aztlan'ı terk etme
sebebi

İlk tartışma

Taraskenlerin geride bırakılması

Uitzilopochtli'nin Azteklere gelecekteki
başkentlerinin tasvirini göstermesi

Copil'in kurban edilmesi

17. 1. *Motecuhzoma'nın Aztlan'a haberci
göndermesi*

Efsanelerin Açıklamaları

Kaynaklar

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Bu kitapta Orta Amerika uygarlıkları içerisinde önemli bir yer tutan, ancak ülkemizde çok az bilinen iki uygarlığın, Azteklerin ve onların öncülleri diyebileceğimiz Toltekler'in efsaneleri bulunmaktadır.

Aztekleri ve Toltekleri tanımak için bu uygarlıkların geliştiği topraklar olan Meksika'nın tarihine bir göz atmakta fayda var.

Meksika topraklarında ilk insan topluluklarına ait izler günümüzden yaklaşık 20 bin yıl öncesine dayanmaktadır. Avcılığın ve ilk toplayıcılığın gelişmesi İ.Ö. 7500'lere, toprak ekimi İ.Ö. 5000'lere, yerleşik hayata geçiş ise İ.Ö. 1500'lere rastlar. İ.Ö. 900-300 yılları arasında daha karmaşık ve gelişmiş kültürler kurulmaya başlar. İ.S. 100-900 arasında ise Olmekler, Mayalar ve Tolteklerin kurdukları uygarlıklar gelişir.

İ.S. 10. yüzyılda, küçük devletler halindeki etnik gruplar, Toltek İmparatorluğu yönetimi altında birleşirler. Efsanevi Toltek Kralı Tezcatlipoca savaşçı bir

siyaset izleyip, Toltek İmparatorluğu'nu Atlas Okyanusu'ndan Büyük Okyanus'a kadar genişletip tüm Orta Meksika'yı egemenliği altına alır. Toltek Uygarlığı ve Toltek kültürü çok geniş bir alana yayılır. Toltekler mimarlık ve el sanatlarındaki ustalıklarıyla ünlenirler. Toltek Uygarlığı öylesine parlak olur ki sonradan gelen hiçbir Meksikalı hükümdar bu efsanevi halktan geldiğini söylemekten geri kalmaz.

Toltek Uygarlığı hakkında günümüze kadar gelen bilgilere göre, Toltekler sadece güçleriyle değil bilgelikleriyle de diğer kabile devletlere baş olmuşlardır. Yasalarla herkes için adalet sağlarlardı. Dinleri esirgeyici ve hoşgörülüydü. Dinlerinde kendilerinden sonraki uygarlıkların o korkunç dinsel törenleri yoktu. Toltek Uygarlığı beşyüz yıl sürmüş, sonra kıtlık, iç savaş ve sülale kavgaları başlamıştır. Başka bir ulus, Chichimek'ler ülkeyi ele geçirince, sağ kalan Toltekler ülkelerini bırakıp önce Tabusca'ya sonra da Yucatan'a kaçıp güneydeki Chuan Toltek devletini kurarlar.

Kitabımızdaki efsanelerin çoğunu Aztek efsaneleri oluşturmaktadır. Aztek Uygarlığı hakkında bildiklerimiz Toltek Uygarlığı hakkındaki bilgilerimizden daha fazladır. Kökenleri kesin belli olmayan ancak bazı gelenekleri nedeniyle, kuzeydeki Meksika platosunda avcılık ve toplayıcılık yapan bir kıızılderili kabilesi olduğu tahmin edilen Azteklerin anayurdu Aztlandır. Toltek İmparatorluğu'nun egemenliği altında (İ.S.950-1200) yaşadığı sanılan Aztekler İ.S.1200 yılında güneye göç etmeye başlarlar. Göçleri sırasında, her yerde, barbar olarak görülürler ve yerli halk tarafından püskürtülürler. Sonunda Tetzcoco gölünün sazlı kıyılarına varırlar. Bugün Mexico City denilen kentin bir bölümünü bu göl kaplıyordu. Liften yapılmış

peştemalları ve sandaletleri ile basit yaylar ve taş bıçaklardan oluşan silahlarıyla, Tetz coco yerlileri onları bir tehlike olarak görmezler ve yerleşmelerine izin verirler. Ancak diğer komşuları Tepanekler onları istemezler, saldırırlar. Bu saldırılar Azteklerin Tetz coco gölünün bataklıklarına kaşmalarına neden olur. Tepanekler, kurtulanların bataklık bölgede yaşamalarına izin verirler. Bataklık bölgenin yılanlarla dolu olmasından dolayı hişbirinin hayatta kalamayacağını sanan Tepaneklerin beklentisi gerçekleşmez. Aksine Aztekler görünüşte olumsuz olan herşeyi olumluya dönüştürerek, hayatta kalmalarına yardımcı olacak herşeyi  d n ş alırlar, taklit ederler, uyarlarlar. Daha sonraki dönemlerde Aztekler Tetz coco gölündeki adalara yerleşirler. Adaların en büyüğünde tarihleri boyunca en önemli kentlerinden olan Tenochtitlan'ı 1325'de kurarlar.

Aztekler Tepanekler, Tetz cocolar ve son Tolteklerin kurduğu Culhuacan krallığı ile  evriliydiler. Bir dizi başarılı diplomatik manevrayla, bu kavimlerle sürekli antlaşmalar yapıp bozarak birbirleriyle savaşmalarını sağlarlar. Bu durum bu kavimlerin Azteklere karşı bir savunma paktı oluşturmasını engeller. Bir taraftan da Aztekler topraklarını genişletmek için askeri fetihler gerçekleştirirler.

Azteklerin, yaşadığı bölgelerde daha önce yaşamış gelişmiş kültürler (Mayalar, Olmekler ve Toltekler) büyük dinsel ve bilimsel miras bırakmışlardır. Aztekler bu zengin mirası özümseyip üzerine -15.yy. başlarına kadar sürecek- kibarlıkla barbarlığın, duyarlılıkla fanatikliğin dinle devlet yönetiminin karışımı bir uygarlık kurdular.

Aztek Uygarlığı'nın en belirgin özelliği dinin Az-

tek yaşamına hükmetmesiydi. Dini liderler aynı zamanda devleti de yönetirdi. İmparatorluğun kurulduğu ilk zamandan beri hiçbir önemli devlet kararı Aztek tanrılarının isteği ya da rehberliği olmadan alınmamıştır.

Hükümdar tanrısalsı biri olarak kabul edilirdi. Kendi panteonlarındaki tanrılarla direkt iletişim kurma ayrıcalığı vardı. Ya da bir rahip aracılığıyla tanrılardan belli yanıtlar talep edebiliyordu. Bu ise ona sorgulanamaz bir güç ve otorite sağlıyordu.

Kurban törenleri, Aztek dininin temel özelliğiydi. Aztekler evrenin tarihsel süreci içinde bir zaman yer yüzünün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığına inanıyorlardı. Tanrılar evreni kurtarmak için kendilerini kurban etmişlerdi. İyileştirme ve yaşam verme gücü insanın kanında vardı ve tanrılara, özellikle güneşi gökyüzünde tutan güneş tanrısı Tonatiuh'a, güçlerini geri verebilecek tek güç insan kanıydı. Bir insanın kulak memesine, dudağına veya parmağına çentik atarak akıtılan kan damlalarının bir çanakta toplanması duaya eşlik eden sunulardı. İnsanın kurban edilmesi gerçek ibadetin kutsal doruğunu simgelerdi.

Azteklerin bir başka inancı en yüce tanrıları Quetzalcoatl'in bir gün doğudan döneceğiydi. Azteklerin bu inancı, amacı sadece kendisi ve bağlı bulunduğu İspanya Kralı için kazanç sağlamak ve Hristiyan hacını dikmek olan Hernando Cortez'in işine çok yaramış ve kendisini "geri dönen Quetzalcoatl" olarak saygıyla karşılamış bir uygarlığı, bir avuç askerle, birkaç yıl içinde tamamen yıkmıştır.

Her ne kadar kitapta, yeri geldikçe bazı açıklamalarda sözü geçse de, Aztek takvimini de biraz tanımakta yarar var. Aztekler, Mayaların takvimini örnek al-

mışlardı, ama kendi zaman ölçme yöntemlerini ve kendi tanrılarını kullandılar. Takvim yaşadıkları önemli olayları ve törensel ibadet dönemlerini gösteren bir sayı sistemiydi.

Aztek takviminde günler, aylar, yıllar vardır, ancak haftalar yoktur. Bir ayda 20 gün vardır, bir yılda 18 ay ve sonunda “ölü” veya “uğursuz” denilen 5 gün vardır. Hepsinin toplamı 365 gün eder. Büyük güneş taşının yapıldığı dönemde (1400’ler civarı) Avrupalılar dünyanın göğün merkezi olduğuna, diğer gök cisimlerinin dünya etrafında doğup battığına inanırlarken, Aztekler dünyanın güneş sisteminin bir parçası olarak güneş etrafında döndüğünü anlamışlardı. Maya astronomisine dayanarak yıldızların ve gezegenlerin hareketini doğru olarak hesaplamışlardı. Binaların birçoğunda güneşin hareketlerini doğru olarak işaretlemek için ışığın girebileceği açıklıklar yapmışlardı, bunların takibi ekim ve hasat zamanı için de önemliydi.

Aztekler, takvimi şu anda bizim kullandığımız gibi, plan yapmak, sosyal olayları düzenlemek, iş, tatil ve bayram günlerini ayarlamak amacıyla kullanırlardı. Ancak Aztekler için takvimin günleri zamanı ölçmekten öte bir anlam taşıyordu. Her günün bir anlamı olduğunu düşünüyorlardı, çünkü her günün tanrısı ya da özelliği farklıydı. Bizim için günlerin adı, sadece o günün işaretidir, yani yapacağımız veya yaptığımız bir işi o günün tanrısıyla ilişkilendirmeyiz, örneğin Çarşamba günü için planladığımız bir olayı, Çarşamba tanrısının onaylayıp onaylamadığını pek dert etmeyiz. Aztekler ise, bir işi yapmak için en iyi etkili günün hangisi olduğunu araştırırlar ve hangi günün özelliği o işi yapmak için uygunsa planlarını o güne göre yaparlardı.

Aztekler için takvim, çevrelerindeki dünyaya karşı hissettikleri mistik bağıntıyı yansıtırdı. Doğa güçlerine yakın yaşarlardı ve bu güçler hakkındaki düşüncelerini ve duygularını takvime yansıtmışlardı. Belli bir gündeki gücü kazanmak için o günün gücüyle uyumlu besinler yerlerdi. Örneğin “Geyik” gününde geyik eti yiyerek, atiklik, çeviklik elde edeceklerini ya da “Tavşan” gününde tavşan eti yiyerek sürat kazanacaklarını umarlardı. Bazıları ise daha çok sembolikti, örneğin “yağmur gününde” meyva yemek, meyvaların yağmur tanrısının armağanı olduğuna inanmalarından gelirdi. Ev, çiçek işaretli günler şölen günleriydi. Bugünlerde hindi yenirdi. Güçler ise zerafet, yuva sevgisi ve yetinme idi. Kitapta çok sık adı geçen “Kamış” gününün gücü müzik, besini ise balıktı.

Kitabı okurken dipnotlarla birlikte okumanız efsanelerin anlaşılması için çok önemlidir. Bu kitabı büyük bir zevkle çevirdim. Çeviri yaparken sundukları çalışma ortamıyla ablam Dr. Özlen Tümer ve eşi Eşref Tümer’e, eşim Ahmet Kırım’a, bu çeviriyi yapma fırsatını veren ve bana her zaman destek olan arkadaşım Esra Bilal’e teşekkür ederim.

Ülkemizde çok az bilinen bir uygarlığın bu alışılmadık güzellikteki söylemlerini sizin de büyük ilgiyle okuyacağınızı sanıyorum.

Alev Kırım
Datça, 1996

Kaynakça:

* The Aztecs Rise and Fall of an Empire, Serge Cruzinski, Thomas and Hudson, New York 1992

* Tanrılar, Mezarlar ve Bilginler, C.W. Ceram, çev. Hayrullah Örs, Remzi Kitapevi, İstanbul 1982

* The Aztec Way to Healthy Eating, Sonja Atkinson, Paragon House, New York 1992

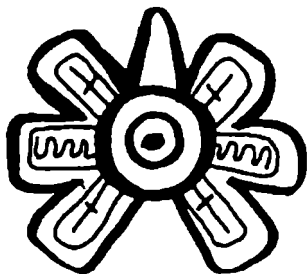
* Ana Britannica

* Büyük Larousse

* Grolier International Americana Encyclopedia

DÜNYANIN YARADILIŞI

1. ESKİ ZAMANLAR

Atalarımız derler ki, bizi o hayata getirdi, o yarattı, bizler onun varlıklarıyız, (a) Efendimiz Quetzalcoatl'dur. Efendimiz Gökyüzünü, güneşi ve yeryüzünün tanrısallığını da o yarattı.

Kızılderililerin kullandığı resim yazılarından, yaşılların ve putperestlik zamanı (b) rahiplerinin anlatılardan, ve kanunları öğreten manastırlarda yetişmiş olan soylular ve reislerin bildirilerinden, ve etrafıma toplanıp oturmuş insanların bana gösterdikleri, geçmişin tozu ve insan kanıyla lekelenmiş eski kitap ve resim yazılarından, tüm bunların hepsinden ortaya çıkan, kıızılderililerin "Etimizin efendisi" olarak adlandırdıkları bir tanrıları vardı. Ve bir de karısı (diğer bir adıyla Xochiquetzal). Kimsenin başlangıcı hakkında hiç bir şey bilmediği, öğrenemediği onüçüncü gök katında oturuyorlardı...

Bu iki tanrının dört oğlu oldu. En büyüklerinin adı kırmızı Tezcatlipoca idi, çünkü doğuştan kıpkırmızı

renkteydi (ona esas tanrı olarak tapınan Uexotzinco ve Tlaxcala yerlileri ona Camaxtli adını verdiler). İkinci siyah Tezcatlipoca idi. İçlerinde en güçlü ve en kötüsüydü; tüm varlıkların ve nesnelerin ortasından doğduğu için hepsinden daha kudretliydi ve daha fazla hükmetti. O da doğuştan siyahtı. Üçüncüsü Quetzalcoatl, diğer bir adıyla “ Gece ve Rüzgar “ idi. Ve en gençleri olan dördüncüsü “Kemiğin efendisi” veya “iki başlı yılan”dı. Meksikalılar ona Uitzilopochtli dediler ve esas tanrıları olarak kabul ettiler... Bu dört oğuldan siyah Tezcatlipoca herşeyi bilen, her yerde olan ve tüm kalplerin içini okuyabilendi. Bu nedenle ona Moyocoya dediler. Anlamı, her şeye kadir olan veya her istediğini yapabiliyordu... Uitzilopochtli doğuştan sadece kemikti. Hiç eti yoktu ve altıyüz yıl böyle kaldı. Bu süre içinde tanrılar katında hiç bir şey olmadı...

Altıyüz yıl geçtikten sonra bu dört tanrı biraraya geldi ve artık düzen ve kanunları koyma zamanı geldiğine karar verdiler. Quetzalcoatl ve Uitzilopochtli'ye nesnelerin düzenini kurma görevi verildi. Onlar da anlaştıkları ve diğer ikisinin de onayladıkları gibi önce ateşi yarattılar, sonrada yarım bir güneş. Ama güneş tam olmadığı için çok az aydınlatıyordu. Sonra bir çift insan yarattılar, Oxomoco adında bir erkek ve Cipactonal adında bir kadın. Toprağı işlemelerini emrettiler onlara, kadın örgü örmeli ve dokumalıydı, ve her ikisinden basit halk üremeliydi. Zevk ve mutluluk olmadan sadece çalışmak, kaderleri böyle olmalıydı. Ve Cipactonal'a mısır taneleri verdi tanrılar, hastalıkları tedavi etmek, fal bakmak ve büyü yapmak için. Bugün bile kadınların hala yaptıkları gibi. Daha sonra günleri yarattı tanrılar ve onları aylara böldüler. Her bir ay

20 gün çekiyordu. Böylece yılda onsekiz ay ve üçyüzaltmış gün oldu. Daha sonra yeraltının beyini ve karısını yarattılar, ve oraya, onüçüncü gök katından aşağıya, uzağa, suyu yerleştirdiler. İçine de kayman* cinsinden Cipatli adında bir balık koydular. Daha sonra-ları bu balıktan yeryüzünü yarattılar. Suyun tanrı ve tanrıçasını yaratmak için dört tanrı biraraya geldi ve hep beraber Tlaloc ve karısı Chalchiuhtlicue'yi (Yeşim etekli), suya (yağmura) ihtiyaç duyulduğunda dua edilecek olan tanrıları, yarattılar...

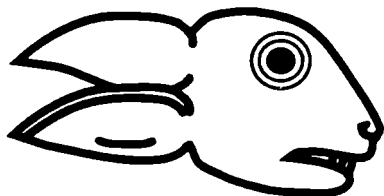
En sonunda dört tanrı birlikte balık Cipatli'den dünyayı yarattılar. İnsanlar dünyayı bir balığın üzerinde yayılan tanrısallık olarak tanımladılar. Çünkü zaten balıktan yaratılmıştı.

Bazılarına göre dünya şu şekilde yaratıldı:(c) İki tanrı Quetzalcouatl ve Tezcatlipoca yeryüzü tanrıçasını gök katından aşağıya indirdiler. Tanrıçanın tüm eklemlerinde gözler ve vahşi bir hayvan gibi herşeyi ısırarak ağızlar vardı. İki tanrı yer tanrıçasını gökten indirmeden önce kimsenin nasıl yaratıldığını bilmediği su vardı. Tanrıça suyun üzerinde hareket etti ve bunu gören tanrılar yeryüzünü yaratmamız gerekli dediler birbirlerine. Ve her ikisi de büyük yılanlara dönüştüler. Birisi tanrıçanın sağ elini ve sol ayağını yakaladı, diğeri de sol elini ve sağ ayağını. Onu öyle bir çektiler ki tanrıça ortadan ikiye ayrıldı. Omuzlarının arkasındaki yarısından yeryüzünü yarattılar. Diğer yarısını da gök katına geri götürdüler. Bu duruma diğer tanrılar fena halde öfkelen-diler. İki tanrının yer tanrıçasına verdikleri zararı telafi etmek için bütün tanrılar gök katından aşağıya indiler, onu teselli ettiler ve tanrıçanın içinden

Kayman: Timsah cinsinden aligatarlara akraba olan sürüngen türlerinin ortak adı. (Ç.N.)

insanlığın devamı için ihtiyaç olan tüm yiyeceklerin oluşmasını emrettiler. Böylece tanrıçanın saçlarından ağaçlar, çiçekler ve otlar, derisinden çimenler, güzel küçük çiçekler, gözlerinden küçük kuyucuklar, kaynaklar ve küçük mağaralar, ağzından ırmaklar, büyük mağaralar, burun deliklerinden yüksek vadiler, omuzlarından dağlar yaptılar. Zaman zaman yer tanrıçası geceleri çılgınlık atar ve insan kalbi ister. Ona istediği verilinceye kadar sakinleşmez ve insan kanına doyuncaya kadar da ürün vermez.

2. DÜNYA DÖNEMLERİ

Söylendiğine göre, “daha eski” dört insan yaratılışı vardır. Yaşlıların anlattığına göre, (a) Beşinci zamanda, “1 Tavşan” yılında, yer ve gök (yeni) kuruldu. Ve derler ki, yer ve gök kurulduğunda dört çeşit insan ve dört farklı dünya yaşı vardı, çünkü birçok “birbirini takip eden” farklı güneş vardı. Quetzalcouatl’a “7 Rüzgar” gününde insanı külden yarattığı atfedilir.

İlk dünya dönemi, başladığı zaman, “4 Su” günüyle bağlantısı vardı. Bu nedenle bu döneme “Su güneşi” dendi. Bu zamanda her şey sulara karıştı ve bütün insanlar su kelebeği larvalarına ve balıklara dönüştü.

İkinci dünya döneminin başladığı gün “4 Jaguar” idi ve “Jaguar güneşi” olarak adlandırıldı. Bu dönemde gökyüzü çöktü, güneş seyrine devam etmedi ve daha öğle saatlerinde karanlık bastı. Ve gece olunca Jaguarlar insanları yediler. Bu zamanda devler yaşadı, yaşlılar onların yaptığı korkunçlukları anlatırlar...

Üçüncü dünya döneminin başladığı gün “4 Yağ-

mur” günüydü ve “Yağmur güneşi” olarak adlandırıldı. Bu zamanda ateş yağdı ve insanlar yandılar. Ve söylendiğine göre kum ve taş da yağdı dolu gibi. O zamanlar her tarafa volkanik küller ve taşlar saçıldı, kaynayan lavlar fokurdadı ve kırmızı kayalar meydana geldi.

“4 Rüzgar” dördüncü dünya döneminin başlangıç günüydü ve “Rüzgar güneşi” adını aldı. Bu zamanda herşey rüzgarla sökülüp alındı; tüm insanlar maymuna dönüştüler. Tanrı onları, bugün hala maymun olarak yaşadıkları ormanlara dağıttı.

“4 Hareket” günü ise beşinci ve şimdiki zaman döneminin günüdür. “Yuvarlanan hareket güneşi” olarak adlandırılır, çünkü güneş bir küre gibi yuvarlanıp gökyüzünde yollar çizer. Ve yaşlıların dediğine göre bu dönemde depremler ve açlıklar olacak ve günün birinde hepimiz yok olacağız.

İlk dört tanrı, Quetzalcouatl ve Uitzilopochtli’nin yarattığı yarım güneşin (b) yeterince aydınlatmadığını görünce bir yarım güneş daha yaratmaları gerektiğine karar verdiler. Böylece bütün yeryüzü aydınlanacaktı. O zaman Tezcatlipoca, tanrısallığı sayesinde kendisini güneş yaptı... Bunun üzerine diğer tanrılar da devleri yarattılar. Bunlar öylesine büyük ve güçlü insanlardı ki, elleriyle bir ağacı kökünden söküp çıkarıveriyorlardı. Sadece palamutla besleniyorlardı ve güneş var olduğu sürece yaşadılar, yani onüç kez elliki veya altıyüzyetmişaltı yıl boyunca... Tezcatlipoca’nın güneş olması sona erince onlar da yok oldular, ve bu da Jaguarların hepsini yemesiyle gerçekleşti. Jaguarların ortaya çıkması da şöyle oldu: onüç kez elliki yıl geçtikten sonra Quetzalcouatl güneş oldu ve Tezcatlipoca’yı defetti, ona büyük bir sopayla vurup aşağıya, su-

ya düşürdü. Orada bir jaguara dönüşen Tezcatlipoca devleri öldürmek için sudan çıktı. Bunu hala gökyüzünde görmek mümkündür. Denir ki, büyük ayı takım yıldızı suya doğru batar, çünkü o Tezcatlipoca'dır ve onun anısına yukarıda, gökyüzünde durur.

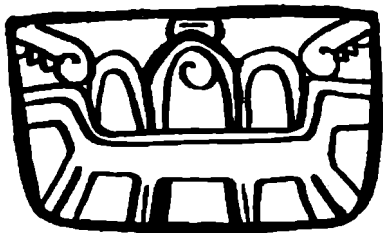
Quetzalcouatl'ın zamanında insanlar sadece çam fıstığı yediler. Quetzalcouatl onüç kez elliiki veya altıyüzyetmişaltı yıl boyunca güneş olarak kaldı. Bu süre geçince, diğer kardeşleri gibi tanrı olarak her istediğini yapmak isteyen Tezcatlipoca bir jaguara dönüştü ve Quetzalcouatl'ı bir tekmeyle aşağıya düşürerek onun güneş olmasına son verdi. Öyle korkunç bir rüzgar estirdi ki, Quetzalcouatl ile birlikte o zamanlar yaşayan tüm insanlar da rüzgarla sürüklenip gittiler. Sadece çok az bir kısmı havada kaldı ve onlar da maymunlara dönüştüler.

Güneş olma sırası şimdi ölümlü cennetin tanrısı Tlaloc'da idi. Yedi kez elliiki veya üçyüzaltmışdört yıl güneş olarak kaldı. Tlaloc devrinde yaşayan insanlar Acecentli'den başka bir şey yemediler; bu buğday gibi bir ekindir ve suda yetişir. Bu sürenin sonunda Quetzalcouatl gökten ateş yağdırdı ve Tlaloc'un güneş olarak kalmasına engel oldu ve Tlaloc'un karısı Chalchiuhtlicue'yi güneş yaptı.

Chalchiuhtlicue altı kez elliiki veya üçyüzoniki yıl boyunca güneş oldu. Bu süre içinde insanlar, görünüşü mısıra benzeyen Cencocopi adında bir tohumla beslendiler. Tanrıların doğumundan bu devrin sonuna kadar ikibinaltıyüzyirmisekiz yıl geçti ve Chalchiuhtlicue'nin güneş olduğu son yıl öylesine sel gibi bir yağmur yağdı ki, gökyüzü çöktü ve seller o zaman yeryüzündeki tüm insanları sürükleyip götürdü; onlardan, var olan tüm balık cinsleri türedi. Bu insanların sonu

oldu ve artık gökyüzü de yoktu,çünkü yeryüzünün üzerine düşmüştü.

3. GÖKYÜZÜNÜN KALDIRILMASI

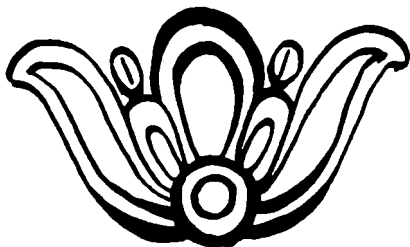

İlk dört tanrı, güneşin sönmesi ve “1 Tavşan” yılındaki büyük tufandan sonraki dört yılın birincisinde gökyüzünün yere düştüğünü görünce dünyanın merkezine giden dört yol yapılmasını emrettiler; böylece gökyüzü yukarı kaldırılabilirdi. Ve gökyüzünün yerine konmasında yardımcı olacak dört adam yarattılar. Birincinin adı Tzontemoc, ikincisinin Itzcouatl, üçüncüsünün Itzmalin ve dördüncüsünün Tenexxochitl idi. Dört yardımcı yaratıldıktan sonra iki tanrı, Quetzalcoatl ve Tezcatlipoca büyük ağaçlara dönüştüler. Tezcatlipoca “ayna ağacı” denilen bir ağaca, Quetzalcoatl da “Büyük Quetzaltüy çiçeği” adındaki bir ağaca. Dört adam, iki ağaç ve diğer tanrıların da yardımıyla gökyüzü, üzerindeki yıldızlarla beraber bugünkü yerine kaldırıldı. Tezcatlipoca ve Quetzalcoatl gökyüzünü kaldırdıkları için babaları, “Etimizin Efendisi”, onları “Gökyüzü ve Yıldızların Tanrıları” yaptı. Ve gökyüzünün kaldırılmasından sonra Tezcatlipoca ve Quet-

zalcouatl oraya yerleştiler ve gökyüzünde görünen yolu yaptılar. O zamandan beri orada görüşürler, orada bulunurlar ve orada otururlar.

Gökyüzünün yukarı kaldırılmasından sonra tanrılar yeryüzünü yeniden canlandırdılar, çünkü gök üzerine düşünce yeryüzü ölmüştü. Tufandan iki yıl sonra, ‘2 Kamış’ yılında, Tezcatlipoca adını değiştirdi ve kendisini Mixcouatl’a dönüştürdü. Bu ‘Bulut yılanı’ demektir. Ve aynı yıl tanrılara bir şölen hazırlamak istediği için, tahtadan ateş çıkardı, şimdi de yapıldığı gibi. Bu bir aletle, yani ortasında bir kalbi (deliği) olan tahtalarla, ateşin ilk defa elde edilişiydi. Ateşin bu şekilde elde edilmesinden sonra şölen boyunca en büyük eğlence bu oldu ve birçok büyük ateşler yakıldı.

4. İNSANLARIN VE BİTKİLERİN YARADILIŞI

Gökyüzünün yerine kaldırılmasından sonra tanrılar toplanıp konuştular (a): “Gökyüzü yerini buldu, yeryüzü düzenlendi, peki ama yeryüzünde kim yaşayacak?”

Hepsi kaygıyla düşünüp taşındılar, sonunda onların emriyle Quetzalcouatl yeraltı dünyasına indi ve ölümler ülkesinin tanrı ve tanrıçasının yanına gitti.

“Buraya sende olan yeşim taşı kemiğini almaya geldim.” dedi.

“Ne yapacaksın onunla?” diye sordu yeraltı tanrısı.

“Tanrılar, yeryüzünde kimin oturacağı konusunda kaygılanıyorlar” diye yanıtladı Quetzalcouatl.

“İyi”dedi yeraltı tanrısı, “ama önce benim deniz kabuğu boynuzumu üfle ve kemiği alıp yeşim taşı çarkımın etrafında dört kere döndür.”

Ama Quetzalcouatl yeraltı tanrısının deniz kabuğunu üflemeyi hiç istemiyordu, kurtçukları çağırdı, onlar

da kemikte delikler açtılar ve o deliklere büyük, küçük arılar doluştu; sonra onları üfledi ve bunu duyan ölümler tanrısı “Peki, onu alıp götürebilirsin” dedi.

Ama hemen pişman oldu ve hizmetkarlarına, ölümler ülkesinde yaşayanlara, seslendi:

“Siz tanrılar, emredin ona, kemiği burada bırak-sın!”

Ama Quetzalcouatl haykırdı:

“Asla! Sonsuza dek onu yanıma alıyorum!”

Nagual* hemen ona akıl verdi:

“Onu size bırakıyorum’diye seslen!”

Quetzalcouatl yüksek sesle bağırdı:

“Peki onu size bırakıyorum!”

Ve hemen yukarı dünyaya çıkmak için yola koyul-du. Bir kısmı kadın, bir kısmı erkek kemiklerinden ya-pılmış yeşim kemiği kaptı ve bir beze sardı. O sırada ölümler tanrısı hizmetkarlarına seslendi:

“Siz tanrılar! Quetzalcouatl yeşim kemiği kaçırıyor. Yoluna bir çukur kazın hemen!”

Tanrılar içine düşmesi için yoluna bir çukur kazdılar. Quetzalcouatl tökezlendi ve bıldırcınlar onu o kadar korkuttular ki bayıldı. Bu sırada yeşim kemiğini düşürdü ve bıldırcınlar hemen üşüşüp kemiği kemirdiler. Quetzalcouatl ayıldıktan sonra ağlamaya başladı ve Nagual’na sordu:

“Nagual şimdi ne olacak?”

“Ne olabilir ki? Tabii ki korkunç bir kayıp, ama olan oldu!” diye karşılık verdi Nagual.

Quetzalcouatl bulabildiği bütün kemik parçalarını toplayıp beze sardı ve Tamouanchan’a götürdü. Oraya

Nagual (Nahual): Orta Amerika’da bazı yerli topluluklarının inanışına göre geyik, jaguar, ya da kuş gibi hayvanlarda barınan koruyucu ruh. (Ç.N.)

vardığında tanrıça Ciuacouatl-Quilaztli kemik parçalarını öğüttü ve yeşim bir tasa koydu. Ve Quetzalcouatl (cinsel) organından kan akıttı ve üzerine damlattı. Onun arkasından tüm tanrılar, Quetzalcouatl'ın yaptıklarını aynen tekrar ettiler. Ve denir ki, böylece insanlar doğdu, çünkü tanrılar onların üzerilerine kendi kanlarını akıttılar.

Tanrılar tekrar konuştular:

“İnsanlar neyle beslenecekler?”

Böylece yiyecek aramaya başladılar. O sırada kırmızı karınca “Mısır, yiyecek dağının ortasında “ dedi.

Quetzalcouatl kırmızı karıncayı yakaladı ve sordu: “Nereden biliyorsun?”

Önce konuşmak istemedi kırmızı karınca, ama o kadar çok ısrar ettiler ki sonunda:

“Orada, biliyorum”, dedi.

O zaman Quetzalcouatl, siyah bir karıncaya dönüştü ve beraber yola çıktılar. Yiyecek dağının içine girdiler ve mısırı dışarı çıkardılar. Quetzalcouatl'ı oraya götüren kırmızı karınca, mısır tanesini dağın kenarında yere bıraktı ve Quetzalcouatl onu Tamaouanchan'a getirdi. İnsanların çabuk büyüyüp gelişmeleri ve kuvvetlenmeleri için tanrılar, mısırı çiğneyip onların dudaklarının üzerine koydular. Ve tekrar sordu tanrılar:

“Yiyecek dağını ne yapacağız?”

Quetzalcouatl onu sırtına almak istedi ve etrafına bir ip doladı, ama yerinden kaldıramadı. O zaman Oxomoco kaderi havaya fırlattı ve karısı Cipactonal da fal kitaplarına sordu. Ve her ikisi de aynı şeyi bildirdiler:

“Sadece Nanauatl şimşekle yiyecek dağını açabilir.”

Bunu kaderden öğrenmişlerdi. Bu arada yeşil, beyaz, sarı ve kırmızı yağmur tanrıları da yiyecek dağının üzerine indiler. Nanauatl o sırada yiyecek dağını şimşekle yardı; ama tüm yiyecekler-beyaz, siyah, sarı ve kırmızı mısırlar, fasulyeler, karapazı tohumları, Chian tohumları ve balıkotu-yağmur tanrıları tarafından yağmalandılar.

TETZCOCO YARADILIŞ EFSANESİ (b):

Günlerden birinde güneş tanrısı havaya bir ok attı. Ok bugün burada bir kentin olduğu Tetzcalco'ya düştü. Okun saplandığı yerden bir adam ve bir kadın çıktı; adamın adı “ Kafa” veya “Atmaca”, kadının ki ise “Ot saçlı” idi. Adamın bedeni sadece koltuk altlarından itibaren yukarı kalkabiliyordu, kadının bedeni de. Ve çocuk yapabilmek için adam dilini kadının ağzına soktu. Saksaganlar veya serçeler gibi sıçrayarak hareket edebiliyorlardı. Adam bir ok ve yay yaptı, ve havada uçan kuşlara doğru fırlattı. Eğer ok tesadüfen havada bir kuşu vurmazsa yerde bir tavşanın veya başka bir avın üzerine düşüyordu. Etlerini çiğ yiyorlardı, çünkü ateşi kullanmayı bilmiyorlardı. Hayvanların derilerini veya postlarını giysi olarak kullanıyorlardı. Adamlar kadının altı oğlu ve bir kızı oldu ve onlar bugün Tetz-coco'nun olduğu yere yerleştiler. Tabii ki o zamanlar burası postlarını giydikleri her cins av hayvanıyla dolu, balta girmemiş bir ormandı.

CHALCO BÖLGESİNDE MISIRIN YARADILIŞI ŞÖYLE ANLATILIR (c):

Tanrıların hepsi gökyüzünden bir mağaraya indiler. Burada tanrı Piltzintecutli ile tanrıça Xochiquetzal'in evlilik töreni yapılmaktaydı. Tanrıça bir oğlan doğur-

du, “Mısır tanrısını”. Bu tanrı yerin altına girdi ve saçlarından pamuk, gözlerinin birinden Meksikalıların çok severek yedikleri nefis bir bitki, diğerinden de ay-nısı, burnundan Chian isminde bir bitki, parmaklarından bir cins yerelması Batate, tırnaklarından büyük bir cins mısır ve bedeninin diğer kısımlarından çeşit çeşit değişik yemişler oluştu. Ve insanlar bunları toplayıp yetiştirdiler. Bu nedenle bu tanrı diğer tanrılardan daha çok sevilir ve “ En sevgili efendimiz” denilir.

Tanrılar aralarında konuşuyorlardı (d):

“Eğer birşeyler yapıpta insanların kalbini canlandırmazsak, yeryüzündeki hayatlarından mutlu olup bize şükretmelerini, şarkı söyleyip dans etmelerini sağlayamazsak, insanlar hep mutsuz olacaklar.”

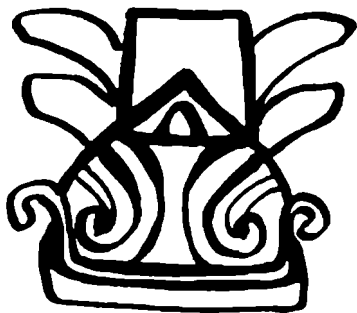
Bunu duyan rüzgar tanrısı (=Quetzalcouatl) insanlara mutluluk ve neşe verecek bir içkiyi nereden bulabileceğini düşünmeye başladı. Birden aklına, büyük-kannesi tanrıça Tzitzimitl tarafından himaye edilen bakire tanrıça Mayauel geldi. Hemen onların yanına gitti. Mayauel ve büyükkannesi uyuyorlardı. Kızı uyandırıp “Seni almaya geldim, dünyaya götüreceğim” dedi.

Kız hemen kabul etti ve tanrı onu sırtına alıp beraber gökyüzünden aşağıya indiler. Dünyaya iner inmez kendilerini bir ağaca dönüştürdüler. Bu ağacın iki büyük dalı vardı, bunlardan biri Quetzal söğüt ağacının dalı, ki bu rüzgar tanrısı idi, diğeri ise çiçek ağacının dalı, yani bakire tanrıça idi. Bu sırada uyanan büyük-kanne torununu bulamayınca hemen diğer tanrıçaları çağırdı. Bu tanrıçalar da kendisi gibi Tzitzimitl olarak adlandırılırlardı. Ve hep beraber rüzgar tanrısını aramak için yeryüzüne indiler. O anda dallar kırıldı. Yaşlı tanrıça kızın dönüştüğü dalı hemen tanıdı, alıp parça parça kırdı ve tanrıçaların her birine yemeleri için bir

parça verdi. Rüzgar tanrısının dalına hiç dokunmadılar, olduğı yerde bıraktılar. Tanrıçalar göğeyükseldikten sonra, rüzgar tanrısı eski haline geri döndü. Tanrıçaların yediğı genç kızın kemiklerini topladı ve gömdü. Kemiklerden Metl (Agave)* denilen bir bitki büyüdü. Kızılderililer bu bitkiden, içip sarhoş oldukları şaraplarını yaptılar.

Agave: Özsuyundan içki üretilen bir bitki. (Ç.N)

5. İKİ TANRININ GÜNEŞ VE AY OLUŞU:

Denir ki, dünyada daha günler oluşmadan önce, tanrılar Teotihuacan'ın olduğu yerde toplandılar.

“Ey tanrılar! Dünyaya ışık vermeyi kim üstleniyor?”

Bu soruyu Tecuciztecatl (deniz salyangozunun ülkesinden gelen) adında bir tanrı cevapladı:

“Ben üstleniyorum.”

Tekrar sordu tanrılar:

“Peki, başka kim?”

Hepsi birbirlerine bakıp, diğerinin kim olacağını tarttılar. Aslında hiçbirisi böyle bir görevi istemiyordu, korkuyorlardı ve **hepsi** bahaneler bulmaya çalıştı. Sadece tanrılardan birisi, şehvet düşkününü olduğu için kimsenin pek umursamadığı bir tanrı, hiç konuşmadı, sadece diğerlerini dinledi ve diğerleri ona seslendiler:

“Sen ol, zavallı şehvet hastası”

O da kabul etti:

“Yakınlığınızın bir işareti olarak benden istediğini-

zi kabul ediyorum” dedi.

Önce her ikisi dört günlük günahlardan arınma ibadetlerine başladılar. Böylece, kayaların üzerinde kurulmuş olan ocağın ateşini yaktılar, burası bugün “Tanrılar ocağı” olarak anılır. Tanrı Tecuciztecatl’ın adakları değerli eşyalardı, çam dalları yerine Quetzaltüyleri, ot yumakları yerine altın külçeleri, agave yaprakları yerine değerli taşlar, kana batırılmış agave dikenleri yerine kırmızı deniz kabukları sundu ve adadığı Kopal en iyi cinstendi. Nanauatzin adındaki şehvet hastası ise bunlara karşılık, çam yaprakları yerine üçer adet birbirine bağlanmış toplam dokuz tane yeşil kamış sapı, ot yumakları ve kendi kanını sürdüğü agave yaprakları adadı ve Kopal yerine kendi yaralarının kabuklarını sundu. Her ikisi için de dağ gibi birer piramit yapıldı ve orada dört gün boyunca oruç tutup inzivaya çekildiler. Bu piramitler bugün San Juan Teotihuacan yakınlarındadır.

İbadetlerinin dört gecesini sona erince çam dalları ve diğer eşyaları oldukları yerde bıraktılar. Böylece günahlardan arınma sona ermiş oldu. Ertesi gece yarısından, kutsal tören başlamadan önce Tecucizecatl’ı “balıkçıl tüyü taşı” denilen tüylü bir süsle donattılar ve beyaz kumaştan bir gömlek giydirdiler. Nanauatzin’in başına ise “kağıttan saç” denilen kağıttan yapılmış bir taç koydular, kağıttan bir atkı ve don giydirdiler. Gece yarısı olunca tüm tanrılar dört gündür yanan “Tanrılar ocağının” başında toplandılar. Ateşin her iki tarafında sıra halinde dizildiler. İki tanrı, yüzleri ateşe dönük olarak tanrılarının arasından ocağa doğru ilerlediler. Tanrılarının hepsi ayağa kalkıp Tecuciztecatl’a seslendiler:

“Haydi, Tecuciztecatl! Ateşe atla!”

Tecuciztecatl ateşe atlamaya hazırlandı, ama alev çok büyüktü ve yakıcı sıcaklığı hissettiği anda atlama-yı göze alamadı ve geri çekildi. Tüm cesaretini toplayıp ikinci defa denedi, ama ateşe yaklaşınca yine tereddüt etti ve atlayamadı. Böylece dört kez denedi ve hiçbirinde ateşe atlayacak cesareti bulamadı. Dört kereden fazla denenmemesi kararlaştırıldığı için tanrılar Nanauatzin'e seslendiler:

“Haydi Nanauatzin!Sen dene!”

Daha sözlerini bitirmeden, Nanauatzin tüm cesaretini topladı, gözlerini kapattı ve koşarak ateşin içine atladı. O anda ateş, üzerinde bir şey pişerken olduğu gibi gürültüyle cazırdadı. Diğerinin yandığını gören Tecuciztecatl, yerinden fırladığı gibi ocağa atladı. Derler ki, onun ardından bir kartal kendisini ateşe attı ve yandı, bu nedenle kartalın tüyleri siyahımsı kahverengidir. En son olarak da bir jaguar atladı ocağa, ama o yanmadı ateşin içine gömüldü, bu nedenle postu açık renk ve üzeri koyu benekli. İşte, büyük bir savaşçıya “Kartal- Jaguar” denme adeti bu efsaneden gelir. Ve her zaman kartal, jaguardan önce söylenir,çünkü ateşe ilk önce o atlamıştır.

Her iki tanrı yandıktan sonra, diğerleri oturup Nanauatzin'in hemen görüneceğini umarak beklemeye başladılar. Ve epey bir süre bekledikten sonra gökyüzü kıvılcık rengine bürünmeye başladı ve her yönden gün ışığı etrafı aydınlattı. Derler ki, tanrılar diz çöküp güneşe dönüşen Nanauatzin'in hangi yönden yükseleceğini merakla beklemeye başladılar. Her yönü gözlediler, çünkü hiçbirisi güneşin tam olarak nereden doğacağını kestiremedi, hepsi kararsızdı. Bazıları kuzeyden doğacağına inandı ve sürekli bu yöne baktı, bazıları ise güneye. Sonunda tüm yönlerden doğacağına kanaat

getirdiler, çünkü günün kızılığı her tarafı sarmıştı. Bazıları umutla bakışlarını doğuya çevirdiler ve “Güneş buradan doğacak” dediler. Ve bu düşüncelerinde de haklıydılar. Denir ki, güneşin doğudan yükseleceğine inanan tanrılar şunlardı: Rüzgar tanrısı Quetzalcouatl, (Xipe)Totec diğer adıyla “Kıyı tanrısı” veya “Kırmızı Tezcatlipoca”, sonsuz sayıdaki “Bulut Yılanları”, ve dört kadın (Tlazolteotl’ın) büyük, ikinci, ortanca ve en küçük kız kardeşleri.

Güneş nihayet yükseldi, rengi kıpkırmızıydı ve eğri bir yol çiziyordu. Kimse ona bakamadı, ışığı kör ediciydi. Parlaklığı ve ışınlarının etkisi o kadar güçlüydü ki her yana erişebiliyordu. Hemen arkasından gökyüzünde ay belirdi. O da doğudan yükseldi ve güneşin yanında yerini aldı, ateşe atlama sırasına göre, önce güneş sonra ay. Ve anlatıcılar derler ki, başlangıçta her ikisinin parlaklığı da aynıydı. Bunu farkedene tanrılar aralarında konuştular:

“Ey tanrılar! Ne yapalım? Her ikisinin de aynı güçte parlaması doğru mudur?”

Sonra hükümlerini verdiler:

“Şöyle olmalı!”, dediler ve tanrılardan biri koşup Tecuciztecatl’ın yüzüne bir tavşanla vurdu, böylece onu kararttı ve parlaklığını donuklaştırdı, bugünkü halini aldı.

Güneş ve ay yeryüzünün üzerinde yükseldiler, yükseldiler ve sonra birdenbire durdular, yerlerinden hiç kıpırdamadılar. Tekrar aralarında konuşmaya başladılar tanrılar:

“Böyle var olabilir miyiz? Güneş hareket etmiyor, insanlarla aynı seviyede mi yaşayacağız? Öyleyse hep beraber ölelim ve ölümümüzle güneşi yeniden canlandıralım.”

Böylece rüzgar tanrısı tüm tanrıları kurban etmeye başladı. Ve onları kurban ederken tanrılardan biri, Xolotl (İkizler) ölmek istemedi ve tanrılara yalvardı:

“Ey tanrılar! Bırakın hayatta kalayım!”

O kadar çok ağladı ki, gözleri yuvalarından aktı ve sıra ona geldiğinde kaçtı, bir mısır tarlasına saklandı. Kendini iki saplı bir mısıra dönüştürdü. Bu nedenle çiftçiler bu mısıra Xolotl derler. Ama mısırlar arasından farkedildi. İkinci defa kaçtı ve agavelerin arasına saklandı, kendisini iki saplı bir agaveye döndürdü. Bu agaveye Mexolotl denir. Tekrar yakayı ele verdi ve yine kaçtı, bu kez suya. Orada kendisini bir balığa döndürdü. O nedenle bu balığa Axolotl denir. Ama bu kez yakalandı ve kurban edildi.

Denir ki, tanrılar kendilerini kurban ettikleri halde güneş hiç kıpırdamadı. Bu kez rüzgar işe koyuldu ve tüm gücüyle esti, böylece güneş tekrar hareketlendi ve yoluna devam etti. Ama ay olduğu yerde kaldı. Güneş yolunu tamamladıktan sonra ay hareket etti ve kendi yolunu çizdi. Böylece ayrıldılar ve o günden beri farklı zamanlarda doğarlar; güneş gündüzleri ortadadır, ay ise geceleri ışıldar.

Nanauatzin, kendini yakıp gökyüzüne geldikten sonra “Etimizin efendisi” (b) ve karısı onu yıkadılar, kırmızı kaşıklı balıkçıl tüylerinden bir koltuğa oturtular ve başına kırmızı çevreli bir bez bağladılar. Dört gün boyunca gökyüzünde kaldı ve güneş tanrısı Naui olin olarak gökyüzündeki yerini aldı, ama bu dört gün boyunca hiç kıpırdamadı, olduğu yerde kaldı. Tanrılar neden hareket etmediğini merak ettiler ve atmacayı, güneş tanrısıyla konuşup nedenini öğrenmesi için gönderdiler. Atmaca gidip, tanrıların isteği üzerine geldiğini ve yüce krallarının neden hareket etmediğine bir

cevap istediklerini bildirdi. Ve güneş tanrısı cevap verdi:

“Yüce Efendimiz bunu ne hakla sorar?”

Tanrılar yine aralarında toplandılar ve “Şafak Tanrısı” (Sabah yıldızı tanrısı) öfkeyle söylendi:

“Neden okumla onu vurmuyorum? Böylece olduğu yerde duramaz!” Böyle diyerek okunu güneş tanrısına fırlattı, onu vuramadı, ama güneş tanrısı onu Arara tüyleriyle süslü okuyla vurdu ve baş aşağı dokuz kat nehrin içine düşürdü. Böylece “Şafak tanrısı” oldu “Soğuk tanrısı”

Bunun üzerine tanrılar, Tezcatlipoca ve Uitzilopochtli ve tanrıçalar Xochiquetzal, “Yeşim etek” ve “Kızıl etek” birleştiler. Denir ki, bu tanrılar Teotihuacan’da kurban edildiler. Ve bu nedenle güneş gökyüzündeki hareketine başladıktan sonra, ay da onu takip etti. Ama gökyüzünün kenarına gelince, Papaztac şarap testisi şeklinde bir kağıtla önünü kapattı, sonra dört yolda pusu kuran Tzitzimitl hayaletleri geldiler ve “Bu taraftan gideceksin” dediler.

Ve onu orada tuttular, eski bir paçavrayla bağladılar. Güneş gökyüzünde olduğu sürece onu tuttular ve güneş battıktan sonra onu serbest bıraktılar.

Tanrılar kendilerini kurban ederken, herbiri giydiği giysiyi sevgi ve dostluklarının (c) bir işareti olarak kendi izdeşçisine bıraktı. Her ölen tanrının izdeşçisi ve hizmetkârı, üzerlerine bir çentik veya delik açıp, kalp olarak küçük, yeşil bir taşla, bir parça yılan derisi veya jaguar postu koydukları kazıklar yaptılar ve giysileri bu kazıklara sardılar.

Bunlara Tlaquimilolli dediler ve her biri kendisinininkine, ona gisiyi veren tanrının adını verdi. En çok değer verip taptıkları ana idolleri oldu.

Bundan sonra ölen tanrının hizmetkarları, herbiri kendi kutsal idolünü sırtlayarak, tanrılarının tekrar kendilerine görünecekleri yerleri aradılar durdular, ama hep kederle düşündüler, yoksa onları bir daha hiç göremeyecekler miydi. Derler ki, sadece Tezcatlipoca'nın hizmetkari, içindeki tüm inançla deniz kıyısına kadar geldi ve orada tanrısı üç farklı biçimde veya cisimde ona göründü ve şöyle dedi:

“Buraya gel. Bana bu kadar sadık kaldığın için şimdi güneşin evine gidip oradan şarkıcıları ve çalgıları alıp getirmeni ve bir kutlama yapmamızı istiyorum. Bunun için balınayı, denizkızını ve kaplumbağayı çağır, sana bir köprü yapsınlar.”

Köprü yapıldıktan ve Tezcatlipoca ona söylemesi gereken şarkıyı öğrettikten sonra, bunları duyan güneş tanrısı maiyetini ve hizmetkarlarını ona karşı uyardı: şarkısına cevap vereni yanında alıp götürürdü. Ama anlatılanlara göre, şarkısından çok hoşlanan bazıları ona katıldılar ve hepsini Ueuetla adındaki davulları ve Teponatzli ile birlikte alıp götürdü.

Ve tanrıları şölenler ve danslarla kutlamak bu zamandan sonra başlamış olsa gerek.

6. YILDIZ TANRILARI VE SAVAŞIN ÇIKIŞI (İLK SAVAŞ)

Güneşin, dünyayı aydınlatabilmesi için insan kalbiyle beslenmesi ve insan kanı içmesi gerekir. (a) Bunun için savaşın yaratılması gerekiyordu, böylece yeterince kan ve yürek elde edilecekti. Tüm tanrılar böyle istedikleri için savaşı yarattılar.

“1 Çakmak taşı” (Ateş taşı) yılında bulut yılanları doğdu. Bu olay şöyle oldu: Beyaz su (b) tanrıçası ilk önce dörtyüz tane bulut yılanı doğurdu, sonra evine çekildi ve bir süre sonra yeniden doğurdu, bu kez de bulut yılanları doğurdu, ama sadece beş tane, “Erkek kartal”, “Bulut yılanı”, “Dişi Kinkaju” (bir kadın), “Atmaca dağ” ve “Sudaki efendi”. Ve doğar doğmaz hemen suya daldılar ve dört gün orada kaldılar. Tekrar dışarı çıktıklarında Mecitli, yeryüzü tanrıçası, onları emzirdi.

Büyüyünce güneş tanrısı dörtyüz bulut yılanına oklar vererek emretti:

“Bunlarla bana yemek ve içecek getirin.”

Ayrıca kalkanlar verdi. Oklar çok değerliydi, Quetzal tüyleri, balıkçıl tüyleri, Trupialtüyleri, ateş kırmızısı ve pembe kaşıklı balıkçıl tüyleri ve Kotinga tüyleriyle süslenmişlerdi. Ama bulut yılanları kendilerine emredildiği gibi davranmadılar, sadece eğlence olsun diye kuşları vurdular, jaguar avladıklarında onu güneş tanrısına sunmadılar, ayrıca kendilerini kuş tüyleriyle süslediler (bu tüyler kurban edilecek esiri süslemek için kullanılırdı). Bir jaguar öldürdüklerinde kadınlarla yattılar, kendilerini tüylerle süslediklerinde dikenli bitkinin (kaktüs) suyunu içtiler, sürekli sarhoştular ve ayyaşlar gibi yaşıyorlardı.

Bunun üzerine güneş tanrısı emrini yineledi, ama bu kez sonradan doğan beş bulut yılanına. Onlara diken ok ve toprak kalkan verdi ve şöyle dedi:

“Oğullarım! Artık dört yüz bulut yılanını yok etmeniz gerektiğini bilmiyor musunuz? Çünkü onlar artık bana Baba ve Anne’ olarak şükretmiyorlar!”

Böylece beş bulut yılanı dikenli akasyaların tepesine indiler. Dört yüz bulut yılanı onları görünce, “Aşağıya inenler de kim?”, diye sordular ve savaş hazırlığına başladılar. Ama “Erkek kartal” bir ağacın içine saklandı, “Bulut yılanı” toprağın içine girdi, “Atmaca dağ” bir dağın derinliklerine indi, “Sudaki efendi” suyun içine daldı, büyük kız kardeş “Dişi kankaju” top sahasına gizlendi. Böylece dört yüz bulut yılanının etrafını sardılar, çünkü artık ilk indikleri yerde, sanki bir ağa takılmış gibi durdukları dikenli akasyalar üzerinde değillerdi. Birdenbire ağaç çatırdadı ve dört yüz bulut yılanının üzerine doğru yarıldı ve “Erkek kartal” dışarı çıktı. Yer sarsıldı ve derinliklerinde saklanan “Bulut yılanı”nı dışarı püskürttü. Dağ devrildi ve yarıldı, böylece “Atmaca dağ” ortaya çıktı. Sular köpürdü ve orta-

sından “Sudaki efendi” belirdi. Orada dörtyüz bulut yılanını yendiler ve yok ettiler. Ve ilk defa güneş kalp yedi ve kan içti. Geriye kalan birkaç tanesi teslim olup merhamet dilediler. Böylece diğerleri yatıştı ve dediler ki:

“Sizi her zaman tanrılar olarak gördük. Chicomoztoc’a gidin ve yerleşin. Orası artık evinizdir!”

Daha sonra gökyüzünden her biri iki kafalı iki geyik indi. O zamanlarda burada iki bulut yılanı yaşıyordu, birinin adı Xiuhnel, diğerinin ki Mimich idi, stepelerde avlanıyorlardı. Geyiklerin peşlerine düştüler, avlamak arzusuyla dopdolu. Bütün bir gün boyunca, güneş batıncaya kadar onları kovaladılar ve iyice yordular. Sonunda geyiklerden biri diğerine seslendi:

“Kendine bir baraka yap, ben de kendiminkini burada yapacağım. Caniler iyice yaklaştılar.” (Ve barakalarını yaptıktan sonra) geyik olarak içeri girdiler ve kendilerini değiştirdikten sonra kadın olarak dışarı çıktılar.

“Xiuhnel ve Mimich! Nerede kaldınız? Haydi gelin biraz sohbet edelim, sizi yedirip içirelim!” diye seslendi geyikler. Bunu duyduklarında bulut yılanlarından biri ötekine dönüp:

“Sakın cevap verme “ dedi. Ve sadece Xiuhnel onlara cevap verdi:

“Buraya gelin kızlar!”

Geyik kadınlardan biri şöyle dedi:

“Haydi iç Xiuhnel!” Ve Xiuhnel ona uzatılan kanı içti ve kadını yere yatırıp üzerine yattı. O anda kadın dişleriyle kalbini bedeninden çıkardı ve yedi.

“Eyvah! Kardeşimi yediler!” diye haykırdı Mimich acıyla. Diğer kadın ona seslendi:

“Oğlum, bir şeyler ye!”

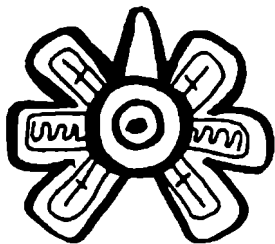
Ama Mimich cevap vermedi. Tahtaları tutuşturdu ve ateş yanar yanmaz içine girip saklandı. Kadın da onu takip etti ve ateşe girdi. Üç gün boyunca onu kovaladı ve dördüncü günün ortasına kadar da. Ve o günün öğle saatlerinde Mimich (gökten) indi ve bir yuvarlak kaktüsün üzerine düştü, kadın da arkasından. Mimich peşindeki bir Tzitzimitl olduğunu görünce hemen okunu fırlattı, böylece kadın her zamanki biçimini aldı.

Mimich kağıt bir perukla saçlarını savaşçılar gibi başının tepesinde toplamış, yüzünü boyamış bir halde iki büklüm gitti ve kardeşi canlı canlı yendiği için bir ağıt yaktı. Ateş tanrıları onu duydular ve Mimich’in önderliğinde “Obsidian kelebeği” adındaki kadının peşine düştüler. Yakalayınca ateşe atıp yaktılar.

GÖKYÜZÜ VE ÖLÜLER ÜLKESİ

7. DOKUZ GÖK KATI

Meksika kıızılderililerinin inancına göre birinci gök katında bir kadın yıldız “Yıldız etek” ve bir erkek yıldız “Yıldız tanrısı” vardır. Her ikisini de “Etimizin efendisi” gökyüzünün bekçileri olarak oraya yerleştirmişti.

İkinci gök katında etsiz, sadece kemikten oluşan kadınlar vardır. Bunlara “uğursuzluk işaretinin kadınları” veya Tzitzimitl de denir. Orada dünyanın sonu geldiğinde tüm insanları yemek için beklerler. Dünyanın sonunun ne zaman geleceği sorusunu yaşlılar şöyle cevaplarlar: Ancak şu kadarı bilinir ki, tanrıların günleri sayıldığında ve Tezcatlipoca güneşi çaldığında dünyanın sonu gelecektir.

Üçüncü gök katında Tezcatlipoca’nın yarattığı dört yüz erkek yaşar. Beş renge ayrılırlar, sarı, siyah, beyaz, mavi ve kırmızı. Bunlar gökyüzünün koruyucularıdır.

Dördüncü gök katında her cinsten kuşlar yaşarlar ve oradan yeryüzüne inerler.

Beşinci gök katında ateş yılanları otururlar. Kuyruklu yıldız ve diğer gök cisimlerinin sebebi onlardır.

Altıncı gök katında hava tabakası vardır.

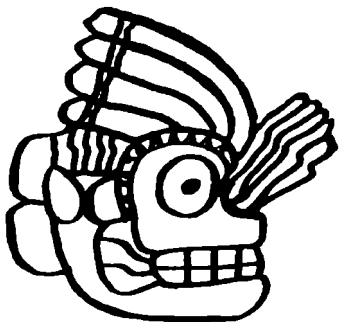
Yedinci gök katı ise tamamen tozla doludur ve toz oradan dünyaya düşer.

Sekizinci gök katında tüm tanrılar yaşar.

Bu gök katından yukarı, “Etimizin efendisi” ve karısının yaşadığı yere hiç kimse çıkmamıştır ve kimse daha yukardaki gök katlarında ne olduğunu bilmez.

Güneşin nerede olduğu sorusunu ise şöyle cevaplandırır: Havadadır (yani altıncı gök katında) ve sadece gündüzleri gökyüzündeki yolunu çizer, geceleri değil. Ve tam öğle vakti (en üst noktadan) tekrar doğuya geri döner, batıya doğru gidip kaybolan ise sadece parlaklığıdır. Ay güneşin arkasından onu takip eder, ama hiç bir zaman önüne geçmez.

8. ÜÇ ÖLÜLER ÜLKESİ

Herkes öldükten sonra üç yerden birine giderdi. Birincisi Mictlandı, esas ölümler ülkesi (a).

Orada Tzontemoc, ölümler ülkesinin efendisi ve karısı hükmederler. Buraya hastalıktan ölen herkes giderdi, krallar ve basit halk. Bir adam, kadın veya çocuk öldüğünde şunlar söylenirdi:

“Nihayet yolun sonuna vardın. Artık limandasın evladım! Nefes nefese kaldın, yolunda çok yoruldu! Efendimiz sana acıdı, çünkü dünya bizim ebedi ikametimiz değildir. Sadece bir süre, efendimizin lütuf ettiği kadar bir süre, ısınmak için buradayız. Ve şimdi seni tahtının yanına, ayaklarının dibine aldı. Orası bizim ebedi yerimiz, hepimiz orada sonsuza dek kayboluruz, orası dünyanın açıldığı yer. Artık son geldi, çünkü sen bilinmeyene gittin, o bilinmeyen ki herkes sonunda oraya gider, o bilinmeyen ki kapıları terstir ve insanlar için yol yoktur. Artık geri dönmeyeceksin, az veya çok olsunlar, geride kalanları göremeyeceksin.

Çünkü sen gittin ve çocuklarını, torunlarını terk ettin. Onları ziyaret edemeyeceksin ve onlar da günün birinde öyle veya böyle sona erecekler; vakti gelince hepimiz senin izlerini takip ederek olduğun yere geleceğiz.”

Bundan sonra kağıt hazırlayıcılar, yaşlı ve işlerini bilen insanlar, kağıttan şeritler keserler, bu şeritleri birbirlerine bağlayarak ölünün süslerini hazırlarlar ve sonra ölüyü süslerlerdi. Ölüyü çömelmiş duruma getirip, “Bu senin dünyada içtiğin su” diyerek başına su dökerlerdi. Sonra küçük bir testi suyu, “Bu da yolculuğunda ihtiyacın olan su “, diyerek elbiselerinin içine koyarlardı. Bunlar yapıldıktan sonra, ölüyü bezlerle sıkıca sararlar, bağlarlar ve ona kağıttan elbiselerini verirlerdi. Bunları belli bir sıraya göre ölünün önüne dizler ve şunları söylerlerdi:

“Bununla dağların çarpıştığı yere geleceksin.”
“Ve bununla yılanın beklediği yoldan geçeceksin.” -
“Ve bununla kertenkelenin, çiçeğin sembolünün, yanından geçeceksin.” - “Ve bununla sekiz stepten geçen yolunu bulacaksın.” “Ve bununla sekiz tepenin olduğu yere varacaksın.” - “Ve bununla Obsidian* bıçak rüzgarının olduğu yere varacaksın.” Bu yerde korkunç bir sefalet çekilirdi; taş bıçaklar ve taş parçaları rüzgarla oradan oraya savrulurdu. Bu nedenle ölen bir erkeğe, süs tüylerinin kutusunu, kalkan ve kılıçlarını, zafer nişanlarını, giysilerini ve ona ait ne varsa herşeyi, ve eğer bir kadın ölmüşse bütün sepetlerini, saç örgülerini, dokuma malzemelerini, taraklarını, nesi varsa hepsini onunla beraber yakarlardı. Çünkü denirdi ki; böylece kendilerini Obsidian bıçak rüzgarına

Obsidian: Yanardağdan çıkan koyu renkli cama benzer çok sert bir taş. Eskiden bu taştan okbaşı ve bıçak yapılırdı.

karşı koruyabilirler ve rüzgarın estiği yerden çok acı çekmeden geçebilirlerdi. Hiçbir şeyi olmayan ve sahip olduğu herşeyi almadan giden, bu yere vardığında çok acı çekerti. Ayrıca boynunda gevşek pamuklu bir iple bağlı, sarı renkte bir köpek ölüye eşlik etti. Bu köpek ölüyü dokuz katlı nehrin üzerinden ölümler ülkesine taşımakla görevliydi.

Ancak dört sene sonunda ölen, dokuzuncu yeraltı katına gelirdi. Burada geniş bir nehir vardır, köpekler de bu sudan geçişi sağlarlar. Derler ki, bir ölü geldiğinde, köpek bakıp ta sahibini tanırsa hemen suya atlar ve onu alıp karşıya taşırdı. Bu nedenle yerliler çok köpek yetiştirirlerdi. Ve derler ki, beyaz ve siyah köpekler ölümleri yeraltında taşıyamazlar. Beyaz olan “daha yeni yıkandım”, siyah olan ise, “daha şimdi siyaha boyandım” der.Sadece sarı olanlar bu işi yapabilirler. Ve dokuzuncu yeraltı katında her şey son bulur...

(Başka kaynaklarda *Sahagun*, ölümler ülkesi hakkında şunları anlatır.)

En derin yeraltı katının tanrı ve tanrıçası el ve ayak yerler; biber salçaları kırmızı böcektir, çorbaları ise irin, bardakları bir kafatasıdır. Hayattayken çok fazla lokma yiyen, yeraltında onları delik deşik yer, kırmızı böcek lokmalarını delik deşik eder. Hayattayken Ayocomolli yiyen yeraltında yürek yer. Tüm zehirli bitkiler yeraltında yenir ve oraya giden herkes dikenli haşhaş yer. Kısacası, dünyada beğenilmeyen herşey yeraltında sevilir ve başka şeylerin de yenmediği söylenir. Yeraltında büyük bir sefalet ve fakirlik vardır. Obsidian bıçakları, kum, ağaçlar, dikenli çalılar, taş parçaları, vahşi agaveler, yer kaktüsleri, yuvarlak kaktüsler oradan oraya savrulurlar ve dondurucu bir soğuk

vardır. Zorluklar ve acı yüklenir ölümler. Yaşarken köpek yetiştiren biri ölmek üzereyken köpeğini şu sözlerle uyarır:

“Dokuz katlı nehrin kıyısında dikkatli ol da beni gör.” Çünkü denir ki, köpek sahibini dokuz katlı nehrin üzerinden taşır, bu nedenle köpeğe “dokuz (kat nehrin) köpeği” denir. Tüm insanların inmek zorunda oldukları yer, dağların birbirine çarptığı yerdir. Ve eğer birisinin üzerinde dağlar çarpışırsa, o yok olur ve yeraltında bir daha görünmez. Eğer küçük bir çocuk veya beşikteki bir bebek ölürse, Mictlan’a değil Xochitlapan’a (Bahçe ülkesi) gider. Orada bir sütağacı vardır ve çocuklar buradan süt emerler, ağacın altına yatarlar ve ağızlarını açıp kapatırlar, böylece ağızlarından içeriye süt damlar.

Ölümlerin gittiği ikinci yer Tlalocan’dı, yağmur tanrısının ülkesi. Burada herkes zengin ve mutluydu, hiç yokluk çekilmezdi. Körpe mısır koçanları, kabaklar, kabak çiçekleri, ağaç fidanları, yeşil salatalık biberleri, domatesler, yeşil fasulye, sarı yaz çiçekleri hiç eksik olmazdı. Burada rahiplere, uzun saçlılara benzeyen yağmur tanrıları yaşırdı. Tlalocan’a, yıldırım çarpanlar, boğulanlar, cüzzamlılar, zührevi hastalıklara yakalanmış olanlar, ayrıca uyuz ve kan çıbanından muzdarip olanlar, gut hastaları, sıskalar ve çeşitli bulaşıcı hastalıklardan ölenler giderdi. Bu insanlar öldükten sonra yakılmaz, gömülürlerdi. Yüzleri kauçukla boyanır, yanaklarına çiğnenmiş balıkotu tohumları yapıştırılır ve alınları mavi renkte çizilirdi, ayrıca kağıttan saç tutamları yapılır, alınlarına dağ figürleri yapıştırılır, kağıtla giydirilir ve ellerine sazdan bir baston tutuşturulurdu. Tlalocan her zaman yemyeşildir, orada her şey tomurcuklanır ve sürekli yaz mevsimi

hüküm sürer.

Ölülerin gittiği üçüncü yer, gökyüzü, güneşin evi idi. Buraya savaşta ölenler giderdi, ya savaş alanında kaderlerine yenik düşüp ruhunu teslim edenler ya da eve getirilip daha sonrakurban edilenler. Bunlar bazen savaş kurbanlarının sunulduğu yuvarlak taşta, bazen ateşe atılarak veya yuvarlak kaktüse saplanarak, savaşarak veya çalı çırpıyla bağlanarak kurban edilirlerdi. Bütün bunlar güneşin evine giderlerdi, ve denir ki, orada bir çeşit stepte yaşarlardı. Güneş çıktığında onu savaş çılgınlıklarıyla karşılarlar, salyangoz kabuklarını takırdatırlar ve kalkanlarına vururlardı. Kalkanlarında iki veya üç ok deliği olanlar, bu deliklerden güneşe bakabilirlerdi, ama kalkanında hiç delik olmayanlar güneşe bakamazlardı. Ölü savaşçıların yaşadığı yerde vahşi agaveler, dikenli bitkiler ve dikenli akasyalar vardı. Ve onlara sunulan tüm kurbanları görebilir, onlara erişebilirlerdi. Böylece dört yıl geçirdikten sonra parlak tüylü kuşlara dönüşürlerdi, sinek kuşlarına, çiçek kuşlarına ve gözünün çevresinde siyah çukur olan sarı kuşlara, ayrıca beyaz tebeşir ve kuştüyü kelebeklerine ve su taşı büyüklüğündeki kelebeklere, ve orada, gökyüzündeki çiçeklerden bal toplarlardı. Ayrıca yeryüzüne de inip her cins çiçekten bal alırlardı.

Bir kadın loğusa yatağında ölüpte, bir Mociuaquetzqui (b) (“Kadın kılğında savaşçı”) olduğunda, herkes kötü kaderi yüzünden onun için ağlar, yakınır, ama ailesi ve kocası, bir taraftan sevinirlerdi. Çünkü denirdi ki, o, ölümler ülkesine değil gökyüzüne, güneşin evine gider. Söylenenlere göre, reisler ve “kartal-jaguar”lar savaşta ölümlerse, güneşin evine giderler ve orada, güneşin çıktığı yerde, doğuda yaşarlardı. Sabah ka-

ranlığında hazırlanırlar, savaş süslerini bezenir ve güneşi karşılamaya giderlerdi. Güneş görüldüğünde onu dışarı alırlar, salyangoz kabuklarını takırdatıp, onu neşelendirirler, savaş oyunları ile eğlendirirlerdi. Böylece güneşe, gökyüzünün ortasına kadar, öğle vakti denilen zamana kadar eşlik ederlerdi.

Loğusayken ölen kadınlar için ise şunlar anlatılır: Onlar, güneşin eğrilip battığı yerde yaşarlardı, bu nedenle herşeyin düzenini kuran yaşlılar buraya Ciuatlampa ("kadınlar ülkesi") adını vermişlerdir. Güneş doğupta, ölü savaşçıların ona çeşitli eğlenceler hazırladıkları ve şamatayla eşlik ettikleri yoluna çıktığında, ölü kadınlar da hazırlanmaya başarlardı. Onlar da savaş süslerini takınırlar, kalkanlarını ve savaş nişanlarını alırlar ve yola çıkarlardı. Güneşi en yüksek noktada karşılamak için gökyüzünde yukarı çıkarlardı. Orada ölü savaşçıların, kartal jaguarların elinden güneşi teslim alırlardı. Ve bunlar da güneşi kadınlara teslim ettikten sonra çiçekten çiçeğe konup bal toplamak için dağılırlardı. Kadınlar güneşi aşağı doğru indirmeye başarlardı. Quetzal tüyleriyle süsleyerek, Quetzal tüylerinden bir tahtırevanla aşağı taşırldı. Onlar da güneşe eşlik ederken salyangoz kabuklarını takırdatırlar, eğlenceler düzenlerler, savaş oyunları ile onu neşelendirirlerdi ve battığı yere kadar ona refakat ederlerdi. Denir ki, burada güneşi ölümler ülkesinde yaşayanlara teslim ederlerdi, onlar da güneşi Mictlan'a götürürlerdi, çünkü yaşlıların dediğine göre dünyada gece olduğunda ölümler ülkesinde aydınlık olur ve ölümler o zaman uyanır ve kalkarlar. Kadınlar güneşi ölümler ülkesindekilere teslim ettikten sonra onlar da dağılırlar ve dünyaya inerlerdi. Karanlık cinlerinin ve hayaletlerin hortladıklarında aldıkları iğneleri, dokuma tahtaları, iş

sepetleri ve diğer tüm kadınsı eşyaları ararlardı, sık sık kendilerini ölen kadının şekline sokarak insanlara görünürler ve kocalarının karşısına çıkarak etek, kadın gömleği ve diğer kadın giysilerini isterlerdi...

Bir loğusa öldüğünde kabile onu bir tanrıça sayar ve onu gömmeden önce şu sözlerle uğurlardı:

“Sen siyah süstüyü, sen anasının kuzusu, sen savaşçı, sen ey güzel, sen küçük güvercin, sen benim kızım! Çok çalıştın, çok yoruldun, kötü talih seni buldu. Sevgili annen, prenses ve savaşçı Ciuacouatl-Quilaztli seni yanına aldı. Annenin ellerine verdiği kalkanı aldın, kaldırdın ve yükselttin. Şimdi uyan ve ayağa kalk! Şimdi artık gün doğdu, aydınlık oldu. Arara yükseldi, sabah kızıllığı her yanı kapladı, al tavuk al kırlangıç ve tüm ateş renkli güzel kuşlar şarkı söylüyorlar. Ayağa kalk ve hazırlan, mutluluk, saadet ve haz içinde yaşanılan o güzel yere, güneşin -annenin ve babanın- evine git. Haydi, güneşe eşlik et, sevgili kız kardeşlerin, yüce prensesler, onlar ki sonsuz mutluluk ve sevinç içinde yaşar, her zaman güneşle birlikte ve onun yanında olur, onu neşelendirir, şamatayla ona eşlik ederler, onlar senin elinden tutacaklar!... Haydi, mutlu olacağın yere git, Efendimiz güneş tanrısının yanında, o iyi ve güzel yerde yaşa. Onu kendi gözlerinle gör, kendi ağzınla konuş onunla. Ona dua et, bizim için onunla konuş! Çünkü biz herşeyimizle kendimizi sana teslim ediyoruz!”

Tlaxcaltek’lerin inancına göre beyler ve asillerin ruhları sis ve buluta dönüşürdü (c). Ayrıca değerli tüylü her tür kuşa ve değerli taşlara da. Basit halkın ruhu ise, inanca göre, gelincik, bok böceği, pis kokulu sidikleri olan hayvanlara ve her türlü sürüngen...

9. TLALOCAN

Yağmur tanrısının çok büyük bir evi olduğu söylenir. Bu evin dört büyük odası ve dört büyük kovanın durduğu büyük bir avlusu vardır. Kovaların birindeki su çok iyidir, eğer mısır koçanları ve tüm ürün büyür ve yağmur tam zamanında yağarsa bu kovadan yağıyor demektir. İkincisindeki su kötüdür, eğer bu kovadan yağmur yağarsa mısır koçanlarında örümcek ağları (mantar örgüleri) oluşur ve mısırlar kararır. Eğer üçüncü kovadan yağmur yağarsa, mısırlar donar. Ve eğer dördüncü kovadan yağarsa, mısır taneleri hiç olmaz ve koçanlar kurur.

Yağmur tanrısı yağmur yağdırmak için bir çok küçük hizmetkarlar yaratmıştı. Bunlar evinin odalarında yaşarlardı. Bir ellerinde kovadan aldıkları suyu taşıdıkları testi, diğer ellerinde ise bir sopa vardı. Yağmur tanrısı onlara bazı yerleri sulama emri verdiğinde, testilerini ve sopalarını alırlar ve emredilen yere testideki

suyu boşaltırlardı. Eğer gök gülerse, bu sopalarla testileri kırıyorlar demektir ve eğer yıldırım düşerse, buna, ya testinin içindeki bir şey ya da testinin bir parçası neden olmuştur.

TOLLAN EFSANELERİ

10.QUETZALCOUATL'IN GENÇLİK HİKAYESİ

Denir ki, “Tek kamış” yılında doğdu Quetzalcoatl, ona “Önderimiz, Tek kamışın rahibi” (a) dediler.

Derler ki, annesi Chilmalman (“Yerdeki kalkan”) adında bir kadındı, bir yeşim taşı yuttuktan sonra Quetzalcoatl’a hamile kaldı...

“5 Ev” yılında Toltekler Quetzalcoatl’ı aldılar ve onu Tollan’a kral ve rahip yaptılar.

“Bulut yılanı”, tanrıça “Obsidian kelebeği”nin sembolü, beyaz taş bıçağını tanrısı olarak (b) kabul etti, sırtına asıp, heryere beraberinde götürdü. Fetihler yapmak için Comallan yurduna gitti. Bunu öğrenen Comallan halkı, “Bulut yılanı”nı karşılamaya çıktılar, ona yemek verdiler ve bunlarla onu uyuşturdular. Sonra Tecamman’a gitti. Oranın halkı da onu uyuşturup şöyle dediler:

“Ne yapıyor bu adam? Buraya gelip dikenli bitkisini kabul ettirmek istiyor”...

Buradan Colhuacan’a gitti “Bulut yılanı” ve oraya

bir fatih olarak vardı. Colhuacan'ı yendikten sonra, Ueuetocan ve Pochtlan'a devam etti ve oralarda da zafer kazandı. Böylece fetihlerine devam etmek üzere Uitznauac'a geldi. Orada Chilmalman'la karşılaştı. Kadın onu görünce kalkanını yere koydu, sonra mızrak ve yayını da bıraktı. Öylece çırılçıplak, eteği ve gömleği olmadan, dikildi karşısında. Ve "Bulut yılanı" onu görür görmez okunu fırlattı. Birinci ok, kadının kafasının üzerinden geçti, biraz öne eğilmişti kadın. İkincisini fırlattığında, kadın yana eğildi ve ok yanından geçip gitti. Üçüncü oku elleriyle yakaladı kadın. Ve dördüncüsü bacaklarının arasından geçti. Bulut yılanı dört atışta da isabet ettiremeyince, döndü ve oradan uzaklaştı.

Kadın kaçtı ve dağ geçidindeki bir mağaraya saklandı. Bir süre sonra tekrar hazırlandı Bulut yılanı kadını öldürmek için ve onu aramaya çıktı. Ama kadın hiçbir yerde bulunamayınca, Uitznaua kadınlarına eziyet etmeye başladı. Kadınlar dayanamadılar ve "Bize izin ver, gidip onu getirelim" dediler.

Ve gidip kadına şöyle dediler:

"Bulut yılanı seni arıyor. Senin yüzünden kardeşlerine eziyet ediyor."

Böylece Chilmalman'ı alıp, Uitznauac'a getirdiler.

Tekrar aramaya çıktı. Bulut yılanı ve bu kez kadınla karşılaştı. Yine önceki gibi çıplaktı ve sadece beline bağladığı kuşak vardı kadının üzerinde ve yine yere bıraktı kalkanını, sonra da mızrak ve yayını. Birinci ok kafasının üzerinden geçti, ikincisi yanından, üçüncüsünü elleriyle yakaladı ve dördüncüsü de bacaklarının arasında geçti gitti. O zaman Bulut yılanı onu yakaladı ve yere devirip üzerine yattı. Chilmalman hamile kaldı. Çocuk doğmadan önceki dört gün boyunca an-

nesine korkunç acılar çekti ve sonra “Tek kamış” (=Quetzalcouatl) dünyaya geldi. Doğum sırasında annesi öldü.

Tanrıça Ciuacouatl-Quilaztli “Tek kamış”ı yetiştirdi. Ve büyüncü babası onu yanına alıp seferlere götürdü. Xiuhacan’da ona savaşı öğretti, orada (ilk) esirlerini aldı. “Tek kamış”ın amcaları, dörtyüz bulut yılanı, babasından nefret ediyorlardı ve onu öldürdüler. Ve onu öldürdükten sonra kuma gömdüler.

Tek kamış babasını aradı ve “Babama ne oldu?” diye sordu. Şah akbaba cevap verdi:

“Babanı öldürdüler, orada yatıyor, onu gömdüler.” Tek kamış yeri kazdı, babasını çıkardı ve onu tapınağına, “Bulut yılanlarının dağı”na defnetti. Babasını öldüren amcalarının adı Apanecatlı, Zolton ve Cuilton idi.

“Tapınağa kimleri adamalıyım? Sonradan yiyebileceğimiz bir tavşanı mı yoksa bir yılanı mı?” diye sordu Tek kamış. Bulut yılanları cevapladılar:

“Bunun için en uygunu jaguar, kartal veya kinkajudur.”

“Peki o zaman, kurban olarak onları vereceğiz. dedi Tek kamış. Sonra jaguar, kartal ve kinkajuyu çağırdı:

“Gelin amcalarım. Tapınağıma sizleri adamam söylendi. Ama siz ölmeyeceksiniz, benim gerçekte adamak istediğim, yiyebileceğimiz kurbanlar olacaklar.” Ve sadece göstermelik olarak boyunlarına bir ip bağlandı. Sonra Tek kamış köstebekleri çağırdı.

“Buraya gelin amcalarım. Tapınağımızda bir tünel kazacaksınız.” dedi. Ve köstebekler emri yerine getirerek, Tek kamışın içine girip tapınağın tepesinden dı-

şarı çıktığı bir tünel kazdılar.

O sırada Bulut yılanları kendi aralarında konuştular:

“Tapınağın tepesinde bir ateş yakmalıyız”.Ve jaguar, kartal ve kinkajuyu ağırlarken görünce çok mutlu oldular. Ama akılları başlarına geldiğinde, Tek kamış (yukarda) ateşi yakmaya hazırды. Bulut yılanları çok öfkelendiler. Apanecatlı başa geçti ve hızla piramit tapınağın tepesine çıkmaya başladılar. “Tek kamış” ayağa kalktı, Apanecatlı’ı ayna yılanıyla ezdi ve aşağıya düşürdü. Sonra Zolton ve Cuilton’u yakaladı. Av hayvanları bağıştılar ve Tek kamış onları kurban etti. Sonra üzerine kırmızı biber serptiler, etleri küçük parçalara ayırdılar ve pişirdikten sonra üzerine salça döktüler.

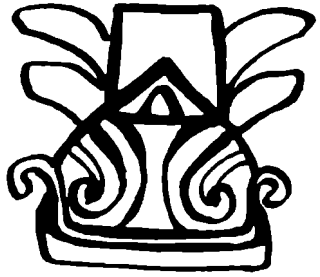
Daha sonra, Tek kamış fetihler yapmak üzere yola çıktı.

Meksikalıların tarih kitaplarında şöyle bir bahis vardır: Camaxtli adında bir tanrı Chilmalman (c) adında bir tanrıçayla evlenir. Çocukları olur, diğerlerinin yanında bir de Quetzalcouatl adında bir oğulları. Balık geçidi denilen yerde doğar çocuk, ama doğum sırasında anne öldüğü için yetiştirmesi için büyükbabasının yanına verirler. Büyüyünce babasına getirirler ve babası onu o kadar çok sever ki, erkek kardeşleri kıskanır ve ondan nefret ederler. Öyle ki sonunda onu öldürmeye karar verirler. Bunu başarmak için, onu aldatmacayla bir kayanın üzerine çıkarırlar, “yanmaya bırakıldığı kaya” denilen yere. Onu orada bırakıp aşağıya inerler ve kayanın etrafında ateş yakarlar. Ama Quetzalcouatl kayanın içindeki bir oyuğa saklanır ve kardeşleri onu öldü zannederek uzaklaşırlar. Kardeşleri gittikten sonra, oyuktan ok ve yayıyla çıkan Quet-

zalcouatl bir geyik vurur ve sırtına alıp babasına getirir. Kardeşlerinden önce gelip, geyiği babasına verir. Döndüklerinde Quetzalcouatl'ı karşılarında gören kardeşleri çok şaşırırlar ve onu başka bir yolla öldürmeye karar verirler. Ona bir ağaca tırmanıp oradan kuşları vurmasını söylerler. Ağaca çıktığı anda da kendi oklarıyla onu vurmaya çalışırlar. Akıllı Quetzalcouatl hemen ölü gibi kendini ağaçtan aşağıya bırakır. Bunu gören kardeşler eve geri dönerler. Arkalarından ayağa kalkan Quetzalcouatl bir tavşan avlayarak, kardeşlerinden önce eve döner ve avını babasına verir. Diğerlerinin neler planladıklarını fark eden baba, kardeşlerinin nerede olduklarını sorar, Quetzalcouatl da birazdan döneceklerini söyler. Babasının yanından ayrılıp, başka bir eve gider. Bu sırada diğer oğullar da dönerler, baba Quetzalcouatl'ın nerede olduğunu sorar onlara bu kez. Birazdan gelir der çocuklar. Ama baba kötü niyetleri yüzünden onları azarlar. Buna o kadar çok öfkelenirler ki oğulları, babalarını da öldürmeye karar verirler. Bu kararlarını da onu bir dağdan aşağıya atarak gerçekleştirirler. Sonra Quetzalcouatl'ı almaya gelirler ve ona babalarının bir kayaya dönüştüğünü söylerler. Hep beraber, bu kayaya bir jaguar, kartal, geyik veya kelebek kurban etmek için onun aklını çelmeye çalışırlar. Böylece onu öldürmek için bir sebep bulacaklarını düşünürler, çünkü Quetzalcouatl bu hayvanları kurban edemez. Quetzalcouatl buna razı olmaz, onlar da aradıkları fırsatı bulup onu öldürmek isterler, ama Quetzalcouatl ellerinden kaçır. Bir ağaca, daha büyük bir olasılıkla bahsedilen kayaya, çıkar ve hepsini oklarıyla öldürür. Bütün bu olanları onu çok seven yandaşları büyük bir coşkuyla karşılarlar. Kardeşlerin kafalarını kesip içinden beyinlerini çıkarttıktan sonra

kafataslarını içki bardağı olarak kullanır ve kafayı çekip sarhoş olurlar. Sonra Meksika bölgesine göç ederler. Quetzalcouatl birkaç gün Tollantzinco bölgesinde kaldıktan sonra Tollan'a gider.

11. ALTIN DEVİR

Meksikalılar Quetzalcouatl'ı tanrı olarak kabul ettiler ve eski zamanlarda Tollan'da da (a) bu böyleydi. Tapınağı yüksekti ve birçok birbirini takip eden dar merdivenleri vardı. Basamaklar o kadar dardı ki ancak bir ayaklık basacak yer vardı. Denir ki, Quetzalcouatl her zaman oradaydı, yüzü hep maskelerle örtülüydü, çünkü çok çirkindi. Suratı koca bir kütük gibiydi, insana benzemezdi ve bıyıkları çok kalın ve uzundu.

Tebaası Toltekler çok sanatkar insanlardı, onlar için hiç bir şey zor değildi. Yeşim taşı keserler, altın dökerler ve tüm el sanatlarını yapabilirlerdi. En iyi tüy işlerinden anlarlardı. Quetzalcouatl'la beraber tüm el sanatları ve sanat anlayışı başladı. Quetzalcouatl'ın Tollan'daki evleri yeşim taşından, sarı altından, kırmızı beyaz deniz kabuklarından, turkuazla bezenmiş sütunlardan ve Quetzaltüylerindendi.

Toltekler mesafelere hiç aldırış etmezlerdi. Bir yere gitmek istediklerinde hemen yola koyulurlar ve o

kadar hızlı hareket ederlerdi ki, onlara “bütün gün dizini büktenler” denilirdi. Orada, bugün de hala “Bağırma (çağrı) dağı” denilen bir dağ vardır. Denir ki, bu dağın tepesinde bir haberci beklerdi, gerektiği zaman oraya çıkar ve bağırdı. Sesi bütün kıyı ülkelerinden ve tüm yönlerden işitilir, söylediklerini, ilettiği emirleri herkes duyardı. Böylece herkes toplanır ve Quetzalcouatl’ın verdiği emirleri öğrenirlerdi.

Denir ki, Tollan’da herşey boldu. Tüm yiyecekler neredeyse bedavaydı. Derler ki, kabaklar o kadar büyük ve kalındı ki, çevreleri kulaçla ölçülürdü, ve mısır koçanları o kadar uzundu ki, neredeyse değirmen taşının merdanesi kadardı. Bu nedenle onları yerde yuvarlayarak götürürlerdi. Karapazılar, hatta sebze bitkileri bile, palmyeler kadar yüksekti, onlara tırmanabilirlerdi. Ayrıca orada her çeşit pamuk renkli olarak yetişirdi, parlak kırmızı, sarı, pembe, menekşe rengi, açık mavi, koyu mavi, yeşil, turuncu, siyahi, gölgeli, koyu sarı, açık sarı. Tümü renkli olarak büyürdü, boyamaya gerek kalmazdı. Ayrıca tüm güzel süslü tüylü kuşlar orada yaşardı, Kotinga, Quetzalkuşu, Trupial ve kaşıklı balıkçılar. Ayrıca dağlarda çok güzel öten kuşlar da yaşardı. Bunlardan başka orada her cins değerli yeşil taşlar da vardı, altın ve gümüş o kadar çoktu ki, neredeyse değerleri bile yoktu. Son olarak Tollan’da kakao yetişirdi, nefis kokulu küçük cins kakao. Kakao her yerde yetişirdi. Toltekler müthiş zengindiler. Hiçbir şeyleri eksik değildi, evlerinin herşeyleri vardı ve hiç açlık çekmediler. Turfanda meyvaları, yetişmemiş küçük mısır koçanlarını kesinlikle yemezler, onları hamamlarının ısıtılmasında kullanırlardı.

Ama Quetzalcouatl kendisini dinine adamıştı. Baldır kemiğini delip akan kanını agave yapraklarına sü-

rerdi. Ve gece yarısı “Turkuazın yıkandığı yer”de yıkanırdı. Bunları daha sonra rahipler de yapmışlardır. Çünkü onun yaşam tarzını kendilerine örnek almışlardı. Tollan talimatnamesi daha sonraları Meksika’da genel olarak uygulanmıştır.

Toltekler ilk olarak insan tohumunu bu topraklara serpenlerdir; aynı zamanda Babilli idiler, (b) akıllı, usta ve tecrübeli...

Birkaç dört yüz yıl boyunca Tollantzinco’da yaşadılar. Gerçekten de orada yerleşmiş oldukları, geride bıraktıkları birçok izden anlaşılmaktadır. Hala orada bulunan ve “Sütunlu ev” denilen tapınaklarını inşa etmişlerdir ve bu tapınak taş ve kayalardan yapıldığı için günümüze kadar zarar görmeden kalabilmiştir. Daha sonra göçlerine devam etmişler ve bugün Tollan olarak bilinen Xicocotitlan nehrinin kıyısına yerleşmişlerdir. Orada da birçok iz neler yaratmış olduklarını göstermektedir. Burada, bugün de görünen, tamamlanmamış “Yılan sütunu”nu yapmışlardır. Bunlar bir yılan şeklinde yuvarlak sütunlardır. Başı yerde, çingiraklı kuyruğu havada. Ayrıca burada bugüne dek kalmış olan “Toltek dağı” görülebilir, Toltek piramitleri, taş tepeler ve Tolteklerin mermer yer döşemeleri. Bunlardan başka Tolteklerin testi kırıkları ve toprak altından da Toltek çanak ve çömlekleri, süs eşyaları, harika kolyeler, yeşim taşları, turkuaz ve jadeitler çıkmıştır.

Toltekler kendilerine Chichimekeler demişlerdir. Başka bir isimleri yoktur, çünkü isimleri hayatlarından, işlerinden gelmektedir. “Toltekler” “Usta (işinin ehli)” anlamındadır. Yarattıkları tüm eserler olağanüstü güzel, akıllıca ve şaheserdi. Evleri şaşkınlık verecek derecede mükemmeldi, turkuaz işlemeli, düzgün, mermer döşemeli. Bu nedenle desenlerle bezenmiş ve her

açıdan kusursuz biçimlendirilmiş evlere“Toltek evi” denir.

Özellikle rahipleri Quetzalcouatl’ın ayin yeri bir şaheserdi. Dört evden oluşuyordu. Birincisi “Altın ev”, gün doğuşuna karşıydı, mermer yerine altınla kaplanmıştı. İkincisi günbatımına doğruydu, “Yeşim ve turkuaz ev” denirdi, çünkü binanın içinde yer, mermer döşeme yerine yeşim ve turkuaz mozaiklerden yapılmıştı. Üçüncü ev öğle vaktine (güneşin en yüksek noktasına) karşıydı. “Beyaz denizkabuğu veya Gümüş ev”in. İç duvarları beyaz deniz kabukları ve gümüş plakalarla süslenmişti. Dördüncü ev gece yarısına doğruydu, “Kırmızı deniz kabuğu evi” İç duvarları kırmızı deniz kabuklarından yapılmıştı, ve diğerlerinde Tezontle olanlar burada kırmızı taşlardandı.

Ayrıca bir yapı daha vardı ve burada (genelde) mermer kullanılan yerler, mermer yerine tüylerle kaplanmıştı. Bu yapı da dört (evden) oluşuyordu. Doğudaki evin duvarları sarı tüylerle kaplıydı, sarı papağan tüyleriyle, evde sarı olan herşey tüydendi. Batıdaki eve “Quetzal ve turkuaz kuşu evi” denirdi, çünkü Quetzal ve turkuaz kuşunun tüylerini örtü ve ağlara sıkıca yapıştırmış ve bir duvar halısı gibi bütün evi boydan boya bununla kaplamışlardı. Güneydeki ev “Balıkçıl evi” idi, çünkü tüm duvarları beyaz tüylerle kaplanmıştı ve beyaz olan diğer yerler beyaz kartal tüyündendi. Kuzeydeki ev kırmızıydı, kaşıklı balıkçıl ve Arara’nın kuyruk tüyleriyle kaplanmıştı.

Daha başka birçok şahane evler inşa etmişti Toltekler.

Quetzalcouatl’ın evi Couatlan’daydı. Ayin yeri, Tollan’dan akan ırmağın üzerindeydi. Quetzalcouatl’ın yıkandığı, “Mücevher suyu” denilen yer de

oradaydı. Tollan'da Tolteklerin (göçleri) sırasında topladıkları sayısız eşyayı gömdükleri ve sakladıkları birçok ev vardı. Sadece Tollan-Xicocotitlan'daki pira-mit ve taş tepeler Tolteklerin zamanının şahitleri de-ğillerdir, Toltekler her yerde izlerini bırakmışlardır. Çünkü hemen her yerden onların kullandıkları testi, çanak çömlek kırıkları, toprak heykelcikler ve bilezik-ler gün ışığına çıkarılmaktadır ve hemen her yerde on-lara ait bir iz bulmak mümkündür, çünkü Toltekler kü-çük gruplar halinde tüm ülkeye dağılmışlardır.

Söylendiğine göre, en becerikli Toltekler Amante-ca'lar (tüy düğümcüleri soyu) ve eskiden yapılan tüy yapıştırma tekniği sanatçılarıydı. Bu teknik gerçekten onların buluşuydu. Onlara kalkanlar yaptırılırdı, ayrı- ca "Sahil insanların tüy süsleri" denilen ve Toltekle- rin özel giysileri olan olağanüstü güzel süs eşyaları ya- parlardı. İşlerini mükemmel yaparlardı, ya tüy yapıştır- ırlardı ya da tüy düğümcüsü olarak çalışırlardı ve böylece harika eserler yaratırlardı.

Ayrıca Toltekler çok bilgiliydiler. Bitkilerle ilgili herşeyden anlarlardı, onların güçlerini, hangi otun iyi ve şifalı veya hangisinin öldürücü olduğunu bilirlerdi. Tıp bilimini bulan dört yaşlı Toltekti, Oxomoco ve Ci- pactonel, Tlaltetecui ve Xochicauaca. İlaçları bulan, onlar hakkında bilgi veren ve böylece ilk tıbbi yön- temleri bulan akıllı insanlardı.

Köklü tecrübeleri sayesinde, ilk defa, yeşim taşını, Calaite, toprak obsidianını, jadeiti, kısacası her çeşit değerli taşları bulan ve işleyenler Tolteklerdi. Ayrıca o kadar uyanıklardı ki, değerli taşları kayaların içinde veya toprağın altında -nerede olurlarsa olsunlar -göre- bilirlerdi. Bunu şöyle yaparlardı: Sabah çok erken yo- la çıkıp bir tepeye otururlardı, yüzleri güneşe dönük

olurdu. Güneş doğarken, görevleri, etrafı çok dikkatli gözlemekti. Toprağın rutubetinin yardımıyla, toprağın içindeki taşların yerini görebilirlerdi. Güneş ortaya çıkınca ve toprağın altında veya kayanın içinde değerli taşlar varsa üzerinde bir sis veya duman oluşurdu ve bu sis veya dumana göre taşların konumunu anlarlardı. Ve denir ki, Toltekler turkuaz madenlerini de keşfettiler. En azından yaşlılar böyle söyler. Tepotzotlan'da Xiuhtzone dağı vardır. Turkuaz ve calait madenleri buradadır. Taşları buradan çıkarır ve onları yıkayıp temizledikleri nehir kenarına taşırlardı. Bu nedenle buraya “turkuazın yıkandığı yer” denir ve bu isimde Tollan'a yakın bir köy vardır.

Ayrıca herkesin hemfikir olduğu bir konu da, Amatlan ve Tollan'dan sayısız ressam, taş kesici, marangoz, taş ve mermer ustası, çömlekçi, iplikçi ve dokumacı çıktıdır. Tecrübeleriyle Toltekler sadece yeşim, calait, turkuaz ve turkuaz madenlerinden anlamazlardı, ayrıca gümüş, altın, bakır, kalay ve kurşun madenlerini de keşfetmişlerdi. Diğer metallerden de anlarlardı. Kehribar, dağ kristali ve ametistlerin bulundukları yerleri de titizlikle araştırırlardı. Beyaz ve renkli inciye karşı büyük saygıları vardı. Günümüze dek gelebilen, ancak bir kısmı unutulmuş, bir kısmının ise akibeti meçhul olan kolye ve bilezikler varlıklarını ve değerlerini, Tolteklerin sanat anlayışına borçludurlar.

Toltekler akıl ve düşünce insanlarıydı. Yılların hesabını başlatmışlardı ve Tonamatl'ı yapmışlardı. Gece ve gündüzün nasıl oluştuğunu, hangi gün işaretlerinin iyi, hangilerinin kötü olduğunu araştırdılar, bunlara “Jaguar işaretleri” denir. Tabirname onların tüm sistemlerini kapsar. Ayrıca gökyüzünde yerleşmiş olan-

lar ve onların güçleri hakkında da bilgileri vardı. Gökyüzünün nasıl hareket ettiğini ve döndüğünü biliyorlardı ve bunu yıldızların hareketlerinden görüyorlardı. Ve bir çok gök katı olduğunu söylüyorlardı. Gerçekte oniki gökkatı vardır diyorlardı ve onikincisinde gerçek tanrı, gökyüzünün efendisi “iki bey”, karısı gökyüzünün hanımı “iki kadın” ile beraber yaşıyordu. Oradan, onikinci gökkatından gelirdi biz insanların ruhları, (dünyaya) bırakıldıklarında, çocuk (ruhları) damladıklarında, annenin bedenine girerlerdi ve onları aşağıya gönderen “iki bey”di.

Toltekler her zaman namuslu ve dürüsttüler. Birbirlerini selamlarken şöyle derlerdi:

“”Sayın ağabeyim” veya “sayın kardeşim” “Ve hep kısaca şöyle konuşurlardı: “Hakikaten böyledir; bu gerçektir“, evet ve hayır.

Tolteklerin yiyeceği, bugün bizim de yediğimiz gibi, mısırdı. Geçimleri iyiydi ve (yiyecek olarak kullanmadıkları) mısırla mavi ve yeşil değerli taşlar ve turkuaz satın alabilirlerdi.

Kendilerine has giysileri, turkuaz mavisi bir örtü (etek) idi. Sandalet ve sandalet bağları da turkuaz mavisine boyalıydı. İri yarı, uzun insanlardı. Uzun oldukları için hızlı hareket edebilirlerdi. Bu nedenle onlara “bütün gün dizlerini bükenler” denilirdi. Davul çalmayı ve dansları da iyi becerirlerdi ve şarkıcıydılar. Şarkıları bulur beste yapar, bunları ezberler ve zekalarını bu kendilerine ait çok güzel şarkılarla gösterirlerdi.

Dindardılar. Sadece tek bir tanrıya, Quetzalcoatl’a inanırlardı. Ona dua ederler ve ona ibadet ederlerdi. Rahiplerinin ve tanrısal koruyucularının adı da Quetzalcoatl’dı. Bu çok dindar bir adamdı. İsteklerine, rahipler tam anlamıyla uyarlardı. Günah işlemez-

lerdi, çünkü rahipleri onlara sadece tek bir tanrı, Quetzalcouatl olduğunu söylerdi. Yalnızca yılan ve keleklerin kurban edilmesini isterdi, sadece onlar ona adanabilirdi. Toltekler, rahipleri Quetzalcouatl'ın her emrine harfiyen uyarlardı, çünkü herşeyleriyle ona inanırlar ve itaat ederlerdi, dinlerine sıkı sıkıya bağlıydılar.

Denildiğine göre, Toltekler Popoloca değil, Naua idiler, ama Nonoualca (dialektini) konuşurlardı. Zenginlerdi ve akılları sayesinde kısa zamanda servet sahibi oldular. Bu nedenle kısa zamanda zengin olan birisi için şunlar denir:

“Quetzalcouatl'ın oğlu. Quetzalcouatl onun efendisidir”

Saçlarını Nonoualca'lılar gibi keserlerdi. Onların modasını takip ederlerdi, yani alındaki saçlarını kazırlardı.

Toltekler, Chichimekeler adıyla da tanınırlar; daha sonraları bunlara Tolteca-Chichimeca denir. Nanaular Tolteklerden geriye kalanlardır. Bunlar ya (göçlerin yorgunluğuna dayanacak) gücü olmayarak geride kalanlar, ki bunlar yaşlılar veya hastalar ve loğusalar olabilir, ya da kendi istekleriyle bir yere yerleşenlerdir.

“2 Kamış” yılında efendimiz Tek kamış (Quetzalcouatl) oruç evlerini, ibadet yerlerini, (c) dua evlerini inşa etti. Böyle dört ev yaptı; turkuaz mozaiklerle bezi sütünlu bir ev, kırmızı deniz kabuklarından yapılmış bir ev, beyaz deniz kabuklarından bir ev ve Quetzal tüylerinden bir ev. Bu evlerde dua etti, burada tanrısına hizmet etti ve burada zamanını oruç tutarak geçirdi. Gece yarısı olduğunda, (yılanmak için) “Kalanın yerindeki su sarayı” denilen yerde suya girdi.

Agave yapraklarını Xicocotl, Uitzco, Tzincoco ve

Nonoualcatepetl dağlarına bıraktı. (Riyazette) agave yapraklarının yerini yeşim taşları aldı, çam yaprakları yerine Quetzal tüyleri (sundu), ve gerçek turkuaz, yeşim taşları ve kırmızı deniz kabuklarıyla tutsüledi. Kurban ettiği canlılar yılanlar, kuşlar ve kelebeklerdi. Derler ki, gökyüzünün içinde taht kuranları tanrıları olarak kabul etti ve onlara ibadet etti , tanrıça “Yıldızetek” ve tanrı “Yıldız güneşi”, “Etimizin kadın efendisi” ve “Etimizin efendisi”, “Kömür siyahı” ve “Kankırmızısı”, “Dünyayı kuran” ve “Dünya üzerinde toz olarak yükselen” Yaşlıların anlattığına göre, “İkiliğin olduğu yere” seslendi, dokuz kat yukardaki en üst gök katına, tanrıların oturduğu yere yolladı dualarını ve sadece onlara derin bir huşu ve aşkla ibadet etti.

Ve ancak onun zamanında, onun sayesinde insanlara büyük bir zenginlik geldi, yeşim taşları ve gerçek turkuazlar, altın ve gümüş, kırmızı ve beyaz deniz kabukları, Quetzal kuşlarının ve Kotingaların tüyleri, kırmızı kaşıklı balıkçıl ve sarı Trupiallerin tüyleri, Tzinitzcan ve Ayoquan. İnsanlara çeşit çeşit kakao ve pamuk getirdi. Ayrıca tüm el sanatlarında ustaydı, yaptığı herşey sanat eseriymiş, çanakları ve testileri, mavi, yeşil, sarı ve kırmızı boyalı toprak çömlekleri ve daha birçokları. Kendisine bir tapınak da inşa etmeye başladı ve bunun için bir yılanlı sütun dikti, ama tamamlayamadı ve böylece amacına ulaşamadı.

Yaşadığı sürece kendisini tebaasına hiç göstermedi. Sarayının içinde, zor ulaşılan bir yerde sıkı koruma altında yaşadı. Hizmetkarları, onu etrafına birçok duvar örerek korudular. Ve orada o kadar çok duvar ve o kadar çok hizmetkar vardı. O, yeşim taşı, Quetzal tüyleri ve altından yapılmış bir minder üzerinde otururdu.

12. QUETZALCOUATL'IN GÜNAH İŞLEMESİ VE TOLLAN'IN DÜŞÜŞÜ

Bir gün Tezcatlipoca, örümcek ağlarından yapılmış bir iple gökyüzünden aşağıya indi. (a) Dünyayı dolaşarak, uzun yıllar Tollan'a hükmetmiş olan Quetzalcoatl'ı ülkenin dışına kadar takip etti. Bir kere onunla top oynarken, bir jaguara dönüştürdü kendisini. Seyreden halk o kadar korktu ki, hepsi etrafa kaçıştılar. Panik içinde korkudan gözleri hiç bir şey görmedi ve oradan akan nehrin kıyısındaki uçurumdan aşağıya düşerek boğuldular. Quetzalcoatl, Tezcatlipoca tarafından oradan oraya takip edildi, ta ki Cholula'ya gelinceye kadar.

Bir gün Quetzalcoatl ve Toltekler, dini ibadetlerini yerine getirmenin rehavetiyle (b) uyuşmuş olduklarında, üç cin çıkageldi, Uitzilopochtli, Titlacauan (=Tezcatlipoca) ve Tlacauepan. Amaçları yaklaşan belayı haber vermektir ve her biri çeşitli işaret ve mucizeler yoluyla Tollan'ın yok olacağını bildirdiler.

Titlacauan işe koyuldu. Derler ki, yaşlı bir adamca-

ğız kılığına girdi, kambur, beyaz saçlı, yaşlı bir adam şeklini aldı. Böylece Quetzalcouatl'ın evine gitti. Oraya geldiğinde hizmetlilere "Saygıdeğer Quetzalcouatl'ı görmek istiyorum" dedi.

"Git buradan yaşlı adam, bey çok hasta, onu rahatsız etme." dedi hizmetliler. Ama yaşlı adam diretti.

"Ne olursa olsun, onu mutlaka görmeliyim"

"Peki, bekle! Seni onunla görüştürelim."

Gidip Quetzalcouatl'a haber verdiler.

"Efendim, seni görmek isteyen yaşlı bir adam geldi. Sanki bir tuzak gibi görünüyor. Kovaladık ama gitmedi, Beyi görmek istediğini söylüyor." dediler.

Quetzalcouatl karşılık verdi: "Bırakın gelsin, uzun zamandır onu bekliyordum"

Böylece yaşlı adamın Quetzalcouatl'ın yanına gelmesine izin verdiler. Saygıyla selam verdi ve "Beyim, torunum nasılsın? Yanımda sana iyi gelecek bir ilaç getirdim. İç bunu." dedi.

Quetzalcouatl karşılık verdi:

"İçeri gel yaşlı adam. Buraya kadar gelmek seni yormuş olmalı. Uzun zamandır seni bekliyordum."

Tekrar sordu yaşlı adam: "Torunum nasılsın?"

"Çok hastayım, ellerim ayaklarım tutmuyor, bednim öldü, güçsüzüm, kendimi darmadağınık hissediyorum." diye yanıtladı Quetzalcouatl.

"İşte ilacın " dedi yaşlı adam, "Çok iyi ve hafiftir ve uyuşturur. Onu içtiğinde, seni sarhoş edecek ve bedenini iyileştirecek, ve sen ağlayacaksın, kendini yapayalnız hissedeceksin, ölümünü ve günün birinde gideceğin yeri düşüneceksin."

Quetzalcouatl sordu: "Nereye gideceğim, ihtiyar?"

"Tollan Tlapallan'a gideceksin. Orada bir bekçi

var, yaşlı bir adam. Onunla oturup görüşeceksiniz ve eğer geri dönecek olursan tekrar küçük bir çocuk olacaksın.”

Böylece Quetzalcouatl ona kandı. Ve yaşlı adam tekrar onun aklını çelmeye başladı:

“Haydi iç şu ilacı!”

“Hayır ihtiyar” dedi Quetzalcouatl“ beni öldürecek”

Ama yaşlı adam diretti: “Sadece bir yudum iç, sonra onu isteyeceksin. Ya da hatırım için içkiyi önüne koy, ruhun ona susayacak. Sadece bir tadına bak.”

Quetzalcouatl tadına baktı, sonra da hepsini içti ve “Nedir bu? Çok iyi geldi, hastalığımı geçirdi. Hiç bir şeyim kalmadı. Artık iyileştim!” dedi.

“Haydi, bir kere daha iç, ilaç çok iyidir. Bedenini kuvvetlendirecek.”

Quetzalcouatl bir kez daha içti ve sarhoş oldu. Ağlamaya başladı ve derin bir ümitsizlik sardı onu. O anda (herşeyi terk edip gitmek) düşüncesi girdi kafasına. Ondan sonra karar verme yetisi gitti (zihni iyice bulanıldı), niyetini unutmak yerine hep onu düşünmeye başladı. Aslında bu cinin marifetiydi, aklının ve duygularının saptırılmasının sonucuydu. Ona verdiği ilaç ise, söylendiğine göre, gerçek agavenin tatlı öz suyundan hazırlanan beyaz şaraptı.

Titluacan’ın fesatlık yaptığı başka bir oyun da şöyledir: Bir Huastek kılığına girip, (onlar gibi) cinselliğini örtmeden pazara geldi ve sarayın kapısının önünde oturdu, salatalık biber satmaya başladı. Uemac’in (Tollan’ın dünyevi hükümdarı) bir kızı vardı. Çok güzel bir kızdı ve onunla evlenmek isteyen birçok Toltek vardı, ama Uemac onu kimseye vermek istemiyordu. Ve Uemac’ın kızı pazarı seyrederken çıplak Huastek’i

gördü. Ona baktıktan sonra eve girdi ve hastalandı. Tüm bedeni, Huastek'e duyduğu arzuyla şişti. Uemac, kızının hastalandığını duyar duymaz, onu koruyan kadınlarla konuştu:

“Ne yaptı kızım? Nasıl oldu da böyle şişti?”

Onu koruyan kadınlar karşılık verdiler:

“Yeşil salatalık biber satan Huastek ona büyü yaptı, onun içinde arzu uyandırdı. O anda böyle oldu ve hastalandı.”

Kral Uemac emretti: “Toltekler! Yeşil biber satan Huastek'in bulunmasını istiyorum.Ortaya çıksın”. Bütün dünyada Huastek'i aradılar, ama kimse onu bulamayınca “Çağrı dağının” habercisi bağırdı: “Toltekler! Yeşil biber satan Huastek'i gören olursa hemen buraya getirsin! Kral onu arıyor.” Bunun üzerine herkes onu aramaya çıktı, ama hep elleri boş geri döndüler. Artık onu aramaktan yorgun düşünce ve hiç bir yerde izine rastlayamayınca, krala gidip, onu bulamadıklarını haber verdiler.

Ama o birdenbire ortaya çıkıverdi ve daha önce gö-ründüğü yere gidip oturdu. Onu gören Toltekler hemen koşup krala haber verdiler. “Huastek geri döndü!” Uemac, hemen karşısına getirilmesini emretti. Toltekler onu aldılar ve kralın karşısına çıkardılar.”Nerelisin?” diye sordu kral. “Ben bir Huastekim ve biberlerimi satıyorum” dedi.

“Nasıl böyle dolaşırsın Huastek! Önüne bir kuşak bağla ve üzerine bir örtü al!”dedi kral.

“Oldum olası biz böyleyizdir” diye karşılık verdi Huastek.

“Kızımda arzu uyandırmışsın, onu iyileştirmelisin.”

“Böyle birşey olanaksız efendim. Beni öldür, canı-

mı al! Benden ne yapmamı istiyorsun? Hayır! Ben zavallı bir satıcıyım!” diye karşılık verdi Huastek. “Hayır, onu iyileştirmelisin! Korkma! Şimdi kızımın yanına git.” Kızın yanına giden Huastek onunla yattı ve kız tekrar sağlığına kavuştu. Böylece Huastek kralın damadı oldu.

Ancak Toltekler Uemac’la alay etmeye ve arkasından kötü kötü konuşmaya başladılar.

“Nasıl? Kral bir Huasteki damat olarak mı aldı?”

Sonunda kral Toltekleri çağırıp onlarla konuştu:

“Bir Huasteki damat olarak aldığım için benimle nasıl alay edildiğini, hakkımda neler konuşulduğunu biliyorum. Peki öyleyse, şimdi sizler ona, “Çimendağ” ve “Yılandağ” ile savaşta ihanet edeceksiniz ve onu yalnız bırakacaksınız.” Toltekler savaş ilan ettiler ve Uemac’ın damadını düşmana teslim etmek için yola çıktılar. Savaşın olduğu yere yaklaştıklarında, Huasteki, cüce ve sakatları bir çukura gömüp sakladılar ve “Yılandağ” savaşçılarını esir almak için yollarına devam ettiler. Huastek cüce ve sakatlara dedi ki:

“Korkmayın! Onları burada mahvedeceğiz, burada ellerimizde ölecekler.” Sonra düşmanlar kaçan Tolteklerin peşine düştüler, çünkü ihanet ederek kesin bir ölüme terk ettikleri Huasteki bunların öldüreceğini düşünmüşlerdi. Geri döndüklerinde kral Uemac’ın yanına geldiler. “Damadın Huasteki bıraktık” Uemac damadının öldüğünü zannedip sevindi. Zaten bir Huasteki damat olarak aldığına pişman olmuştu. Ama düşmanın ortasında terk ettikleri Huastek, “Yılandağ” ve “Çimendağ” savaşçıları yaklaşırken, cücelere ve kamburlara şöyle dedi:

“Dikkatli dinleyin! Korkmayın ve cesaretinizin kırılmasına izin vermeyin. Neler olacağını biliyorum.

Hepsini esir alacaksınız. Öyle veya böyle hepsini öldüreceğiz.” Ve düşman saldırıya geçtiğinde onlar da ortaya çıkıp hepsini ezdiler, öldürdüler.Öyle bir avuç değil, çok sayıda insanı yok ettiler.

Haberi duyunca kral çok tedirgin oldu. Toltekleri çağırdı ve onlarla konuştu: “Damadımı karşılamaya çıkacağız.” Toltekler kalabalık halinde krallarının etrafını sardılar ve karşılamaya, yola çıktılar. Tüm Toltek süslerini yanlarına almışlardı, kıyı insanların büyük Quetzal tüyü süsünü ve turkuaz kalkanı. Kralın damadı bunlarla dans edip boy gösterecek ve bunlarla ele geçirilen esirleri kutlama törenine katılacaktı. Onun şerefine şarkılar söylediler, her yerden müzik çınladı. Onun şerefine flütler çaldılar, trompetler gümürdedi ve deniz kabuğu boynuzlar tınladı. Ve saraya geldiğinde başına tüyler yapıştırdılar, bedenini sarı toprakla boyadılar, yüzüne kırmızı boya sürdüler. Adamlarını da onun gibi süslediler. Uemac konuştu:

“Damadım! Şimdi Toltekler, benim damadım olduğun için memnunar. Bunu hakettin. Eve hoş geldin! Şimdi dinlen!”

Huastek kılığındaki cin, zaferle döndüğü için tüm bedeni tüylerle süslenmiş halde, dans ve şarkılı bir şölen düzenlenmesini istedi. “Çağrı dağının” habercisi, dünyadaki herkese duyurdu. Sonra cin “Kaya uçurumu nehrine” gitti ve tüm halk onu takip etti. Ve sayılamayacak kadar çok genç kız ve delikanlı toplanınca, cin şarkı söylemeye ve davulunu çalmaya başladı. Ve herkes dans etti, zıpladılar, el ele tutuştular veya sarmaş dolaş oldular. Coşku büyüktü ve müzik her yeri sardı. Söylenen şarkı cinin şarkısıydı ve onun ağzından şarkıyı dinleyenler o anda düşüp ölüyorlardı. Şarkılar ve danslar alaca karanlıkta başladı ve gece yarı-

sına kadar sürdü, ama dans ederken birbirlerine çarptılar, itişip kakıştılar ve birçoğu kayalardan ve uçurumdan aşağıya düştü. Ölüp taş döndüler. Geride kalanlar tam kaya geçidindeydiler ki, cin geçidin üzerindeki taş köprüyü yıktı ve hepsi suya düştüler ve onlar da diğerleri gibi taş oldular. Ama tüm bu olanların hiç farkında değildi Toltekler, hepsi sarhoş olmuştu. Ve orada, “kaya uçurumu nehrinde”, daha birçok şarkılı danslı eğlence oldu ve her seferinde de o kadar çok ölüm. Çünkü her seferinde gittikçe çoğalan sayıda Toltek kayalardan aşağıya düştü ve öldü.

Cinin başlarına açtığı diğer bir felaket te şöyledir: Anlatıldığına göre, birgün bir savaş şefinin kılığına girip haberciye, herkesin toplanmasını söylemesini emretti. Haberci bağırdı:

“Siz vatandaşlar! Hepiniz toplanın! Çiçek tarlasına gidin ve orada bir çiçek tarhı yapın.”

Duyuru üzerine herkes geldi ve çiçek tarlasında toplandı. Herkes gelince savaş reisi onları öldürmeye başladı. Bir sopayla enselerine vurdu ve böylece öyle bir kaç kişi değil, çok çok fazla insan cinin elleriyle öldü. Ve ondan kaçıp kurtulmak isteyen diğerleri de öldüler, çünkü kaçarken birbirlerine çarptılar, yere düştüler ve ezildiler.

Cinin oynadığı başka bir oyun da şöyle anlatılır:

Cin pazarın ortasına gelip oturdu ve kendisini Tla-cauepan veya Cuexcoch olarak adlandırdı. Küçük bir çocuğa benzeyen - denir ki bu Uitzilopochtli olmalı- bir (heykelciği) elinde oynatmaya başladı. Bunu gören Toltekler etrafında toplandı ve daha yakından görebilmek için yaklaştılar. Bu esnada birçoğu yere düşüp ezildi. Bu olay birçok kez tekrarlandı. Ve yine cinin etrafında toplanıp heykelciği dans ettirmesini seyre-

derlerken, aynı cinden çıkan bir ses duyuldu: “Siz Toltekler! Bu nasıl uğursuz bir işarettir? O heykelciği dans ettirmesi bizim için bir felaket demek değil mi? Haydi kalkın, onu öldürelim, taşlayalım!” Böylece onu taşıdılar. Cin attıkları taşların altına gömüldü. Ve sonra (ceset) kokmaya başladı. Korkunç kötü ve sersemletici bir kokuydu bu. Ve rüzgarın taşıdığı her yerde halk bu kokudan öldü. Cin tekrar konuştu Tolteklerle:

“Cesedin götürülüp kayalardan aşağıya atılması lazım, çünkü koku herkesi öldürüyor.”

Toltekler (cesedi) sürükleyip götürmek için etrafına ipler bağladılar. Ama yerinden kıpırdatamadılar, o kadar ağırdı ki. Halbuki onu çok küçümsemişlerdi. Sonra haberciye herkesi çağırmasını söylediler ve haberci bağırdı:

“Ey ahali, buraya gelin! İplerinizi de getirin. Cesedin buradan çıkarılması lazım.”

Toltekler toplandıktan sonra, ölüyü iplerle bağladılar. Büyük bir gürültü koptu ve birbirlerine bağırdılar:

“Haydi Toltekler! iplere asılın!” Cesedi hiç bir şekilde kıpırdatamadılar. Ama bir ip koptuğu anda, onu tutanlar birbirlerinin üzerine düştüler ve öldüler. Ve sonunda cesedi hareket ettiremeyince, cin konuştu:

“Toltekler! Ölü, şarkısının söylenmesini istiyor!”

Böylece şunları söylemeye başlayarak Tolteklerle şarkıyı söyledi

“Sürükleyelim şimdi şu kalası, cin Tlacauepan’ı”

Ve ancak bu şarkıyı söylediklerinde, cesedi de sürükleyebildiler, onu hızla ve çılgınlık atarak göturdüler. Ama bir ip koptuğunda, kalas devriliyor ve üzerine düşüp ezdikleri hemen orada ölüyordu. Ve geriye

kalanlar Tlacauepan'ı ortadan kaldırdıktan sonra geri döndüler. Ama başlarına gelenlerin hiç farkında değillerdi, artık onları hiç bir şey ürkütmüyordu, çünkü hepsi sarhoş gibiydiler.

(Cinin sebep olduğu birçok uğursuz işaret oldu ve bunlar Tollan kentinin düşüşünü haber verdiler.)

Denir ki, mızrakla delinmiş beyaz bir dişi doğan Tolteklerin üzerinde uçtu. Çok alçaktan uçtuğu için onun gökyüzünde süzülüşünü gördüler.

Ayrıca derler ki, “Çimendağ” adında bir dağ yandı. Gece çok uzaklardan bile yangın görüldü, çünkü alevler her yanı aydınlattı.

Bunu gören Toltekler huzursuz oldular. Ellerini gökyüzüne uzattılar ve hep bir ağızdan ağladılar. Artık huzurları, sakin hayatları yoktu. Ve gördüler ki, burada uğursuz ve korkunç şeyler olmakta, dediler ki:

“Toltekler! Artık burası bizim için bitmiştir, gitme zamanı geldi! Tolteklerin ihtişam ve saltanatı geçti artık! Uyuşukluğumuzla felaketin gelmesine izin verdik. Ne yardım edebilir ki bize? Dünyada başka nereye gidebiliriz? Ah ne kadar bahtsızız! Şimdi hepimiz cesaretimizi toplayıp birleşmeliyiz.”

Devamı şöyle anlatılır, Tolteklerin üzerine taş yağmuruna yağdı ve taş yağdıktan sonra, gökyüzünden büyük bir kurban taşı indi. Chapultepec'in arkasında bir yere düştü. Bunun üzerine orada oturan yaşlı bir kadın, kurban bayrakları sattı. Dedi ki:

“Alın bunları. Bunlar sizin bayraklarınız.”

Ve ölmek isteyenler, “ bana bir tane ver” dediler. Sonra kurban taşının olduğu yere gittiler (kendilerini kurban etmek için). O sırada kimse çıkıp ta “Ne yapıyoruz biz?” demedi. Sanki hepsi akıllarını kaybetmiş gibiydiler...

Ayrıca bir gün mısırın tadı acılaştı, değil yiye-bilmek dudaklarına bile değdiremedi Toltekler mısırını. Ve yaşlı bir kadın - dendiğine göre yaşlı kadın kılığındaki cin- çiçek tarlasına gidip oturdu ve mısırını kavurdu. Ve kavurduğu mısır korkunç bir koku saldı ve bütün dün-yaya yayıldı, bütün insanları sardı, toprağa sindi. Ama kavrulmuş mısırın kokusu Tolteklerle çok güzel geldi. Daha doğrusu öyle zannettiler ve en kısa yoldan hızla oraya geldiler -Toltekler için mesafenin önemi olma-dığı söylenir. Ve olabildiği kadar çok Toltek toplanın-ca, cin hepsini öldürdü. Şüphesiz cin Tolteklerle çok kötü bir oyun oynamıştı!.

Daha pek çok korkunç ve kötü olaylar geldi Toltek-lerin başına. Sonunda Tollan tamamen yok oldu. Ve Quetzalcouatl, bütün bu olanlardan çok rahatsız oldu ve çok üzüldü. Sonunda kentini,Tollan'ı,terk etmeye karar verdi.

Hazırlıklarını yaptı. Denir ki, altın ve kırmızı de-nizkabağı evini yaktı, geri kalan Toltek hazinesini, değerli eşyaları dağların içlerindeki veya kaya uçurumlarındaki çok zor ulaşılabilen yerlere gömdü ve sakladı. Kakao ağaçlarını dikenli akasyalara dönüştür-dü ve tüm güzel süs kuşlarını, kaşıklı balıkçıları ön-den gönderdi, ondan önce sahil ülkesine doğru uçtular.

Tüm bunlar yapıldıktan sonra, yola çıktı. Uzun bir süre gittikten sonra, Quauhtitlan denilen yere vardı. Burada kalın ve yüksek bir ağaç vardı. Onun yanına geldi Quetzalcouatl. Sonra aynasını çıkartıp kendisine baktı ve "Yaşlandım artık" dedi. Ve buraya Yaşlı Qu-auhtitlan adını verdi. Sonra ağaca taş attı. Taşlar ağa-cın kabuğundan içeri girdiler ve yaşlı ağacın kabuğuna yapıştılar. Bugün bunları hala görebilmek mümkün, aşağıdan başlar ve ta ağacın tepesine kadar gider.

Yoluna devam ederken, eşlik edenler onun için flütler çaldılar. Bir keresinde, dinlenirken bir taşın üzerine oturdu ve bu arada ellerini de taş dayadı. Tolan'a doğru baktı ve hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. Dolu fırtınası gibi aktı gözyaşları ve damladıkları yerde taş deldi. Ve ellerini taş dayadığında avuçları kil çömlek gibi taş battı. Oturduğu yerde de çöktü taş. Bugün bu taşın üzerinde o izler hala görünür. Bu nedenle buraya Temacpalco adını verdi (El izinin kayada olduğu yer).

Sonra yoluna devam etti ve Tepanouayan denilen yere geldi. Burada çok geniş bir nehir vardır. Suyu bir taş koydu, bir köprü yaptı ve ırmağın karşısına geçti. Buraya Tepanouayan adını verdi (Taş köprüyle ırmağın üzerinden geçilen yer).

Ve tekrar yola çıktı. Cozcaapan denilen yere geldi. Oraya vardığında, cinler onu geri dönmeye zorladılar.

“Nereye gidiyorsun? Kentini neden terk ettin? Şimdi orada tanrıya kim hizmet edecek?” dediler.

“Başka yolu yok, ne olursa olsun oradan ayrıldım”

“Nereye gideceksin?” diye sordu cinler.

“Tlapallan'a, kaderimi öğrenmeye,” diye yanıtladı Quetzalcouatl.

“Ne yapacaksın orada?” diye sormaya devam etti cinler.

“Oraya çağrıldım. Güneş beni çağırdı.”

“İyi o zaman. Ama hiç olmazsa Toltek sanatını burada bırak” dedi cinler.

O zaman tüm Toltek sanatını teslim etti Quetzalcouatl, kuyumculuk, değerli taş işçiliği, mermercilik, ağaç oymacılığı, ressamlık, süs tüyleri yapımı. Hepsini yere bırakmasını istediler ve hepsini ondan aldılar. Bunun üzerine Quetzalcouatl tüm değerli hazinesini

ırmağa attı ve su hepsini sürükleyip götürdü. Bu nedenle oraya Cozcaapan adını verdi (Hazine ırmağı kıyısı). Burasının adı bugün Cosaapan'dır.

Quetzalcouatl yoluna devam etti ve Cochtocan denilen yere geldi. Orada bir cinle karşılaştı.

“Yolun nereye ?” diye sordu cin.

“Tlapallan’a kaderimi öğrenmeye” dedi Quetzalcouatl. “İyi,” dedi cin, “yanımda getirdiğim şarabı iç”

“Bu kesinlikle mümkün değil, tadına bile bakamam.” diye karşılık verdi Quetzalcouatl.

Cin ısrar etti: “Ne iççeksin ne de tadına bakacaksın öyle mi, bu mümkün değil. Çünkü ben ikram ettiğim şarabı içmeyen, onunla sarhoş olmayan hiç kimşenin geçmesine izin vermem. İşte burada, haydi iç.”

O zaman Quetzalcouatl şarabı bir kamışla içti. Ve içer içmez yola yatıp uyudu. Öyle bir horladı ki, ta uzaklardan duyuldu horultusu. Ve uyandığında bir o yana, bir bu yana bakındı, kendisine çeki düzen verdi, saçlarını düzeltti. Sonra buraya Cochtocan adını verdi (Uykuya dalınan yer).

Yoluna devam etti ve Popocatepetl ve Iztactepetl arasındaki geçit tepesine tırmandı, yanında gelenlerin üzerine kar yağdı, cücelerin ve kamburların, ev esirlerinin. Ve hepsi soğuktan öldüler. Quetzalcouatl kendisini cesaretlendirdi, ağladı, şarkı söyledi, sızlandı. Ve uzaklarda başka bir karlı dağı Poyauthecatlı’ı gördü.

Tekrar yola koyuldu, tüm ülkelerden geçti, tüm kentlere uğradı. Derler ki, arkasında anı olarak bir çok iz bıraktı. Bir yerde çok eğlenmiş olmalı, bir dağ bayırından geçerek aşağıya atlamış sonra agave liflerinden yapılma bir merdivenle tekrar yukarı tırmanmış. Başka bir yerde de taşlardan bir top sahası yaptı. Sahanın ortasındaki çizgiler yere gömülüydü ve derinlere kadar

iniyordu. Başka bir yerde bir Ceiba'yı okla vurdu, vurduğu ok da bir Ceiba idi. Ok bir taraftan girdi, öteki taraftan çıktı. Mictlan denilen yerde, toprağın içine bir ev yaptı. Diğer bir yerde taştan bir fallus (ereksiyon halindeki erkek cinsel organı) dikti. Eğer birisi küçük parmağıyla dokunursa bir o yana bir bu yana sallanır, ama bir çok kişi onu hareket ettirmek isterse hiç kıpırdamaz ve eğer daha da çoğu onunla uğraşırsa kesinlikle yerinden oynatamaz.

Her gittiği yerde pek çok şey yaptı. Derler ki, tüm dağlara isimlerini o verdi, yeryüzünde var olan herşeyi adlandırdı. Ve deniz kıyısına geldiğinde, kendisine bir yılan sandal yaptı ve yapımı bitince içine oturdu, denize açıldı, su onu aldı götürdü ve Tlapallan'a nasıl geldiğini hiç kimse bilmiyor.

Efsaneye göre kötü cinler, Quetzalcouatl yaşadığı sürece hep ona kötü oyunlar (c) oynamaya çalıştılar. İnsan kurban etmesi için ikna etmeye uğraştılar. Ama Quetzalcouatl hiç aldırmadı.

“O kadar ileri gidilmez” dedi.

Çünkü tebaasını, Toltekleri çok seviyordu. Kurban ettiği canlılar sadece yılanlar, kuşlar ve kelebeklerdi. Denir ki, bu nedenle cinleri kızdırdı ve böylece ona kötü oyunlar oynamaya başladılar ve Quetzalcouatl'ı fakir ve zavallı yapmak, onu ülkesinden kovmak istediklerini söylediler ki, bu bir süre sonra gerçekleşti.

Cinlerin sözünü dinlemeyip, insan kurban etmemesi yüzünden Quetzalcouatl'ın başına gelenler şöyle anlatılır. Tezcatlipoca, “Tüy ip” ve “Toltek” adındaki cinler bir araya gelip konuştular:

“Onun kentini terk etmesi şart. Böylece oraya biz yerleşiriz”

Ve dediler ki:

“Şarap hazırlayalım, ona içirelim ve böylece aklını başından alalım ki, tanrıya hizmet edemesin.”

Tezcatlipoca konuştu:

“Ben derim ki, ona (önce) öyle bir şey verelim ki, bedenini farklı görsün.” Böylece anlaştılar ve işe koyuldular. Önce Tezcatlipoca, tınak kalınlığında bir ayna aldı, onu bir örtüye sardı ve gitti. Quetzalcouatl’ın sarayına geldiğinde muhafızlara “Rahibe, bir delikanlının geldiğini, ona bir hediye vermek ve ona bedenini göstermek istediğini söyleyin.” dedi. Muhafızlar gidip Quetzalcouatl’a haber verdiler.

“Bedenimde ne var ki, muhafız amca? Ne getirdiğine önce siz bakın sonra yanıma gelebilir.” dedi Quetzalcouatl.

Ama Tezcatlipoca onlara göstermek istemedi ve “Ona söyleyin, onu rahibe ben kendim göstermek istiyorum” dedi. Muhafızlar Quetzalcouatl’a gelip, “Mutlaka kendisi sana göstermek istiyor” dediler.

“Peki o zaman gelsin, amca” dedi Quetzalcouatl. Tezcatlipoca’yı çağırdılar. Tezcatlipoca içeri girdi ve Quetzalcouatl’ı selamladı.

“Efendim, rahip Tek kamış’ Quetzalcouatl! Seni selamlarım! Sana kendini göstermeye geldim.”

“Yorulmuşsundur amcam, nereden geldin? Bedenimde ne var? Göster bakalım.” dedi Quetzalcouatl.

“Senin tebaanım ve Nnoulca-dağı ırmağından geliyorum. Bedenine bak.” diye karşılık verdi Tezcatlipoca. Aynayı verdi ve “İyi bak, kendini tanı efendim, aynada kendini göreceksin.” dedi.

Quetzalcouatl aynada kendisine baktı ve çok korktu.

“Eğer tebaam beni böyle görürse, hepsi kaçır gider.” dedi. Çünkü pancar gibi şiş göz kapakları, içeri

kaçmış gözleri ve torba torba sarkmış bir yüzü vardı. İnsana benzer bir yanı yoktu. Ve kendisini seyrettikten sonra kararını verdi:

“Tebaam beni kesinlikle görmemeli, bundan böyle hep burada kalacağım.”

Tezcatlipoca’yı orada bırakıp içeri girdi.

Sonra cinler kafa kafaya verip Quetzalcouatl’a başka nasıl bir oyun oynayabileceklerini konuştular. “Tüy ip” şöyle dedi:

“Şimdi tüy ustası “Koyote maske”yi gönderelim.”

Koyote maske’ye haber verdiler.

“Peki, Quetzalcouatl’ı ziyaret ederim” dedi. Ve onun yanına gitti.

“Efendim, ben derim ki, dışarı çık, tebaan seni görmek istiyor. Görebilecekleri şekilde seni süslemek isterim” dedi.

“Peki, yap, (sanatını) göster, amca” dedi Quetzalcouatl. Ve böylece tüy ustası Koyote maske işe koyuldu. Önce Quetzalcouatl için sahil tüyleri süsü ve üzerine de Turkuaz maskeyi hazırladı. Kırmızı boyayla dudaklarını boyadı, sarı boyayla da yüzüne uzunlamasına çizgiler çekti. Sonra onu yılan dişleriyle donattı ve bir de çene sakalı ekledi. Başının arkasını da Kotinga ve kaşıklı balıkçıl tüyleriyle örttü. Koyote maske onu tüm bu süslerle donattıktan sonra aynayı verdi. Aynaya bakınca Quetzalcouatl kendisini çok güzel buldu. Ve böylece korunduğu evden dışarı çıktı.

Tüy ustası Koyote maske geri geldi ve Tüy ip’e şöyle dedi:

“Quetzalcouatl’ı evden çıkardım. Artık sen de gidebilirsin.”

“İyi” dedi Tüy ip. Sonra ‘Toltek’ adındaki cinle buluştu ve beraber yola çıkıp “Soğanların yıkandığı ye-

re” geldiler. Toltekler dağında bekçi olan, bölgenin çiftçisi Maxtlaton’un yanına yerleştiler. Orada sebze, domates, salatalık biber, körpe mısır koçanları ve yeşil fasulye yetiştirdiler. Hepsini bir kaç günde elde ettiler. Ayrıca Maxtlaton’dan, orada yetişen agaveleri istedikler. Dört günde onlardan şarap yaptılar ve fıçılarda topladılar. Yabani bal için kullanılan küçük testilerden buldular ve şarabı bu testilere doldurdular. Sonra tüm sebzeleri, salatalıkları, biberleri ve diğer her şeyle beraber şarabı da alıp Tollan’a, Quetzalcouatl’ın sarayına doğru yola çıktılar. Saraya varır varmaz onları içeri bırakmak istemeyen Quetzalcouatl’ın muhafızlarıyla kavgaya tutuştular. Muhafızlar iki kez, üç kez onları kovdular, içeri bırakmadılar. Sonra onlara nereli olduklarını sordular.

“Rahipler dağından geliyoruz, Toltekler dağından” oldu cinlerin yanıtı.

Quetzalcouatl bunu duydu ve “içeri gelsinler” dedi. İçeri girdiler, onu selamladılar ve sebzelerle yanlarında getirdiklerini verdiler. Quetzalcouatl getirdiklerini yedikten sonra, ona ikinci bir hediye ile yaklaştılar ve agave şarabını verdiler.

“Bunu kesinlikle içemem. Çünkü sarhoş edip akli baştan alan bir içki olabilir, kendimi sakınmam lazım” dedi Quetzalcouatl.

“Sadece parmağını sokup tadına bak. Çok lezzetli ve iç gıcıklayıcı bir içecektir.”

Quetzalcouatl parmağıyla tadına baktı ve “içmek istiyorum, amca” dedi.

Bir tas içtikten sonra, cinler dediler ki:

“Dört tas daha içmen gerekiyor.” Beşinci tasını verirlerken “Hakkın doldu,” dediler. Ona içirir içirmez, tüm hizmetkarlarına da ikram ettiler ve hepsi beş tas

içti. Hepsini böylece sarhoş ettikten sonra, Quetzalcouatl'a "Şarkı söyle oğlum! Eşlik edeceğin bir şarkı dinle" dediler.

Ve Tüy ip şarkı söylemeye başladı:

"Benim evim Quetzal tüylerinden

Sarı Trupial tüylerinden

Kırmızı deniz kabuklarından

Mecburum onu terk etmeye

Böyle söylendi. Ah vay halime!"

Quetzalcouatl neşelendi ve dedi ki:

"Ablam gelsin, onunla beraber şarap içmek istiyorum." Hizmetkarları, ablasının ibadet ettiği Nonoualca dağına gittiler ve ona "Kızım! Efendimiz Quetzalcouatl oruç tutuyor. Seni almaya geldik. Rahip Quetzalcouatl seni bekliyor, ona git." dediler.

"İyi, haydi gidelim haberci" diye karşılık verdi Quetzalpetlatl, Quetzalcouatl'ın ablası. Geldiklerinde, ablası gidip Quetzalcouatl'ın yanına oturdu. Hemen ona da şarap verdiler. Önce dört tas ve sonra beşincisini, böylece onun da hakkı doldu. Sonunda "Tüy ip" ve "Toltek" hepsini sarhoş ettiler. Sonra Quetzalcouatl'ın ablası için bir şarkı söylemeye başladılar:

"Ablam Quetzalpetlatl

Neresi yerin yurdun?

Bırak ta şimdi sarhoş olalım

Vay, vay vay!"

Sarhoş olduktan sonra, sessizleştiler: "Tövbe edelim" (Emredilen banyoyu yapmak için) suya gitmediler, (yerine getirilen riyazetin işareti olan) agave yapraklarını sunmadılar. Bu görevlerin hiçbirisini yerine getirmediler.

Ama hava aydınlanmaya başlayıp sabah kızılığı

her yanı sarınca, hepsi kendilerini çok kederli ve perişan hissettiler:

“”Herkesten çok ben suçluyum!” dedi Quetzalcouatl. Sonra bir ağıt yaktı. Orayı terk edeceğine dair bir şarkı söylemeye başladı:

*“Beni de yanına al
Sen annemiz,
Tanrıça Yılan etekli
Sanki çocuğun gibi.
Ağlıyorum ben şimdi!”*

Bütün hizmetkarları da hüznünlendiler ve ağlamaya başladılar. Sonra onlar da bir şarkıya başladılar:

*“Ah bizi zengin eden
Siz efendimiz
Siz Quetzalcouatl,
Siz yeşimin rahibi,
(Terk ediyorsunuz şimdi bizi!)
Yucca ağacı kırıldı bak.
Bırakın da onu görelim,
Bırakın da onlara ağlayalım!”*

Şarkıyı bitirdiklerinde, Quetzalcouatl onlara şöyle dedi:

“Yeter artık hizmetkarlarım! Şimdi kenti terk edeceğim ve yola çıkacağım. Bir taş yastık hazırlanmasını emredin!”

Hemen bir taş yastık oydular. Ve hazır olduktan sonra, Quetzalcouatl üstüne uzandı. Ama sadece dört gün yatabildi, sonra çok rahatsız oldu ve hizmetkarlarına dedi ki:

“Bu kadar yeter! Artık gidiyoruz! Duvarlar örün ve tüm sevinçlerimizi, yarattığımız tüm zenginliği ve sahip olduğumuz tüm serveti saklayın!”

Hizmetkarlar denileni yaptılar. Quetzalcouatl’ın yıkandığı yere, “Kalayın olduğu yerdeki su sarayına” sakladılar her şeyi. Sonra Quetzalcouatl kalktı, tüm hizmetkarlarını etrafına topladı ve ağladı.

Sonra yola çıktılar. “Siyah ve kırmızı rengin ülkesine” gittiler. Ve geçtikleri her yerde (yerleşmeyi) denediler, ama hiç bir yer hoşlarına gitmedi. Ve sonra, adımlarının onları getirdiği bir yerde, tekrar ağladı ve çok hüznüldü. Denildiğine göre, “1 Kamış” yılında gökyüzü suyunun (denizin) kıyısına geldi. Orada ağlamaya başladı ve taşıdığı tüm süsleri, kıyı insanlarının tüy süsünü, turkuaz maskeyi ve diğerlerini çıkardı ve hepsini bir kenara koyup, kendisini yaktı. Bu nedenle, Quetzalcouatl’ın yandığı yere, “Yakılma yeri” denir. Ve anlatıldığına göre, yandıktan sonra külleri havaya yükseldi ve sonra gökyüzünde süzülen, var olan tüm değerli tüylü kuşlar ortaya çıktı: kaşıklı balıkçıl ve Kotingalar, Tzinitzcan ve Ayoquan, papağanlar, Arara ve Lorolar ve her cins süs kuşları. Ve külleri uçuşup gittikten sonra, Quetzalcouatl’ın kalbi, herkesin gözünün önünde gökyüzüne doğru yükseldi. Dendiğine göre gökyüzünün içine girdi. Yaşlılar der ki, seher vakti görünen yıldız dönuştü, çünkü bu yıldız Quetzalcouatl’ın ölümünden sonra (ilk defa) göründü. Bu nedenle ona bundan sonra “Şafak tanrısı“ dendi. Quetzalcouatl öldükten sonra dört gün boyunca görünmedi, denir ki bu süre içinde yer altında kaldı. Sonraki dört gün ise kemik oldu, ancak sekiz gün sonra Quetzalcouatl denilen, büyük yıldız gökyüzünde belirdi. Derler ki, ancak bundan sonra Quetzalcouatl tanrılaştı.

Quetzalcouatl yerine Matlaxochitl Tollan'a hükümdar oldu. "10 Tavşan" yılında öldü. Yerini Nauhyotzin aldı ve Tollan tahtına çıktı. Nauhyotzin "12 Ev" yılında öldü ve Matlaccouatzin kral oldu. O da "1 Ev" yılında öldü, yerini Tlilcouatzin aldı. O da "9 Tavşan" yılında öldü ve krallık ünvanı Atecpanecatı (Su sarayından gelen) olan Uemac Tollan tahtına çıktı.

Uemac hakkında pek çok hikayeyi çeşitli kitaplarda bulmak mümkündür. Tahta çıktıktan sonra, "Yılan etekli" adında bir Mociuaquetzqui kadınıyla evlendi. Cin onu, kendi adını taşıyan ve yerlisi olduğu o yerde yetiştirmişti. Kalçası bir kulaç genişliğindeydi. Bu olaydan sonra, Toltekler Xicocotl'dan "Kartal" adında bir rahip getirdiler. Ve bu Quetzalcouatl'ın yerine geçip onun tahtına oturdu ve böylece kendisini onun halefi yaptı. Uemac'ın yerine rahip kral oldu. Uemac ise dişi cinler ona oyun oynayıp ta onunla cinsel ilişkiler kuruncaya kadar, Quetzalcouatl olarak kalmıştı. Bu oyunların arkasında ise, Tzapotekler ülkesi yerlilerinin Tezcatlipoca dedikleri- "Düşman" adında bir cin vardı. Cinler Uemac'ı kadın kılığına girerek ve onunla yatarak kandırdılar, böylece Quetzalcouatl olmak hakkını kaybetti ve daha önce söylendiği gibi "Kartal" onun yerini aldı.

"7 Tavşan" yılında yağmur tanrısı için çocukların kurban edilmesi başladı. Bu yılda çok korkunç bir kıtlık oldu, (bugün bile) buna "7 Tavşan yılında Tolteklerin felaketi" denir. Yedi yıl boyunca insanlar açlıktan kırıldılar ve mahvoldular. (Bu açlığa son vermenin karşılığı olarak) cinler prenslerini, Uemac'ın oğullarını istediler. Onları, kurban ederek yağmur tanrısıyla barışmak için Xochiquetzal nehrine ve Uitzco ve Xicocotl (dağlarına) götürdüler. Ve böylece çocuk kurban etmek adeti başladı ve uzun bir süre devam etti...

“8 Tavşan “ yılında bir çok uğursuz olay oldu.Aynı yıl Tollan’a Ixcuinanme adındaki dişi cinler geldi ve bunlar Huastek ülkesinin yaşlılarının emri üzerine geldiler. “Huasteklerin ağladığı yer”de Huastek ülkesinden aldıkları esirleri topladılar ve onlara neler olacağını anlattılar. Dediler ki:

“Sizi toprakla birleştirmek için, sizinle bir şölen yapmak için şimdi Tollan’a gidiyoruz. Şimdiye kadar hiç bir esir okla vurularak kurban edilmemişti. Biz bunu başlatacağız ve sizleri okla vuracağız.” Bunu duyan esirler ağladılar ve kederlendiler. Ve okla kurban etmek, daha sonraları “Büyüme” denilen zamanda Ixcuinanmelerin kutladığı bir şölenle başladı. “9 Kamış” yılında Ixcuinanmeler Tollan’da ortaya çıktılar ve esirlerini toprakla birleştirdiler. İçlerinden iki tanesi mücadele etti ve vurdular. Bu Huastek esirleri dişi cinlerin kocalarıydı...

“13 Kamış” yılında da hiç hayra yorulmayan işaretler görüldü Tollan’da.Hemen ardından “Düşman” adlı cinin kışkırttığı savaş başladı. “Kül ülkesi” denilen yerde Toltekler düşmanlarıyla savaşa tutuştular.Ve burada aldıkları esirler, insan kurbanı için bir bahane oldu. Toltekler esirlerini öldürdüler, çünkü ortalarında olan cin onların nefretini körükledi ve böylece insanları kurban ettiler.

Daha sonra cin, insan derisi yüzmeyi başlattı. Bu şöyle oldu: Cin, “Kaya geçidi ırmağında”şarkı söyleyip dans ederken, orada ilk defa bir Otomi-kadını ağa ve lifleri yıkıyordu. Toltek “Turkuaz mücevheri” onu yakaladı, derisini yüzdü ve kendi derisi üzerine giydi. Böylece ilk defa birisi Xipe- derisi giymiş oldu.

Bundan sonra insan kurban etmenin çeşitli yöntemleri başladı. Denir ki, “Tek kamış” denilen ilk Quetzal-

couatl yaşadığı sürece hiç insan kurban edilmesini istememişti, ancak Uemac'ın hükmettiği zamanda başladı hepsi. Ve herşeyin kışkırtıcısı cinlerdi...

“1 Çakmak taşı” yılında Toltekler dağılmaya başladılar. Bu Uemac'ın kral olduğu dönemdir. Yola çıkıp, Tzincoc bölgesine göç ettiler. Orada Ueinac yağmur tanrısına “Tek yılan” adında bir çocuk kurban etti. Göçlerine devam ettiler, yollarının üzerinde, Tlamacatzinco'da, Uemac bir mağaraya girmek istedi, ama cesaret edemedi. Ve yoluna devam edip Quauhnenec'e geldi...

(Toltekler göçleri sırasında birçok yere uğradılar) ve ülkenin içlerine iyice ilerledikten sonra birçoğu, Colula, Tehuacan, Cozcatlan, Nonoualco, Teotitlan, Coaixtlahuaca, Tamazula, Copilco, Topila, Ayotlan ve Mazatlan kentlerine yerleştiler, yani kıyı insanların ülkelerinin hemen hepsine. Ve bugün de hala burada yaşarlar.

“7 Tavşan” yılında Uemac Chapultepec'de “Mısır evi” denilen mağarada intihar etti. Ve o sene Tolteklerin devri sona erdi. Yerleştikleri ve üçyüzotuzdokuz yıl boyunca oturdukları kentlere dağılmaları yedi yılını almıştı. Ama Uemac Chapultepec'de bir mağarada kendini asarak, ümitsizlik içinde hayatına son verdi. Önce üzüntüyle ağladı, artık çevresinde hiç bir Toltek göremeyince, geriye kalmış olanlar da son bulduklarında, kendisini ölüme teslim etti.

Bir keresinde Uemac yağmur tanrılarıyla top oynadı. (d)

“Yenersek ne kazanacağız?” diye sordular.

“Yeşim taşlarımı ve Quetzalt tüylerimi” diye karşılık verdi Uemac.

“Sen yenersen aynılarını kazanacaksın, yeşim taş-

larımızı ve Quetzal tüylerimizi” dedi tanrılar da.

Oyunu Uemac kazandı. Yağmur tanrıları gittiler ve Uemac’ın kazandığı ödülü getirdiler, ancak (yeşim taşları yerine) körpe bir mısır koçanı ve Quetzal tüyleri yerine koçanı saran yaprakları verdiler. Ama Uemac bunları istemedi.

“Bunları mı kazandım? Hani yeşim taşları ve Quetzal tüyleri? Bana onları verin!”

“Peki,” dedi yağmur tanrıları “ona yeşim taşları ve Quetzal tüyleri getirin ve bizim yeşimlerimizi ve Quetzal tüylerimizi geri alın.” Ve alıp gittiler ve dediler ki:

“Pekala, bundan böyle yeşim taşlarımızı saklayacağız ve Toltekler dört sene boyunca bunun acısını çekecekler!”

Bunun üzerine don oldu. Böylece bütün dünyada mısır yok oldu, don ve dolu yüzünden. Sadece Tollen’da korkunç bir sıcak oldu, bütün ağaçlar, kaktüsler ve agaveler kurudu. Bütün taşlar sıcaktan çatlayıp, parçalandılar. Ve Toltekler çok sıkıntı çektiler, açlıktan öldüler. Böylece insanları kurban ettiler, (çocukları olan) babalar onları esir pazarında satmak için hapsedtiler ve karşılığında yiyecek olarak hindi alıp, yaşayabildiler. Chapultepec’in arkasında kurban bayrakları satan yaşlı bir kadın oturuyordu. Ona gidip bayrak alıp sonra da üzerinde ölmek için kurban taşına gidiyorlardı.

Kıtlığın dördüncü yılı geçince, Chapultepec’de suyun olduğu yerde, yağmur tanrıları kendilerini gösterdiler ve körpe mısır koçanları ve (diğer) yiyecekler ortaya çıktılar. Orada yaşayan bir Toltek bunları gördü ve yedi. O anda sudan bir Tlaloc rahibi çıktı ve sordu:

“İnsan, bunların ne olduğunu biliyor musun?”

“Evet tanrım! Uzun zamandır böyle şeylerden yoksunuz.” diye karşılık verdi Toltek.

“İyi, otur ve bekle. Efendimize söyleyeceğim.” dedi tanrı.

Sonra suya daldı. Uzun süre geçmeden, hemen tekrar çıktı ve kucak dolusu körpe mısır koçanları getirdi.

“İnsan, git bunları Uemac’a ver. Ama tanrılar bunun karşılığı olarak Tozcuecuex’den Meksikalının kızını kurban olarak istiyorlar. Aslında gelecekte burada Meksikalılar mısır yiyecekler. Bu Tolteklere sadece kısa bir süre için kısmet olacak, sonra hepsi yok olacaklar ve onların yerine Meksikalılar burada yaşayacaklar. Yeşim taşı burgacı Pantitlan’da kızı kurban etsinler.”

Toltek Uemac’a gitti ve Tlaloc’un emirlerini bildirdi. Uemac çok üzüldü.

“Tolteklerin buradan göç etmesi ve Tollan’ın yok olma zamanı geldi demek ki.” dedi.

“Yedi yılan” ve “Kinkaju yılanı” adında iki kişiyi haberci olarak Xicococ’a gönderdi ve onlara, Meksikalılardan “Quetzal çiçeği” adındaki kızlarını almasını emretti. Kız henüz yetişkin olmamıştı, daha küçük bir çocuktü. Haberciler Xicococ’a geldiler ve Meksikalılarla konuştular.

“Uemac size haber gönderdi. Yağmur tanrıları göründüler, Meksikalıların kızını istediler’ ”

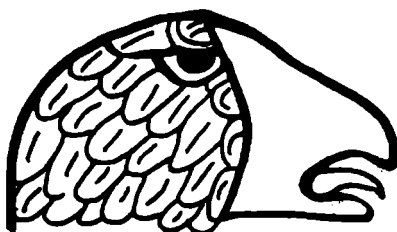
Bunun üzerine Meksikalılar dört gün boyunca oruç tuttular ve yas kıyafetleri giydiler. Dört gün sona erince babası (Tozcuecuex) kızını Pantitlan’a getirdi ve orada kendi elleriyle kurban etti. Tekrar göründü yağmur tanrıları ve Tozcuecuex’le konuştular:

“Tozcuecuex! Üzülme, bize kızını ver ve su kabağından enfiye kutunu aç.” Kızın kalbini, bütün yiyecek

cinsleriyle beraber kutunun içine koydular ve “Bundan böyle Meksikalılar bunların tadını alıp keyfini çıkaracaklar, çünkü yakında Toltekler yok olacak.” dediler.

Sonra gökyüzü bulutlarla kaplandı ve dört gün boyunca sürekli yağmur yağdı. Günler ve geceler boyunca toprak suyu emdi. Sonra tüm sebzeler, bitkiler ve otlar boy attı, hiç bakım istemeden, kendiliklerinden çıktılar ortaya. Mısır büyüdü. Meksikalılar ekin ektiler ve yirmi kat, kırk kat fazla ürün aldılar. Başaklar hızla gelişti ve “2 Kamış” yılında, tam zamanında olgunlaştı mısır.

“1 Çakmak taşı” yılında Toltekler yok oldular. Bu, Uemac’ın “mısır evi” mağarasına girdiği yıldır. Bundan sonra Tolteklerin bir kısmı (geldikleri yere) geri döndü, bir kısmı ise her yöne dağıldı.

13. DAHA SONRAKİ METİNLERDE TOLTEK EFSANESİ

Uemac çok güçlü ve korkulan bir kraldı. Kendisine bir tanrı gibi taptırırdı ve krallığını (a) genişletmek için Tollan'dan çıkıp Yeni İspanya'nın çeşitli bölgelerine seferler yaptı. Hükümdarlığı sırasında yeni ülkeler ve yerleri fethetmekle uğraştı ve sakin huzurlu bir yaşam sürmektense daha çok savaş hırsının peşinde koştu. Ve o sürekli savaşlarda olduğu için, Toltekler, doğuştan Chichimeke olan Nauhyotzin'i ikinci kralları ve efendileri yaptılar. Ama o da, Tollan'dan ayrıldı ve mümkün olduğu kadar çok yeri ele geçirmek için büyük bir orduyla Mexico lagününe (körfezine) doğru yola çıktı...

Tollan bölgesine yerleşimden bir kaç yıl sonra, kuzeyden, Panuco bölgesinde yaşayan bazı kabileler geldiler. Bunlar iyi giyimli insanlardı, türk tarzında ve siyah çuval bezinden, papazların cüppeleri gibi uzun elbiseleri vardı. Elbiselerinin önleri açık, kapşonsuz, yuvarlak yakalıydı ve dirseklerine kadar bile gelmeyen

kısa, bol kolları vardı. Bugün bile yerliler o kavimleri canlandırdıkları danslarda böyle kıyafetler giyerler. Bunlar hiç yorulmadan Panuco'dan ilerilere gittiler. Hiç bir yerde düşmanlıkla karşılaşmadılar. Tollan'a geldikleri zaman da gayet iyi karşılandılar, çünkü çok tecrübeli, becerikli, mucit insanlardı. Altın ve gümüşü işlemeyi biliyorlardı ve tüm sanatlarda ustaydılar, örneğin mükemmel taş kesicisiydiler. Ama sadece böyle güzel uğraşlarda kabiliyetli değillerdi, ayrıca tarımda da çok bilgiliydiler. Kısacası kibar davranışları, becerileri ve kabiliyetleri sayesinde gittikleri her yerde sevilip sayılıyorlardı...

Yeni gelenler, Tollan'da nüfusun iyice kalabalık olduğunu ve burada geçimlerini sağlayamayacaklarını görünce, yollarına devam etmeye karar verdiler ve Cholula'ya yerleştiler. Burada da çok iyi karşılandılar ve bilindiği gibi yerlilerle evlendiler. Oraya yerleştiler ve kök saldılar ve çok uzun yıllar boyunca orada yaşadılar.

Söz arasında şöyle bir hikaye de anlatılır: Bu soy-lar geldiklerinde, yanlarında liderleri olan çok asil biri vardı. Ona Quetzalcouatl derlerdi. Cholulalılar daha sonra onu tanrı olarak kabul etmişlerdi. Buradaki en önemli nokta, çok iyi görünümlü biri olmasıdır, beyaz, sarışın, bıyıklı, boylu poslu. Tollan'da olduğu süre içinde, oradaki liderler, özellikle Tezcatlipoca Uemac, onu zinaya teşvik etti. Ve o içinde bulunduğu kötü durumu görünce öfkeyle Tollan'ı terk etmiş ve böylece, uzun yıllar boyunca halkıyla beraber yaşadığı Cholula'ya yerleşmiş olmalı. Halkından bazılarını yerleşmek üzere Oaxaca bölgesine, Mixteca Baja ve Alta bölgelerine ve Tzapoteklerin ülkelerine gönderdi, ve denir ki, Mitla'daki büyük ve muhteşem sarayları bu

kolonistler yapmış olmalı...

Bugün de Cholula kentine “Tollan Cholollan”ve Cholutekler denir, çünkü onlar büyük sanatçılardı ve “büyük Toltekler” adıyla şereflendirildiler... Uzun süre Cholula kentinde yaşayan Tolteklere bir gün bir haber geldi. Uemac, Quetzalcouatl’ın en büyük düşmanı, kalabalık bir orduyla üzerlerine doğru gelmekteydi. Yolunun üzerindeki her yeri yakıp yıkıyor, önüne çıkan her şeyi yerle bir edip korkunç bir vahşet ve zulüm gösteriyordu. Kral Uemac’ın büyük bir savaşçı olduğunu bildiği için, Quetzalcouatl oturup onu beklemek istemedi ve kenti terk etmeye karar verdi. Halkının büyük bir bölümünü yanına aldı ve yola çıkarken, Nonoualco ülkelerine yerleşmek üzere gönderdiği insanlarını aramaya gittiği haberini yaydı. Bu ülkeler deniz kıyısındadır ve bugün Yucatan, Tabasco ve Campeche olarak adlandırılırlar.

Uemac, düşmanı Quetzalcouatl’la karşılaşacağını zannettiği yere geldiğinde, onun kaçıp gittiğini öğrendi. Bu duruma çok bozuldu, öfkesini korkunç bir katliam yaparak çıkardı ve orada yakalayabildiği herkesin kanını döktü. Ona karşı duyulan korku o kadar büyüktü ki, kendisine tanrı olarak taptırtabiliyordu. Böylece Quetzalcouatl’ın Cholula kentinde kurmuş olduğu düzeni, talimatnameleri, yıkıp, karartarak, kendisini yegane lider yapmak amacındaydı. Ve sadece Cholula kentinin değil, Quauhquechula, Izucar, Atlixco kentlerinin ve Tepeaca, Tecamachalco, Quecholac ve Tetuacan bölgelerinin de kral ve lideri oldu Uemac. Daha sonraları bu ülkelerde tanrı olarak kabul edildi.

Tarihsel kaynaklara göre, Quetzalcouatl’ın Yucatan bölgesinden Cholula’ya gelmiş (b) olması gerekmektedir (buna karşılık bazıları Tollan’dan geldiğini

söylerler)... Kesin olan, Quetzalcouatl'ın yirmi yıl boyunca Cholula'da yaşadığı ve bu süre sonunda geldiği yoldan geri dönüp gitmiş olduğudur. Giderken kentten yanına asil, erdemli dört genç alır, ama onları, en iyi öğretilerini verdikten sonra, Coatzacoalco'dan (yüzelli Leguas ötede, denize doğru yolun üzerinde bir bölgeden) geri gönderir. Cholula yerlilerine şu haberi de gönderir gençlerle: emin olmalıdırlar ki, gelecekte bir gün denizden, doğudan onun gibi uzun bıyıklı beyaz adamlar gelecektir. Bunlar onun kardeşleridir ve Meksika ülkesinin kralları olacaklardır. Kızılderililer bu kehanetin gerçekleşmesini beklediler ve Hristiyanlar geldiğinde, onları tanrıları Quetzalcouatl'ın oğulları ve kardeşleri zannettiler, ancak onları yakından tanıyınca ve yaptıklarından yeterince tecrübe kazanınca ne kadar yanıldıklarını kesinlikle anladılar.

Tollan'ın sekizinci kralı, Tecpancaltzin'in hükümdarlığının onuncu yılında, saraya olağanüstü (c) güzel bir kız geldi. Ailesiyle birlikte, krala bir hediye sunmak için gelmişti. Babası Papatzin'in keşfettiği, agaveenin tatlı suyunu, bir yenilik olarak krala hediye etmek istiyorlardı. Asil soydan insanlar ve kendisinin de akrabaları olduğu için, memnunlukla karşıladı kral onları ve onları görmekten ne kadar mutlu olduğunu gösterdi. Sadece getirilen hediye çok hoşuna gitmekle kalmadı, güzelliğinden dolayı "Çiçek" adı verilen kıza da aşık oldu. Bu yüzden, kızın yalnız başına sadece bir hizmetçiyle beraber gelerek kendisine güzel armağandan bir kere daha getirmesini istedi. Olabileceklerin hiç farkına varmayan baba, sevinç içinde kabul etti ve birkaç gün sonra kız yaşlı bir hizmetçiyle beraber saraya gelip tatlı agave suyunu getirdi. Papatzin'in kızının geldiği haber verilince sevinçten uçtu kral ve onla-

rı yalnız bırakmalarını emretti hizmetkarlarına, ayrıca yaşlı hizmetçiyi de sarayın bir odasına götürüp, genç hanımıyla eve dönüş zamanı gelinceye kadar hediyelerle oyalamalıydılar. Kral “Çiçek”le yalnız kalınca günlerdir nasıl onun aşkıyla yandığını itiraf etti ve arzusunu dindirmesini istedi ve ona ve ailesine minnetini göstermekten geri kalmayacağına dair de söz verdi. Başka çaresi olmadığını gören genç kız, kralın isteğine boyun eğdi. Böylece kral genç kızı kentin dışında, çok sıkı korunan bir yere götürdü. Ailesine de, kendisine sundukları armağanın karşılığı olarak, kızlarını komşu bir kralla evlendirmeyi düşündüğünü ve bu yüzden eğitmeleri için onu soylu kadınlara teslim ettiği haberini gönderdi. Ayrıca onlara çeşitli hediyeler hazırlattı ve yerlileriyle beraber bazı köyleri onlara devretti. Anne ve baba bu olaydan pek hoşnut olmamalarına rağmen, belli etmediler. Kral Palpan dağında güvenli bir yerde misafir edilen ve etrafı hizmetkarlar ve hediyelerle çevrilen “Çiçeği” sık sık ziyaret etti. Kısa bir zaman sonra kız hamile kaldı ve “1 Kamış” yılında bir oğlan çocuk doğurdu. Babası ona “Agave çocuğu” adını verdi. Bu çocuk, bilge Uemac’ın Toltekle- rin son hükümdarı ile ilgili kehanetinde söylediği işareti taşıyordu. Bu işaret başının üzerinde doğuştan bir tiara tarzında toplanan kıvrıkcık saçlardı.

Bu arada kızın ailesi endişe içindeydiler ve kızlarının nerede olduğunu bulmaya çalışmaktan hiç yorulmadılar. Üç sene geçti ve sonunda kralın onu Palpan dağında bir yerde tuttuğunu öğrendiler. Ama kralın kesin emriyle, hiç kimse, özellikle akrabalarının hiç birisi kızı göremeyecekleri için, baba bir köylü kılığına girdi ve sanki Tollan kentine alış veriş yapmaya gelmiş gibi davrandı. Palpan muhafızları, içeri girmek

istediğini söyleyen ve bu isteğini çeşitli hediyelerle pekiştiren yaşlı adamı zararsız buldular ve içeri girmesine izin verdiler. Adam bahçelerden birinde, kollarında çocuğuyla kızına rastladı. Kızını yeniden görmenin sevinci içinde çocuklarla oynaması için mi kralın onu burada tuttuğunu sordu. O zaman mahçup bir halde olan biten herşeyi babasına anlattı kız. Baba ertesi gün bu korkunç rezaletle ilgili şikayetlerini bildirmek için kralın karşısına çıktı. Kral onu teselli etti ve çocuğun halefi olacağına dair söz verdi. Evlenmeye pek niyeti olmadığından, adamı ve akrabalarını yeniden hediyelere boğdu ve ailesine “Çiçeği” istedikleri zaman ziyaret etme iznini de verdi, ama bir şartı vardı, olanları kimse bilmeyecekti, çünkü o zamanlarda Toltekler çok katı ahlak kurallarıyla yaşıyorlardı. Böylece, yaşlı Papatzin biraz teselli olmuş halde evine geri döndü.

Elliki yıllık hükümdarlığından sonra, Tecpancaltzin, artık kırk yaşının üzerinde faziletli ve akıllı bir adam olan öz oğlu “Agave çocuğu”nu, diğer bir adıyla Topiltzin’i (Liderimiz) kral ilan etti. Bu arada kendi soyundan gelen ve tahtın veliahtı olan üç prens daha vardı ve o sıralarda bunlar kendi yönetimlerindeki, Tollan’a ikiyüz Leguasdan fazla mesafede güney denizi kıyısındaki Xalixco ve diğer yerlerde bulunuyorlardı. Bu toltek asillerinin bir ayaklanma başlatmamaları için, kendisine sadık dostlarını ve akrabalarını yanına çağırdı, ki bunların arasında yüksek mevkilerde olan ve geniş arazilerin, kentlerin ve bölgelerin sahibi iki bey Quauhtli (“Kartal”) ve Maxtlatzin de vardı. Onlara kararlarını anlattı ve bu adamlara, eğer onlar da uygun görürlerse, Tollan’da kalıp oğluyla beraber herşeye hükmedebileceklerini söyledi. Böylece üçü uyum içinde yönetimi ellerinde tutacaklar, ancak oğlu en üst

mevkide olacaktı. Her ikisi de bunu uygun buldular ve Topiltzin'i kral olarak kabul edip o günden sonra ülkeyi hep beraber yönettiler. Bu olay "2 Kamış" yılında oldu, yani İ.S. 937 yılında.

Topiltzin, bilge Uemac'ın önceden söylediği işaretler ve mucizeler gökyüzünde ve yeryüzünde görülme-ye başlayıncaya kadar, kırk yıl hükümdar oldu. Ama son yıllarında büyük günahlar işledi ve tüm Tollan kentine olduğu kadar diğer ülkelere ve kentlere, kısacası tüm Toltek krallığına çok kötü örnek oldu. İş artık o dereceye gelmişti ki, asil kadınlar, kutsal tapınakları veya kutsal yerleri ziyarete gittiklerinde, tüm Tolteklerin iffetlerini adadıkları rahiplerle fuhuş yapıyorlardı. Tüm bu suçların kışkırtıcıları ise iki kardeşti, (siyah) Tezcatlipoca ve kırmızı Tezcatlipoca adında iki güçlü büyücü. Daha sonra Toltekler onları tanrı olarak yüceltmişlerdir. Bir gün, kral Topiltzin bahçede dolaşırken geyik boynuzlu bir tavşan ve horoz mahmuzlu bir sinek kuşu buldu. Ve Uemac'ın kaydettirdiği kutsal kitabı bir çok kez incelediği için, bunların Tolteklerin yok oluşunu haber veren ilk işaretler olduğunu biliyordu. Ümitsizlik içinde, rahipleri çağırdı ve bulduklarını onlara gösterdi. Tanrıların hatırnı yapmak, onları yumuşatmak için, büyük bir şölen, kurban törenleri ve seremoniler düzenlenmesine karar verdi.

Ama ertesi sene,"1 Ev" yılında, tanrı, Toltekleri terbiye etmek için onlara tufanlar, kasırgalar ve bir kara kurbağa afeti gönderdi. Neredeyse yüz gün boyunca durmaksızın yağmur yağdı. Bütün evlerin büyük bir bölümü çöktü ve herkes yeni bir tufanın dünyayı yokedeceğine inandı. İkinci sene, "2 Tavşan" yılında kavurucu bir sıcak ve kuraklık geldi, tüm bitkiler ve ağaçlar kurudu. Üçüncü sene, "3 Kamış" yılında en iyi

mevsimde kırağı düştü ve tüm tarlaları dondurdu, hiç ürün olmadı. Dördüncü yıl, “4 Çakmak taşı”, yılı dolu ve yıldırımlar felaketlerin sonuncusu oldular. Geriye kalmış olan tüm ağaçlar ve agave bitkileri, evlerin ayakta kalabilmiş olan duvarları da onların kurbanı oldular. Sonraki oniki yıl sükunetle geçti ve bitkiler yavaş yavaş meyva vermeye başladılar. Ama “4 Ev” yılında çekirgeler, kurtçuklar ve kuşlar heryeri öyle bir istila ettiler ki, her şeyi mahvettiler. Ve aynı zamanda, tahtın varisi olan diğer üç prensle kanlı savaşlar da başladı, herşey, krallığın oğluna miras kaldığı güzel “Çiçek” uğruna. Ancak bunlar başarılı olamadılar, çünkü yaşadıkları onca felaketlere rağmen yine de Toltekler güçlerini ve kudretlerini kaybetmemişlerdi.

Aynı yılın sonlarına doğru, Tolteklerin mısır ambarları, süneler tarafından yağmalandı. Sonraki dört yıl yine sakin geçti. Ama beşinci yılda, “9 Tavşan” yılında, ilk felaketlerden yirmi sene sonra, yıl başlangıcından birkaç gün sonradağlardan birinde beyaz tenli ve sarı saçlı bir oğlan çocuk bulundu, ancak bu, çocuk kılığına girmiş şeytandı. Onu krala göstermek için, kente getirdiler. Ama krala bu hiç de hayra yorulacak bir işaret gibi gelmedi ve hemen onu buldukları yere geri götürmelerini emretti. Ama o anda çocuğun kafası çürümeye başladı ve çıkan korkunç kokuyla birçok insan öldü. Toltekler onu öldürmeye çalıştılar, ama başaramadılar, çünkü ona yaklaşan herkes ölüyordu. Koku korkunç bir salgın halinde tüm ülkeyi sardı, her bin Toltekten dokuzyüzü öldü. Daha birçok afetler yaşadılar ve bu arada kralın üç rakibi de geriye kalanlara kötülük yapmaktan geri kalmadılar ve yavaş yavaş birçok bölgeyi ve kenti kralın elinden aldılar, gasp ettiler.

Rakiplerinin adım adım yaklaşmakta olduğunu gö-

ren Topiltzin, onların hiddetini yumuşatmak amacıyla, altından çok değerli hediyeler, elbiseler ve yeşim taşları gönderdi (bunların arasında orta büyüklükteki bir salon genişliğinde bir top sahası da vardı ki, yerleri dört cins değerli taşla döşenmişti). Ve nasıl bu top sahası aynı değerdeki dört farklı cins taşlarla döşenmişse, bundan sonra dördü birarada barış ve birlik içinde kendi ülkelerini yöneteceklerdi. Bu hazine, o güne dek ülkede görülen en büyük hazineydi ve o kadar ağırdı ki, onaltıbin Toltek ancak yüz kırk günde yerine taşıyabildi. Haberciler gayet iyi karşılandılar, ama boş ve iki anlamlı sözlerle geçirtiler ve böylece endişe ve kederle krallarının yanına döndüler.

“1 Kamış” yılında kralın üç rakibi büyük bir orduyla Tollan’a doğru ilerlediler ve Tolteklerin acizlikle-riyle alay ederek kenti kuşattılar. Topiltzin, orduların gerekli tüm teçhizatla donatılmalarını emretti ve bir yanda da barış görüşmelerine girişti. Ama karşısındakiler sadece intikamlarını düşünüyorlardı ve silahlarla sonuç almak istiyorlardı. Topiltzin hazırlık yapabilmek için zaman istedi ve ona on yıl süre verdiler, bundan sonra kozlar Toltitlan’da paylaşılacaktı. Düşman ordusu geri döndü, çünkü açlık çekmeye başlamışlardı, zaten bu topraklar kendi yerlilerini bile ancak doyuruyordu.

“10 Çakmaktaşı” yılının, yani İ.S. 1008 yılının son günlerinde, kralın rakipleri ilk geldiklerinden daha büyük bir orduyla ilerlediler. Topiltzin de iki büyük orduyu, Tollan ve Toltitlan’da mevzilendirmişti. Savaş üç yıl sürdü, her iki taraf da büyük kayıplar verdi ve sonunda Toltekler yendiler. O zaman Topiltzin iki oğlunu Toluca dağına getirtti ve orada bir kez daha savaşmaya cesaret etti. Kırk gün ve gece boyunca devam

etti savaş, sadece Topiltzin değil, yaşlı babası, karıları ve annesi “Çiçek” de bu savaşta bizzat yer aldılar. Düşmanlar genç yaşlı, kadın, çocuk demeden öldürdüler, kimsenin gözünün yaşına bakmadılar. “1 Çakmak taşı” yılının, “Küçük nöbet” ayının son günü, “1 Hareket” haftasının ilk gününde, yani 28 Nisan 1012, Topiltzin yanındakilerle beraber geri çekildi. Kaçarlar-ken, yaşlı kral Tecpancaltzin ve güzel “Çiçek” peşlerine düşenler tarafından yakalandılar ve kahramanca kendilerini savunarak öldüler. Topiltzin, Tlalmanalco’da Xicco mağarasına sığındı. Toltek ordusunun geri kalanı da dağıldıktan ve üç kral ordu ve ganimetleriyle çekip gittikten sonra, sadık adamlarıyla beraber mağaradan çıktı ve tüm ülkenin yağmalandığını görünce, güney denizindeki Tlapallan’a göç etti. Gitmeden önce düşmanın önünden Colhuacan’a kaçmış olan az sayıdaki tebaasına haber göndertti, atalarının krallıklarını kurup genişletmiş oldukları topraklara, güneşin doğduğu ülkeye gittiğini, beşyüz yıl sonra geri döneceğini ve düşmanlarının evlatlarını cezalandıracağını bildirdi. Tlapallan’da otuz yıl daha yaşadı ve 104 yaşında öldü. Arkasında, halefi Nezahualcoyotl tarafından gerçekleştirilen birçok kanun bıraktı ve bir de emir, cesedinin şenliklerle yakılması. Ama birçok kızılderili onun Xicco’da kaldığını ve Tlapallan’a gitmediğini iddia eder.

Kaçıp kurtulabilen Toltekler her iki denizin kıyılarına göçettiler, Guatemala, Tehuantepec, Coatzacoalco, Campeche ve Tecolotlan ülkelerine. Ama küçük bir bölümü kendi ülkelerinde kaldı, Colhuacan dışında Chapultepec’de, Tlaxcala, Cholula ve diğer yerlerde.

AZTEKLERİN İLK ZAMANLARI

14.UİTZILOPOCHTLİ'NİN DOĞUMU

Yaşlıların verdikleri bilgilere göre, Meksikalıların çok yücelttiği Uitzilopochtli (Huitzilopochtli) Tollan çevresindeki Yılanlar dağından geliyordu.

Bir gün orada oturan Couatlicue (“Yılan etek”) adında bir kadın dağa geldi. Dört yüz Uitznaua’nın (Güneyli) ve büyük kız kardeşleri Coyolxauhqui’nin (“Yüzüne ziller boyanmış olan”) anneleriydi ve Yılanlar dağında, yerleri süpürerek tanrıya hizmet ediyordu. Yine işini yaparken, üzerine bir çeşit tüyden top düştü, Couatlicue hemen onu aldı ve eteğinin içine soktu. Süpürme işini bitirdikten sonra tüyleri almak istedi, ama onları bulamadı, o anda hamile kalmıştı.

Dört yüz Uitznaua, annelerinin hamile olduğunu görünce, çok sinirlendiler:

“Bunu ona kim yaptı? Kim onu hamile bıraktı? Adımıza kara leke sürdü!”

“Kardeşlerim! Bizi rezil etti, onu öldürmeliyiz,

kendini hamile bıraktıran o kötü kadını! Bedenindeki o çocuğu kim yaptı?” dedi en büyük kız kardeşleri Coyolxauhqui.

Couatlicue olanları öğrenince çok endişelendi ve korktu. Ama karnındaki çocuk (Uitzilopochtli) onunla konuştu ve teselli etti:

“Korkma, ben (ne yapılması gerektiğini) biliyorum”. Bu sözler kadını tamamen teselli etti ve rahatlat-tı.

Bu arada dört yüz Uitznaua annelerini, neden oldu-ğu kötü durumdan dolayı öldürmeye karar verdiler. Birbirlerini yüreklendirdiler ve öfkeden çılgına döndü-ler, çünkü Coyolxauhqui onları kışkırtıyor ve hiddetle-rini körüklüyordu.

“Anne ölmeli!”

Ve savaş hazırlıklarına başladılar. Reisler gibi, ki zaten öyleydiler, saçlarının diplerine şeritler bağladılar. Ama içlerinden biri, “Dik ağaç”, casustu ve dört-yüz Uitznauanın konuştuklarını Uitzilopochtli’ye ye-tiştiriyordu.

“Bütün bilgileri topla, amca! Etrafı iyi kolla, sonra (ne yapılması gerektiğini) biliyorum...” dedi Uitzilo-pochtli.

Dört yüz Uitznaua yola çıktılar. En önde Coyolxauhqui olduğu halde emin adımlarla hedeflerine doğru ilerlediler, hepsi, savaş süsleriyle iyice donanmıştı. Kağıt giysilerini giymişlerdi, (Tüy miğfer) Anecuyotl ve üzerinde resimli kağıtlar asılı ısırgan otundan dokunmuş ceketlerini de. Baldırlarına Oyoualli denilen çingirakları bağlamışlar ve tırtıklı, tahta uçlu mızrak-larını almışlardı. Böylece, düzenli kümeler halinde, birlikler oluşturdular ve önlerinde Coyolxauhqui oldu-ğu halde gittikçe yaklaştırmaya başladılar. “Dik ağaç”

aceleyle .Yılanlar dağına çıktı, Uitzilopochtli'ye haber verdi:

“Geliyorlar” dedi.

“Nerede olduklarına iyi bak” dedi Uitzilopochtli.

“Kafatası kafesindeler” diye haber verdi casusu.

“Şimdi neredeler?” diye sordu Uitzilopochtli.

“Yılanlar kumundalar” diye karşılık verdi “Dik ağaç”

“Şimdi nerede olduklarına bak” dedi yine Uitzilopochtli.

“Su minderinde”, dedi “Dik ağaç”

“Şimdi neredeler?” diye sordu tekrar.

“Yukarı çıkıyorlar”

Son kez sordu Uitzilopochtli: “Dikkat et, şimdi neredeler?”

“Yukardalar, hücum ediyorlar, en önde Coyolxauhqui geliyor” dedi gözcü.

O anda Uitzilopochtli doğdu, tüm süsleri yerli yerindeydi, kalkanı Teueuelli, mızrağı, turkuaz renkli atış tahtası elindeydi ve yüzü, “Onun çocukluk kırı” veya “Onun çocukluk boyası” denilen, (sarı renkli) çarpraz çizgilerle boyalıydı; alnına ve kulaklarına tüyler yapışmıştı ve sol, ince (kuş) ayağının tabanında da tüyler vardı, her iki uyluğunda ve pazılarında mavi çizgiler vardı. Tochancalqui adında biri, Uitzilopochtli'nin emriyle ateş yılanını yaktı. Böylece (bununla) Uitzilopochtli, Coyolxauhqui'yi ezdi ve kafasını kopardı. Kopan kafa Yılандаğı'nda kesildiği yerde düştü kaldı, ama bedeni aşağıya düştü ve parçalandı. Kolları, bacakları, gövdesi, herbiri farklı yerlere dağıldılar. Uitzilopochtli doğruldu ve hemen dört yüz Uitzinaua'ya saldırdı. Aralarına daldı, onları Yılanlar dağının

zirvesinden aşıya kovaladı ve dağıttı. Ve onları dağın eteklerine kadar sürdü, peşlerine düştü ve dört kez Yılanlar dağının etrafında kovaladı. Boşu boşuna zillerini ona doğru çingırdattılar, boşu boşuna kendilerini kalkanlarıyla ona karşı korumaya çalıştılar, hiçbiri si ona karşı çıkamadı ve ondan kendini sakınamadı. Uitzilopochtli saldırdı, onları önüne kattı, yok etti ve parçaladı ve sonunda tam bir bozguna uğradılar. Sonunda hiçbirini arkasında bırakmayıp, hepsini önüne katıp peşlerine düşünce, yalvardılar: “Yeter artık!”

Ama Uitzilopochtli sakinleşmedi. Yeniden ve yeniden saldırdı üzerlerine, sadece çok azı gözünden kaçtı ve elinden kurtuldu. Bunlar güneye kaçtılar, bu nedenle güneye Uitztlampa denir...

Ve Uitzilopochtli onları yok edince ve öcünü alınca, öldürdüğü Uitznauaların süslerini aldı, Anecuyotl'ı kendine mal etti ve giysisinin bir parçası, belirleyici süsü yaptı.

15. HALKLARIN GÖÇÜ

Denizden gemilerle çok sayıda aşiretler geldi. Kuzey kıyılarından karaya çıktılar. Gemilerini kıyıya çektikleri yere Panutlan dendi, anlamı “Suyun üzerinde gidilen yer” Bugün ise buraya Pantla denir.

Sonra kıyı boyunca ilerlediler. Karlı dağları ve volkanları gördüler ve kıyıyı takip ederek Quauhtemalan’a geldiler. Öyle gelişigüzel ilerlemiyorlardı. Daha çok rahipleri onları yönlendiriyordu ve bu arada tanrılarına danışıyorlardı. Sonunda Tamouanchan, “Yurdu-muzu arıyoruz”, denilen yere geldiler. Burada uzun süre kaldılar.

Ama (yanlarında olan) bilgeler, ki onlara “Kitap uzmanları” denilir, orada uzun süre kalmadılar, göçlerine devam ettiler. Tekrar gemilere bindiler ve yanlarına siyah ve kırmızı rengi, kitapları ve resim yazılarını, tüm el sanatları eserlerini ve müziklerini aldılar. Yola çıkmadan önce geride kalanları yanlarına çağırdılar ve onlara efendimiz Tloque Nauaque’nin, “Gece

ve rüzgar”ın, emirlerini söylediler:

Burada yerleşeceksiniz, sizi bıraktığımız bu yerde;
Efendimiz verdi size bu ülkeyi,

Onun lütfu ve kendi payınız olarak kazandınız bu-
rayı.

Efendimiz Tloque Nauaque uzaklara gidiyor,

Ve, önümüzdeki uzun yolda bizler ona eşlik edece-
ğiz,

Nereye gitmek isterse efendimiz “Gece ve rüzgar”
Tloque Nanaque.

Bir gün geri gelecek,

Ve geldiğinde sizi arayacak,

Dünya hedefine ulaştığında, dünya sona erdiğinde
O zaman gelecek yargılamaya.

Ve sizler hep burada yaşayacaksınız, ve koruya-
caksınız,

Payınıza düşeni, onun size hediyesini.

Çünkü bununla size rahmetini kanıtladı,

O, peşinden buraya kadar geldiğiniz.

Ve , önümüzdeki uzun yolda bizler ona eşlik ede-
ceğiz,

Nereye gitmek isterse (Efendimiz “Gece ve rüzgar”
Tloque Nauaque).

Sonra tanrılarını sırtlarına alarak gittiler; onun hey-
besini taşıdılar. Ve denir ki, tanrıları onlara yolu gös-
terdi. Yüzlerini güneşe döndürüp yürüdüler ve siyah
ve kırmızı rengi, kitapları ve resim yazılarını ve tüm
bilgileri, herşeyi yanlarına aldılar, hatta şarkıları ve
flüt çalmayı da.

Ama yaşlı ve bilgelere dördü geride kaldı: birin-

cisinin adı Oxomoco, ikincisi Cipactonal, üçüncüsü Tlaltetecui, dördüncüsü Xochicauaca. Bilgeler gittikten sonra, bu dört yaşlı toplandılar ve konuştular.

“Güneş parlayacak ve etrafı aydınlatacak, ama insanlar nasıl yaşayacaklar? Siyah ve kırmızı renk gitti, onları yanlarında götürdüler. İnsanlık, devlet nasıl var olacak? Onu kim taşıyacak, koruyacak ve yönetecek, kim olacak yol gösteren, nedir örnek ve ölçü? Hangi kanunlarla yaşanacak, hangi meşale aydınlatacak bizi?” Bunun üzerine Tonalamatl ve yıl hesaplarını yarattılar, rüya kitaplarını da. Hepsini bugüne kadar korundukları şekilde düzenlediler. Ve bunlar, Toltek, Tepanek, Meksika ve tüm Chichimeke hakimiyetleri sürdüğü sürece onların yol göstericileri oldular. Tamouanchan’da ne kadar zaman kaldıkları konusunda bir bilgi yoktur ve tespit de edilememiştir. Bunlar resim yazılarında belirtilmişti, ancak hepsi Meksikalı hükümdar Itzcouatl zamanında yakıldı. (Onun zamanında) Meksikalı liderler arasında bir görüşme oldu: “Halkın, tebaamızın ve kölelerimizin bu resim yazılarını bilmelerine hiç gerek yok, bunlarla küçültülmüş olurlar ve bütün ülke karışıklığa sürüklenir.”

Tanrılarına Teotihuacan’da ibadet etmek için, Tamouanchan’dan ayrıldılar. Halk orada güneş ve ay için iki piramit inşaa etti, ayrıca birçok küçük basamaklı piramitler de yaptılar. Burada tanrılarına ibadet ettiler, ayrıca burası reislerin de gömüldüğü yerd, bu nedenle buraya Teotihuacan denir. Bir kral öldüğünde onu oraya defnediyor ve üzerine, günümüze dek kalan, piramitleri yapıyorlardı. Bu piramitler küçük birer tepe gibi görünürler, ama aslında hepsi insan eliyle yapılmıştır. Yapıda kullandıkları taşları çıkardıkları yerlerde oluşan çukurlar da hala oradadır. Ve güneş ve ay

için yaptıkları ve koca bir dağı andıran piramitlere gelince, bunların insan elinden çıkmış olması imkansız gibi görünüyor, ama o zamanlarda daha çoğu yerde devler vardı. Bu, Cholula'nın "Yapay dağı" denilen yerde daha belirgindir, kiremit ve mermer sıvayla yapıldığından herşeyiyle insan yapısı olduğu çok barizdir.

Buraya Teotihuacan denmesinin nedeni, krallarının mezarlarının olmasıydı. Şöyle denirdi: öldüğümüzde, aslında ölmüyoruz, daha doğrusu yaşamaya devam ediyoruz, yeni bir hayata uyanıyoruz. Çünkü yaşamımız sadece kurduğumuz bir hayaldir. Yaşlılar derler ki, birisi öldüğü zaman, tanrı olur ve eğer birisi derse ki, o artık tanrı oldu, bu o öldü demektir. Ve şöyle bir saçmalık ileri sürerler, belki de krallara daha itaatkar olunması için, kralların hepsinin öldükten sonra tanrılaştığı söylenir, kimisi güneş şekline, kimisi ay şekline ve diğer benzeri şeylere dönüşürler.

Uzun bir süre Tamouanchan'da yaşadıktan sonra, Olmeca Uixtotin'ler yola çıktılar ve ülkeyi ve diğerlerini terk ettiler. Bunlar, gizli bilgilerin sahibi ve akıllı insanlardı, liderleri ve efendileri bir büyücüydü. Büyüyü ve telkin sanatını yanlarına aldılar ve onlar için denir ki, güneşe doğru gidenleri takip ettiler. Kalabalık gruplar halinde denizin kıyısına yerleştiler. Denir ki, bunlar bugün "Kıyı ülkelerinin Mixteca"ları denilen insanlardır, çünkü onların ülkelerine göç edip yerleşmişlerdir.

Liderleri akıllı olduğu için burasının çok iyi bir yer olduğunu anlamıştı.

Agave şarabının bulunduğu, tatlı suyu veren agave-nin keşfedildiği yer de Tamouanchan'dı. Ve agaveden su çıkartılmasını bulan, Mayauel adında bir kadındı;

şarabın içine katılan sap ve kökleri bulan da Patecatl adında bir adamdı; şarabı imal edenler ise Tepoztecatl, Quatlapanqui, Tlilhua, Papaztac ve Tzocaca idi. Şarabı Chichinauhyan dağında hazırladılar, ve şarap köpürdüğü için buraya “Köpük dağı” adını verdiler. Büyük miktarda şarap hazırladıklarında kalabalık bir grubu davet ettiler, tüm liderleri ve yöneticileri, yaşlıları ve bilgeleri. Hepsi Chichinauhyan dağına geldiler ve ziyafete oturdular. Ve eski zaman insanların da tanrı korkusu (büyük) olduğu için, herşeyi, konuşmaları, davranışları, tanrısal dörtlemeye göre, dört kez yaparlardı, Sakiler şarabı sundular ve herkes dört kap veya kadeh içti. Sadece, kendi aralarında aynı dili konuşan bir grubun lideri olan Huastek, dört tane içmekle kalmadı beşincisini de istedi. Bundan sonra o kadar sarhoş oldu ki, ne yaptığını bilmedi ve herkesin gözü önünde üstündeki örtülerin hepsini çıkardı. Böylece ahlak kurallarını bozdu ve diğerleri toplanıp konuştu- lar:

“Sarhoşlukla giysilerini çıkartıp atması, şüphesiz utanç verici bir hareket.”

Ve Huastek rezil olmuş bir halde kendi dilini konuşan insanlarını da yanına alarak oradan ayrıldı. Yolları düştüler ve geldikleri yere, yani Panutlan’a gittiler, kıyıya yerleştiler. Bunlar (bugün) Toueyome denilen insanlardır, anlamı “Komşularımız”dır; liderlerinin adından dolayı kendilerine Huastekler de derler. Onlar için denir ki, tüm eğlenceleri ve flüt çalma sanatını yanlarında götürdüler. Çünkü eğlencenin her türünü biliyorlardı ve insanlara çeşit çeşit hokkabazlıklar yapıyorlardı. Bir evi yalandan yakıyorlar, sihirbazlık numaralarıyla içlerinden su çıkartıyorlar veya kendilerini küçük parçalara bölüyorlardı. Kötü huylarından, ya-

ni içkiye düşkünlüklerinden hiç vazgeçmediler ve hat-
ta şaraba daha da sıkı sarıldılar. Ayrıca babaları ve li-
derlerini taklit etmekten de geri kalmadılar ve üzerle-
rine hiç bir şey giymeden dolaştılar ve hristiyanlık ge-
linceye kadar da böyle devam ettiler. Ve Huastek “Kö-
pük dağında” beş tas şarap içtiği için, Huastekler de
devamlı sarhoşlar gibi davranırlar, sanki sürekli bano-
tu veya şeytanotu çiğnerlermiş gibi. Bu nedenle, ken-
dine hakim olamayan ve ayyaşlar gibi davrananlara
şöyle denir:

“Yoksa beş tas şarap mı içtin? Gerçekten, dört ta-
neyle yetinmemiş beşini de silip süpürmüş bu.”

Tamouanchan’ın hükümdarlığı uzun zaman boyun-
ca devam ettikten sonra, Xomiltepec’in olduğu yere
doğru kaydı. Xomiltepec’de krallar, yaşlılar ve rahip-
ler toplandılar.

“Tloque Nauaque bizi çağırdı, her bir inananını.
Burada daha fazla kalamayız, yeni ülkeler bulmalıyız.
Çünkü tanrımız “Tloque Nauaque, “Gece ve rüzgar”
çok uzaklara göç etti.” Hepsi birden yola çıktılar, deli-
kanlılar ve ihtiyarlar, genç kızlar ve yaşlı kadınlar. Ya-
vaş yavaş yollarında ilerlediler ve hep beraber Teoti-
huacan’a yerleştiler. Orada kanunlar koydular, bilgele-
ri, büyücüleri ve gizli bilgilerin sahiplerini hükümdar-
lık tahtına yükselttiler ve reislerini seçtiler.

Daha sonra yeniden yola çıktılar. Her biri kendi
aşiretiyle, kendi dilini konuşan reislerin önderliğinde
ilerlediler ve her reis kendi beğenip seçtiği tanrısına
danıştı. İdare her yerde Tolteklerdeydi. “Yılan dağ”da
Otomilerin reisi diğerlerinden ayrıldı. Halkını (dağ)
ormanlarına götürdü. Denir ki orada yaşadıkları süre-
ce dağın doruklarında tanrılarına hizmet ettiler ve da-
ğın eteklerinde evlerini kurdular.

Bundan sonra geriye kalan boylar- Toltekler, Naua ve Meksikalılar- ülkelerini arayarak (kuzey) bozkırlarına gelinceye kadar, göçlerine devam ettiler. Tanrılarını onları buraya yönlendirmişti. Bozkırları katetmelerinden bu yana çok zaman geçtiği ve geride hiç bir iz bırakılmadığı için, göçün ne kadar zaman sürdüğü bilinmiyor. Bozkırın bir yerinde, dağ ve kayalar arasında korkunç bir yerde durdular. Ve hepsi keder ve hüznle ağladı, çünkü yokluk çekiyorlardı ve artık yiyecekleri de içecekleri de tükenmişti. Orada yedi mağara vardı, burayı tapınakları yaptılar ve kurbanlarını burada sundular. Ne kadar uzun zaman bu yerde kaldıkları hiç bilinmemektedir.

Tolteklerin tanrısı onlara şöyle dedi: “Geri dönün ve geldiğimiz yere gidin.”

Toltekler Chicomoztoc’daki (“Mağaraların olduğu yer”deki) mağaralarda kurbanlarını sunduktan sonra yola çıktılar. Önce Tollatzinco’ya geldiler sonra da Xicocotitlan’a, buraya (bugün) Tollan denir. Onları “Esas Chichimekeler” denilen Chichimekeler ve onları da Michuaqueler takip ettiler. Kralları Amimitl onları güneşin batışına doğru, batıya, götürdü. Bugün hala burada yaşarlar. Onlar da önce Chicomoztoc’da kurban verdiler. Daha sonra Naua soyları yola çıktı, önce Tepanekler ve sonra Acolhuaqueler. Bunları Chalco, Uexotzinco ve Tlaxcala halklarının (ataları) izledi. Hepsi yola dökülüp, bugün Meksikalıların ülkesi denilen yere geri döndüler. Ve daha sonra tüm bu soylar, Chicomoztoc’a kurban vermek için göçettiklerinden, kökenlerinin orası olduğunu ve oradan geldiklerini söyleyerek övünmüşlerdir. Ama bu doğru değildir, (kuzeyin) bozkırlarında yaşarlardı ve Chicomoztoc’da sadece kurban töreni yaparlardı.

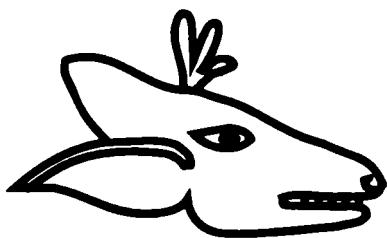
(Tanrılarının emrine göre önce batıya giden) Meksikalılar, ülkelerini bulmak için uzun süre oradan oraya dolaştılar. Yaşlıların dediğine göre, Colhuacan Mexico onların geri döndüğü yerdı. Ne kadar zaman orada kaldıkları ve ne kadar zaman bozkırlarda yaşadıkları hiç bilinmez. Ve döndüklerinde tanrıları onlarla konuştu:

“Haydi, geldiğiniz yere geri dönün, lideriniz olacağım ve size yolu göstereceğim.”

Böylece yola çıktılar ve (daha sonraki) yurtlarına geldiler. Geçtikleri tüm yerleri resim yazılarında göstermişler ve her yerin ismini meksika dilinde yazmışlardır. Ve Meksikalılar uzun göçlerini bitirdiklerinde, en sona kalanlardı. Hiçbir yerde (dostlukla) karşılanmadılar, azarlandılar ve kimse onları tanımadı:

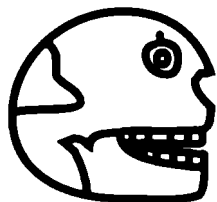
“Sizler de kimsiniz? Nereden geliyorsunuz?” denirdi hep.

Hiç bir yere yerleşemediler ve her yerden atıldılar ve kovalandılar...

16. AZTEK GÖÇ EFSANESİ

ESKİ BİR RESİM YAZISINDAKİ HİKAYE

Meksikalıların Aztlan'dan gelişi resim yazısında şöyle anlatılıyor (a):

Meksikalıların dört soyunun buraya olan göçleri, denizin ortasındaki bir yerden başladı. İbadetlerini yapmak istediklerinde kayıklarına çam yaprakları koyarlardı. (Nauaların) sekiz soyu ise “Başlangıç mağarasından” geldiler: birinci soy Uexotzinca, ikincisi Chalca, üçüncüsü Xochimilca, dördüncüsü Cuitlauaca, beşincisi Malinalca, altıncısı Chichimeca, yedincisi Tepaneca ve sekizincisi Matlatzinca. Bunlar Colhuacan'a yerleştiler ve evlerini kurdular. Aztlan'dan su yoluyla gelen Aztekler onlara burada rastladılar. Burada yaşayanlar onları gördüklerinde,

“Beyler! Yolunuz nereye? Bırakın size eşlik edelim!” dediler.

Aztekler sordular: “Sizi nereye götürebiliriz ki?”

“Hayır beyler, biz sizi götüreceğiz.” diye cevap

verdi sekiz soy.

“Peki, o zaman biz size eşlik edeceğiz.” dedi Aztekler.

Colhuacan’da Azteklerin ilk defa bir tanrıları oldu, Uitzilopochtli’yi tanrıları yaptılar. Sonra yola çıktılar, Aztlan’dan yanlarında Chimalman adında bir kadın getirmişlerdi. “1 Çakmaktaşı” yılında Colhuacan’dan yola çıktıklarında, düzenli dört bölük halinde yola koyuldular ve içlerinden dördü tanrılarını (idolü sardıkları bohçayı) sırtlarında taşıyordu: Quauhcouatl, Apanecatı, Tezcacouacatl ve Chimalman. Quauitl itzinlan’a (Ağacın altına) vardıktan sonra, yüklerini çok kalın bir ağacın olduğu yerde, sırtlarından indirdiler. Orada topraktan küçük bir piramit yaptılar ve üzerine tanrılarını (idolü) yerleştirdiler. Sonra kumanyalarını çıkarttılar, tam bir şeyler yemek istedikleri anda, üzerilerindeki ağaç ortadan ikiye ayrıldı. Hemen yemeklerini bıraktılar ve uzun süre başlarını öne eğip üzgün üzgün oturdular. Sonunda tanrıları onlarla konuştu:

“Size rehberlik eden sekiz soyu buraya çağırın ve onlara, ‘Biz yola devam etmeyeceğiz buradan geri döneceğiz’ deyin.” Aztekler bunu sekiz soya söylediklerinde, bunlar çok üzüldüler ve şöyle dediler:

“Beyler! Biz nereye gideriz? En iyisi size refakat edelim!”

“Hayır, ne olursa olsun siz yolunuza (yalnız) devam edeceksiniz.” dedi Aztekler yeniden.

Böylece önce sekiz soy yola çıktı ve Aztekleri Quauitlitzintlan’ da bıraktılar.

Aztekler uzun bir süre daha burada kaldılar. Sonunda yola çıktılar ve ilerlerken yolda yuvarlak kaktüslerin arasına düşen büyücülere rastladılar, bazıları da akasyaların altına düşmüştü. Bunlar, “Bulut yılanı”

denilenlerdi, birinin adı Xiuhnel, diğèrininki Mimich, üçüncüsü ise bir kadındı, diğèr ikisinin ablası. Tanrı Uitzilopochtli Azteklerle yine konuştu:

“Onları yakalayın, yuvarlak kaktüslerin arasındakileri. Onlar size ilk haraç verecek olanlardır.”

Bundan sonra Aztekler orada isimlerini değıştirdiler. (Çünkü tanrıları) onlara dedi ki:

“Bundan itibaren kendinize Aztekler değıl, Meksikalılar diyeceksiniz. Ve Meksikalılar adını alırken, kulaklarına tüyler yapıştırıldı. Sonra (tanrı) onlara yay, ok ve ağ verdi ve dedi ki:

“Havada uçanların hepsi bilsinler ki, Meksikalıların okları onları bulur.”

Sonra Cuextecatlı Ichocayan’a (“Huastekin ağladığı yer”) geldiler ve “2 Ev” yılında da Couatl icamac’a (Yılanın ağzında”). Bu son yerde yıllar ilk defa üzerilerinde bağlandı.

“2 Kamış” yılında ateş, “Yılanlar dağında” (yeni) yakıldı, sonra Meksikalılar Tollan’a doğıru yollarına devam ettiler.

(Bundan sonra Meksikalıların göçleri sırasında geçtikleri yerler anlatılıyor.)

“6 Çakmaktaşı” yılında Meksikalılar dört yıllarını geçirdikleri, Atlacuiuayan’a vardılar. Burada kargı fırlatmayı ve ok atmayı keşfettiler. Bu nedenle buraya “Kargı atmanın bulunduğu yer” dediler. “9 Çakmaktaşı” yılında Chapultepec’e geldiler. Tepanekler ve Colhuacan’lılar gelen Meksikalıların nüfusunu saydıktan, (ve çoğalmalarını endişeyle farkettiler) sonra, onlara saldırmak için dört yandan yaklaştılar. Chapultepec’de yirmi yıl kaldı Meksikalılar ve sonra, yıl ortalarında, Acocolco’ya göç ettiler. Burada da etrafları düşmanlarla sarıldı ve sonunda onların ellerine düştüler; (bu

olayın olduğu zaman) yılların tekrar bağlandığı zamandır. Acocolco’da Meksikalılar kendilerine sazlar-
dan giysi yapmak zorunda kaldılar. Uitziliuitl (liderle-
ri) en küçük kızı Azcalxoch ile beraber (düşmanları ta-
rafından) Colhuacan’a, büyük kızı Tozpanxoch Ixtla-
uacan’a götürüldüler. Çırılçıplak yürüyorlardı, üzerle-
rini örten en ufak bir giysi parçası yoktu. Colhu-
acan’da Coxcoxtli kraldı. Uitziliuitl, kızının giyecek
tek giysisi olmadığını söyleyerek kralı acındırmaya
çalıştı:

“Ah kral! Kızıma biraz merhamet göster!” Ama
Coxcoxtli şöyle karşılık verdi:

“Hayır, nasıl yaratıldıysa öyle dolaşacak.”

“3 Çakmaktaşı” yılında Meksikalılar Colhuacan
(bölgesine) gittiler, Colhuacan’ın “Tebeşir nehri” kıyı-
sında Contitlan’a yerleştiler...”(6) Kamış” yılında Col-
huaque ve Xochimilca savaşa girdiler ve birbirlerine
saldırdılar. Xochimilca Colhuaque’yi iyice zor duru-
ma soktukten sonra, kral Coxcoxtli şöyle buyurdu:

“Meksikalılar daha buradalar mı? Söyleyin gelsin-
ler”

Onları çağırdılar ve kralın karşısına çıkardılar.

“Yaklaşın. (Eğer bize yardım etmezseniz) Xochi-
milca bizi yenecek. Eğer onlara saldırıp esir alırsanız,
ödül olarak size bir çuval dolusu (kakao çekirdeği) söz
veriyorum” dedi Coxcoxtli.

“Peki” dedi Meksikalılar, “ama kralım, bize acı,
hiç olmazsa eski bir kalkanla kötü bir kılıç ver”.

“Hayır,” dedi kral, “olduğunuz gibi gidin.”

Meksikalılar kendi aralarında toplanıp konuştular:

“Yanımıza ne alabiliriz? Sadece Obsidian bıçakla-
rımız olsa bile yine de onları esir alır burunlarını kese-

riz. Eğer kulaklarını kesersek, bunu kabul etmezler. Belki onlar kendi esirlerinin her iki kulağını da kesmişlerdir. Haydi gidip burunlarını alalım! Çuval alalım ki kolay sayalım, neler olacağını kim bilebilir.” Böylece yanlarına çuvallarını aldılar ve savaşımaya çıktılar, bir kısmı da kayıklarla savaşa katıldı. Bu sırada Tetzitzilin adında bir zat Colhuacan’ın başkumandanıydı. Rütbesini belli etmek için kağıt şeritlerle kaplanmış bir gömlek giyiyordu.

“Hadi marş, Meksikalılar!” dedi onlara. Ve hemen ardından ilk esirleri yakalamaya başlamalarını şaşkınlık içinde izledi ve bu görevi Meksikalılara verdiği için ağladı. Meksikalılar Xochimilco kapılarına kadar ilerlediler, sonra geri döndüler. Böylece, esirlerin sayımı kralın huzurunda yapıldı.

“Ey kral!” dedi Meksikalılar, “İşte ele geçirdiğimiz esirler. Dört çuval dolusu.”

Coxcoxtli yakın arkadaşlarını çağırdı ve onlarla konuştu:

“Bu Meksikalılar insan değil! Ben onları denemek isterken ve alay ederken bunu nasıl yapabildiler!” Şu Meksikalılar hiç tekin değillerdi!

Esirlerden sadece dördünü canlı olarak eve getirdiler ve bunları kral Coxcoxtli’ye göstermediler. “Tebeşir nehri” kıyısında bir toprak piramit yaptılar ve sonra krala gidip dediler ki:

“Kral! (Rahiplerinin) Piramidimizi bir armağanla takdis etmelerine izin ver”

“Olur, bunu hak ettiniz, rahipler takdis edecekler.” diye karşılık verdi kral.

Sonra rahipleri çağırdı ve onlara şöyle emretti:

“Takdis armağanı olarak pislik, saç ve bir gece kuşu götürün.”

Rahipler, gece gidip takdis hediyelerini bıraktılar. (Ertesi sabah) Meksikalılar, “Hadi gidip, piramidimiz için nasıl armağanlar bahsettiklerine bakalım.” dediler. Piramitleri için gönderdikleri hediyeğin pislik olduğunu farkedince çok üzüldüler. Sonra bunları ortadan kaldırıp piramitlerini dikenler ve çam dallarıyla takdis ettiler. Ve işleri bitince kralı misafirliğe çağırdılar. Kral geldi ve kurban ettikleri esirleri gördü ve kurban töreni sırasında giymiş oldukları göz kamaştırıcı süsleri, “Kıyı insanların tüy süslerini”, turkuaz kalkanları ve Quetzal bayraklarını, farkettiler, ama bunların hepsi yanılgıydı. O böyle zannetti. Ve (kurban edilen esirler) üzerinde Meksikalılar ateş yaktılar ve böylece Chapultepec’deki yıllarının bağlandığını temsili olarak anlattılar, çünkü düşmanlarla çevrili olduklarından beri hiç ateş yakamamışlardı.

Bunlar olurken, Colhuacan’lıların gittikçe canlarına tak etti, çok öfkeleniler ve Coxcoxtli emretti:

“Nasıl adamlar bunlar! İnsan değiller, kovun hepsini buradan!” Bunun üzerine Meksikalıları ülkeden attılar ve bunlar da saz sallarıyla Mexicatzinco’nun sazlığının ortasına daldılar. Burayı aşınca ve saz sallarıyla oradan oraya giderlerken, üzerlerine ok yağdı...

Axoloua ve Quauhcouatl (iki meksikalı rahip), (yerleşmeye uygun bir yer) aramaya çıktılar. Sazlığın içlerine doğru girdiklerinde orada duran bir taş gördüler, taşın üzerinde bir kaktüs vardı ve onun da üzerinde bir kartal dimdik oturuyordu. Arkasında yuvası, yattığı yer bulunuyordu, bu çeşit çeşit değerli tüylerden yapılmıştı, kaşıklı balıkçıl, kotinga, Quetzalkuşu tüylerinden. Adamlardan biri, Quauhcouatl geri döndü ve Meksikalılara şu haberi verdi:

“Tam mavi bir burgaca benzeyen bir su bulmuştuk

ki, Axoloua suların içine çekildi.” Bu olay olunca, Quauhcouatl olayı arkadaşlarına anlatmak için geri dönmüştü. Ama ertesi gün Axoloua tekrar ortaya çıktı ve şunları anlattı:

“Gidip Tlaloc’u gördüm. Bana dedi ki: ‘Sevgili oğlum Uitzilopochtli artık hedefine ulaştı, çünkü evi burada olacak, ama her ikimizin de (Toprak) piramitte oturabilmesi için daha çok çalışması gerekecek’”. Herşeyi ortaya anlattıktan sonra, tüm Meksikalılar hep beraber kalkıp, (mucizeyi) görmeye gittiler ve taşın üzerindeki kaktüsü seyrettikten sonra, arkasındaki yeri iyice temizlediler ve oraya bir toprak piramit inşaa ettiler. Xomimitl bir gün gezinirken, Colhuacan’ın başkumandanı Chichilquauitl’e rastladı. (Onu yakaladıktan sonra) getirip canlı canlı piramidin içine yatırdılar, böylece piramitlerini Colhuacan’ın başkumandanıyla takdis etmiş oldular. Piramidin yapıldığı yıl “2 Çakmaktaşı” idi.

Azteklerin İlk Yurtları Aztlan’ı Terk Etme Sebebi (b)

Efsaneye göre, bir kuş çok kereler bir ağacın üzerinde Azteklere göründü ve sürekli aynı şekilde şakıdı, sanki “Tiui!” diyormuş gibiydi, yani “Gidiyoruz!”. Günlerce bunu tekrarladığı için, sonunda Uitziton adında, aşiretin akıllı adamlarından birinin dikkatini çekti. Düşündü, taşındı ve sonunda, kuşun ötüşünü kendi gizli planlarını uygulamak için kullanmaya karar verdi. Kuşun, bilinmeyen bir tanrının emrini ilettiğini söylemesi yeterliydi. Planlarına bir suç ortağı ve yardımcı bulmak için, Tecpatzin’i yanına aldı ve dedi ki:

“Kuşun bize ne söylemeye çalıştığını anlamadın

mı?”. Tecpatzin anlamamıştı. Uitziton sözlerine devam etti:

“Bize onunla beraber gitmemizi emrediyor, ona itaat etmek ve takip etmek münasip görünüyor.” Kuşun ötüşünden aynı anlamları çıkarttığını zanneden Tecpatzin, Uitziton’a hak verdi, ve ikisi beraber aşiret birliğinin karşısına çıktılar. Öyle bir allayıp pullayarak anlattılar ki, kendilerine gülümseyen bu saadetin peşinden gitmeye hepsinin aklı yattı. Evlerini yıktılar, orayı terk edip yollara düştüler, geleceğin bilinmezliğinde saklı olan mutluluklarının peşine...

İlk Tartışma (c)

“Yılan ağzında” denilen yerde şeytan bir fırsatını bulup Azteklere oyununu oynadı, aslında kendi başına çok anlamsız bir oyundu, ama büyük bir tartışmanın sebebi oldu. Kamplarının ortasında birdenbire iki küçük bohça belirdi. İçinde ne olduğunu görmek için merakla birini açmaya başladılar ve çok değerli, zümrüt ışıltıları saçan bir taş çıktı. Hepsi gördükleri karşısında şaşkınlıktan dondular. Ve hepsi taşa sahip olmak istediğinden hemen iki düşman gruba ayrıldılar. O sırada reis olan Uitziton, hangi grubun taşı alacağı konusunda birbirlerine düştüklerini görünce, dedi ki:

“Meksikalılar! Böylesine önemsiz, ufak tefek şeylerden tartışmanıza, neye mal olacağını hesaba katmadan kavga etmenize hayret ediyorum. Bir bohça daha var önce onu açıp içine baksanıza! Belki içinde daha değerli bir şey vardır!”

Hepsi bu öneriyi yerinde buldular, ikinci bohçayı

açtılar ve içinden iki odun parçası çıktı; ama bu taşın ısıltısı gibi gözlerini doldurmadığı için, çok küçümse-
diler ve tekrar birinci bohça için kavgalarına devam et-
tiler. Uitziton, gruplardan birinin -daha sonraları ken-
dilerine Tlatelolca diyenlerin- özellikle inatla taşı al-
makta ısrar ettiklerini görünce, diğerleriyle (“Meksi-
kalılar” adını tek başlarına taşıyacak olanlarla) konu-
ştı ve taşı Tlatelolcalara bırakmalarını ve odun parçala-
rını almalarını, çünkü bunların göçlerinin devamında
taştan çok daha yararlı ve değerli olacaklarını ve bunu
çok yakında görececeklerini söyledi. Meksikalılar onun
sözünü dinlediler, odun parçalarını alıp taşı verdiler,
böylece ortalık yatıştı. Meksikalılar, odunların sırrını
biran evvel öğrenmek istedikleri için Uitziton’a gös-
termesini rica ettiler. Ve Uitziton onları sakinleştirmek
istediği için, odun parçalarını aldı, birbirlerine sürttü
ve ateş çıkardı. Seyreden herkes hayretler içinde kaldı,
şimdiye dek hiç böyle birşey görmemişlerdi. O gün-
den sonra ateş bu şekilde yakılmaya başlandı. Diğer
bir sonucu da, taşı alanların pişman olması ve bohça-
ları değiştirmek istemeleri oldu. Ama odun parçaları-
nın sırrını öğrenen Meksikalılar hiç buna yanaşmadı-
lar ve her iki grup kendi bohçasını aldı.

Bu olaydan sonra, her ne kadar Aztekler birarada
kaldılsa da, aralarında eski kardeşlik ve güven kal-
madı. Bu tartışmadan sonra birbirlerine karşı kin ve
nefret beslediler ve karşıt görüşlü iki gruba ayrılıp bir-
birlerine muhalefet ettiler.

Taraskenlerin Geride Bırakılması (d)

Aztekler Patzcua'o'ya geldiklerinde ve orasının çok

güzel ve açıklık olduğunu gördüklerinde, rahipleri tanrılarına danıştılar ve ona, eğer burası onlara vaat edilen yer değilse ve ister istemez göçlerine devam edeceklerse de, hiç olmazsa buranın yerleşmeye uygun görülmesini rica ettiler.

Uitzilopochtli, rahiplere rüyalarında yanıt verdi. Onların bu arzularını yerine getireceğini, herkesin orada olan büyük gölde gidip yıkanmalarını (her zaman yaptıkları gibi) ve verilecek bir işaretle karada kalanların diğerlerinin, kadın erkek demeden elbiselerini toplamalarını, sonra onlara fark ettirmeden kampı bozup, elbiseleri alıp giderek, onları çıplak bırakmalarını söyledi.

Meksikalılar tanrıların emrettikleri gibi yaptılar. Ve gölde bulunanlar neşeyle yıkandıktan sonra çıktıklarında, elbiselerini aradılar ve bulamadılar. Bunun diğerlerinin yaptığı bir muziplik olduğunu zannedip, arkadaşlarını bulmak için kampa döndüler ve orayı bomboş buldular. Hiç kimse yoktu, onların hangi yöne doğru gittiğini söyleyecek bir kişi bile kalmamıştı. Çıplak, çaresiz ve nereye gideceklerini bilemeden kalla kaldılar. Sonunda orada kalıp yerleşmeye karar verdiler. Ve tarih kaynaklarının bildirdiğine göre, çırlıçıplaklardı, erkekler de kadınlar da, ve uzun süre böyle yaşadılar, ve zamanla utangaçlıklarını unuttular. Çocukları, torunları ve daha sonrakiler de böyle yaşadılar, cinselliklerini hiç örtmediler ve ne bir örtü ne bir ceket kullandılar, sadece yere kadar uzun gömlekler giydiler.

Uitzilopochtli'nin Azteklere Gelecekteki Başkentlerinin Tasvirini Göstermesi (e)

Azteklar Tollan bölgesine geldiklerinde ve evlerini, tanrıların ve rahiplerinin gösterdiği düzen içinde tanrılarına adadıkları kutsal yerin etrafına yaptıklarında, Uitzilopochtli rahiplere, rüyalarına girerek emretti, yakında akan büyük ırmağın önüne bir set çekecekler ve böylece su yükselip, ovaya yayılacak, bulundukları (Yılanlar) dağının etrafını saracaktı. Onlara, vaat ettiği gelecekteki ülkelerinin, yurtlarının bir tasvirini göstermek istiyordu. Su bendi yapılıncaya, su yatağından taştı ve bütün ovaya yayılarak büyük bir göl oldu. Gölün etrafını söğüt, selvi ve kavak ağaçlarıyla çevrelediler, çeşitli bitki ve otlar ektiler. Ve kısa bir süre sonra Meksika'da olan tüm balık cinsleriyle doldu göl; ayrıca kazlar, balıkçıllar, ördekler gibi su kuşları da geldi ve, bugün hala Meksika körfezinde yaşayan daha birçok kuşun yanında, kümeler halinde göle yerleştiler. Nilüferler ve sazlıklar hızla büyüdüler ve ardıçkuşları ve saksaganlarla canlandılar, kuşların ötüşmeleri ve cıvıltıları armoni içinde birbirine karıştı. Bunların hepsi çevreyi güzelleştirdiler, o kadar sevimli ve çekici bir yer oldu ki, Meksikalılar mutluluktan sarhoş bir halde, bunun tanrılarının onlara vaat ettiği yerin sadece bir tasviri olduğunu unuttular. Burasının onlara yeterli olduğunu, burada aldıkları zevkten daha fazla hazların peşinde gitmek istemediklerini söylediler. Ve buranın güzelliğine uygun şarkılar söyleyip dans etmeye başladılar. Tanrıya karşı gelenlerin ve el birliği yapanların başında, Uitznaua ve Coyolxauh adında bir kadın bulunuyordu. Uitzilopochtli, birçoğunun bu yeri çok sev-

diğini, yollarına devam etmek istemediklerini ve onun için söylediklerini öğrendi:

“Evin burası Uitzilopochtli. Burası gönderildiğin yer. Adının şerefini buraya, Yılanlar dağına, yaymak-
tır sana yakışan, altınlara ve gümüşlere, değerli taşlara
ve parlak süs tüylerine, zengin giysilere, kakaoya ve
bu ülkede var olan herşeye sahip olmak sana nasip ol-
du.

Artık herşeyi, dünyanın geri kalan dört yanını, be-
deninin, kafanın ve bileğinin gücüyle buradan elde
edeceksin, adının şanını ve ödülünü burada kazana-
caksın, burası senin hükümdarlığının başkentidir. Sa-
na akıl veren babalarına ve bekçilerine emret, burada
bulacağımız saadetin daha fazlasının peşinde gitmek-
ten vazgeçilsin, ve artık Aztekler huzur bulsunlar ve
yorgunlukları bitsin.”

Bunun üzerine Uitzilopochtli çok öfkeleni ve ra-
hiplerini çağırdı:

“Benim emirlerimi böylesine hiçe sayan, karşı ge-
len ve engelleyenler de kimler? Belki kendilerini ben-
den üstün görüyorlar! Söyleyin onlara, yarından sonra
intikamımı alacağım, böylece sadece benim karar ve-
rebileceğim ve sadece bu görev için gönderildiğim ko-
nusunda fikir yürütmek cüretini göstermeye bir daha
asla cesaret edemeyecekler ve herkes şunu iyi bilsin ki
yalnız bana itaat edecekler.”

Ve denir ki, bundan sonra tanrının yüzü anında de-
ğişti, o kadar kötü ve çirkin, tam anlamıyla şeytani bir
görünüşü oldu ki, herkes korku ve dehşete düştü.

Gece yarısı, sessizlik hüküm sürerken, “Tanrıların

top sahası” veya “Kafatası kafesi “ denilen tanrılara adanmış olan yerden, korkunç gürültüler duydu. Ve sabah olduktan sonra, bu yerde (Uitznaua) bu ayaklanmanın elebaşısını, Coyolxauh adındaki kadınla beraber, göğüsleri parçalanmış ve kalpleri çıkartılmış halde buldular. Tanrının suçluları çarptırdığı ağır cezayı görünce hepsi korkuyla ürperdi. Ama Uitzilopochtli'nin hiddeti henüz dinmemişti. Bunu iyice göstermek için, rahiplerine, suyu toplamak için yaptıkları bendi açmalarını ve yıkmalarını böylece ırmağı eski yatağına geri döndürmelerini emretti. Meksikalılar karşı çıkmaya cesaret edemediler ve isteğini yerine getirdiler. Bu suyla yeterince neşelenmişler ve bol bol yiyecek toplamışlardı zaten. Ve göl akıp gidince, sazlıklar, kamışlıklar ve ağaçlar kurudu, bütün güzelliği kayboldu. Balıklar, kurbağalar ve Meksikalıların yiyeceklerini oluşturan diğer bütün su hayvanları öldüler, su kuşları uçup gittiler. Etraf yine eski, kurak ve çıplak haline geri döndü.

Copil'in Kurban Edilmesi (f)

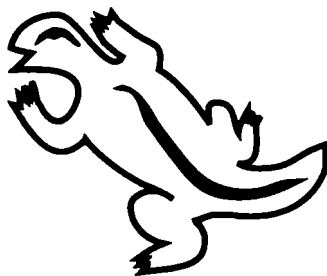
Uitzilopochtli'nin kızkardeşi Malinalxoch kötü bir büyücüydü (Bu nedenle Aztekler tanrının kararıyla ondan ayrılmış, tanrı olarak kabul etmemişlerdi). Copil adında bir oğlan doğurdu ve ona tüm büyü becerilerini öğretti. Büyüdüğünde ona, Uitzilopochtli'nin, kendisinden ayrılarak yaptığı hakareti anlattı. Oğlu, annesinin göz yaşlarından çok etkilendi ve kinle doldu, Uitzilopochtli'yi bulacağına ve bildiği tüm büyü ve hilelerle onu ve maiyetini yok edeceğine dair annesine söz verdi. Annesi, Uitzilopochtli'nin o anda Az-

teklerle beraber Chapultepec'e doğru gitmekte olduğunu söyledi ve Copil yola çıktı. Yolda heryere uğradı ve herkesin kalbini Meksikalılara karşı kinle doldurdu, onları yok etmeleri, öldürmeleri için kışkırttı. Meksikalıları çok iyi tanıdığını iddia ederek, onları çok tehlikeli insanlar olmakla, kavgacı, başına buyruk, kötü ve çirkin ahlaklı olmakla suçladı. Duydukları kötü haberle telaşa düşen aşiretler, böylesine bir halkı aralarına almaya cesaret edemediler ve Meksikalıları katletmeye karar verdiler. Bu nedenle, bölgenin bütün kentleri, Azcapotzalco ve Tacuba, Coyouacan ve Xochimilco, Colhuacan ve Chalco, etraflarını kuşatarak onları yok etmek için birlik oldular, onlardan geriye kimse kalmamalıydı- bu niyetleri daha sonraları gerçekleştirdi.

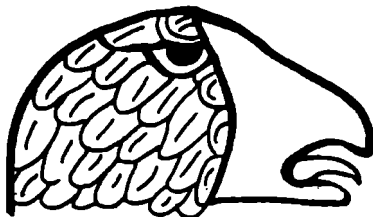
Melun Copil, oyunu kazandığına ve arzularının gerçekleşeceğine inanarak, Meksikalıların yok oluşlarını seyretmek için, körfezin başındaki, "Küçük kaya" denilen ve herkesçe bilinen sıcak su kaynaklarının çıktığı tepeye oturdu. Herşey umduğu gibi giderse, tüm bölge hükümdarlarının karşısında kimsenin duramayacağından emindi, ama hesaba katmadığı şeyler vardı. Dayısı, Tanrı Uitzilopochtli, onun yaptığı alçaklıkların farkındaydı ve rahipler aracılığıyla tüm Meksikalılara haber salmıştı. Onlara, etrafları kuşatılmadan önce, tepeye gidip Copil'i yakalamalarını, kurban ederek ona kalbini getirmelerini emretti, en son olarak da kendisini, yani tasvirini yanlarına almalarını.

Rahiplerden biri olan Quauhtloquetzqui, tanrının idolünü sırtına yükledi ve tepeye çıktı, hiçbir şeyin farkında olmayan Copil'i yakaladı, kurban etti, kalbi-

ni çıkartıp aldı ve onu tanrı dayısına hediye etti. Tanrı, rahibe, gölün sazlıklarının ortasına gitmesini ve kalbi, tüm gücüyle buraya fırlatıp atmasını emretti. Her şey istediği gibi yerine getirildi. Kalp, bugün Tlalcomolco denilen yere düştü, ve bir efsaneye göre de kalpten daha sonra yanında Mexico City'nin kurulacağı kaktüs çıkar. Ayrıca derler ki , Copil'in ölümünden sonra o yerdeki sıcak su kaynakları ortaya çıktı ve bu nedenle buraya Acopilco, yani "Copil suyu" denir.

17. I. MOTECUHZOMA'NIN AZTLAN'A HABERCİ GÖNDERMESİ

I. Motecuhzoma, güçlü, şanlı ve zengin bir hükümdar olduktan sonra, atalarının nereden geldiklerini ve geçmişlerinde çok özel bir yeri olan “Yedi mağaranın” nasıl bulunacağını öğrenmek için adamlar göndermeye karar verdi. (Başbakanı) Tlacaelel’i çağırttı ve şöyle dedi:

“Cesur adamlarımı toplayıp göndermek istiyorum, yanlarına, orada olanlara armağan olarak, yaradığımız, onun sayesinde var olduğumuz tanrımız ‘Gece ve Rüzgarın’ bize bahsettiği zenginliklerden büyük bir parça da vereceğim. Ayrıca, tanrımız Uitzilopochtli’nin annesinin hala hayatta olabileceğinden haberi-
miz var, belki o da orada yaşıyordur. Bu armağanları ona verecekler ki, oğlunun, kolları, göğsü ve kafasının gücüyle neler kazanmış olduğunu görsün ve sevin-
sin...”

Tlacaelel, böylesine büyük bir girişim için savaşçıların değil, büyücülerin gönderilmesini önerdi, çünkü

bunlar özel becerileriyle esrarengiz bir yeri daha kolay bulabilirlerdi.

Tlacaelel'in haklı olduğunu gören Montecuhzoma, krallığın tarihçisi yaşlı "Kartal yılanı"nı çağırdı.

"Muhterem baba! 'Yedi mağaralar' hakkında tarih kitaplarında ne gibi bilgiler olduğunu bilmek istiyorum, atalarımız nerede yaşamışlardı, ve bu yer nasıl meydana geldi, efendimiz Uitzilopochtli'nin yurdu neresiydi ve nereden atalarımızı alıp göçe çıktılar, hepsini bilmek istiyorum."

"Güçlü hükümdarım! Sordukların hakkında benim, bu değersiz hizmetkarının, bildikleri şöyledir: atalarımız Aztlan, yani 'Beyaz ülke' denilen çok güzel bir yerde yaşadılar. Bu ülkede suyun ortasında büyük bir dağ vardı. Adı 'Colhuacan' yani Kambur dağ' idi, çünkü zirvesi biraz aşağıya eğikti. Bu dağda küçük, büyük mağaralar vardı ve atalarımız buralarda oturdular. Burada Mexitin veya Aztekler adıyla mutluluk ve bolluk içinde yaşadılar. Cins cins su kuşları vardı, balıkçılar, atmacalar, su tavuğu ve ördekler; sarı ve kırmızı kafalı kuşların şakımalarıyla neşelenirler, her cinsten güzel ve büyük balıklarla, kıyıda yetişen ağaçların gölgesinde ve söğütler, selviler ve büyük güzel gürgenlerle çevrili kaynaklarla huzur içinde yaşarlardı. Suyu sandallarla geçerlerdi ve bostanlarında mısır ve biber, domates, karapazı, fasulyeler ve her cinsten, buraya getirdikleri ve bugün hala bizlerin yediği, tohumları yetiştirdiler. Ama sonra, karaya çıkıpta, bu güzel ülkeyi terk ettiklerinde herşey değişti, bitkiler dikenlerini batırdılar, taşlar ayakları yardı, tarlalar deve dikenini ve türlü çeşit dikenle doldular, çalılar geçit vermediler ve oturup dinlenilecek küçücük bir yer bile kalmadı. Etrafta yılanlar ve zehirli haşaratlar kay-

naştı, pumalar, jaguarlar ve diğer tehlikeli hayvanlar da eksik olmadılar. Atalarımızın bizlere anlattıkları ve eski kitaplarda yazılı olanlar bunlardır. Hepsini, sana, yüce kralıma, sorduğun için anlattım.”

Tlacaelel de aynı şeyleri anlattığı için, kral aldığı bilgilerin doğruluğuna inandı. Sonra ülkede büyücü olarak kim varsa hepsini çağırttı. Altmış tane kocamış adam huzuruna çıkarıldı, hepsi büyü ve sihirde ustaydı.

“Muhterem babalar! Meksikalıların nereden geldiğini, o ülkenin nasıl kurulduğunu, şimdi orada kimlerin yaşadığını ve tanrımız Uitzilopochtli’nin annesinin hala yaşayıp yaşamadığını öğrenmeye karar verdim. Bu nedenle sizi çağırttım, en iyi şekilde ve en kısa yoldan oraya gideceksiniz.”

Sonra en iyi cinsten ceketler, kadın giysileri, değerli taşlar, altın ve mücevherler, kakao ve kakao baharatı, pamuk, vanilya ve en iyi ve en büyük süs tüyleri, kısacası bütün servetlerin içinden en iyi ve en değerlilerin toplanmasını ve bunun yanı sıra, emirlerini titizlikle yerine getirmeleri için büyücülere de gerekli giysilerin, ücretlerin ve kumanyaların verilmesini emretti.

Büyücüler yola çıktılar ve Tollan bölgesindeki Yılanlar dağına geldiler. Hep beraber, kendilerini sihirlerini uygulamaya hazırladılar. Bugünün büyücülerinin hala benzer vesilelerde yaptıkları gibi, yüzlerini kırmızıya boyadılar. Böylece şeytanı (Uitzilopochtli) yılanlar dağına çağırdılar ve ondan kendilerine atalarının yaşadığı yeri göstermesini rica ettiler. Çeşitli kuş ve puma, jaguar, çakal gibi vahşi hayvanların şekline dönüştükten sonra, şeytan onları ve yanlarındaki eşyaları kaptığı gibi atalarının ülkesine götürdü. Ortasında Colhuacan dağının yükseldiği büyük bir suyun kenarı-

na geldiler. Kıyıda tekrar insan şekline geri döndüler ve kayıkların içinde oradan oraya dolaşan, balık tutmak ve bostanlarını çapalamakla uğraşan insanlar gördüler. Onlara seslendiler ve bunlar da yeni gelenleri görünce ve kendi dillerinde konuştuklarını duyunca, ne istediklerini sormak ve nereden gelip nereye gittiklerini öğrenmek için kayıklarıyla onlara yaklaştılar.

“Beyler, biz Meksika’dan geliyoruz ve efendilerimiz bizi, atalarımızın yaşadığı yeri bulmamız için gönderdiler.” dedi büyücüler.

“Nasıl bir tanrıya dua edersiniz?” diye sordular.

Büyücüler, Tanrılarının yüce Uitzilopochtli olduğunu ve büyük Motecuhzoma ve başbakanı Tlaca-el’ın onları buraya gönderdiklerini, görevlerinin Uitzilopochtli’nin annesi Couatlicue ve atalarının geldiği “Yedi mağaraları” aramak olduğunu, ve eğer Couatlicue hayattaysa ona bir hediye sunmak, yok eğer hayatta değilse bunu ona hizmet etmiş olan bekçilere vermek istediklerini söylediler. Bunun üzerine onlara beklemelerini söylediler ve hemen Uitzilopochtli’nin annesinin bekçisine gidip haber verdiler. Yaşlı adam, “Hoş gelmişler, buraya getirin onları” dedi. Geri dönüp, büyücüler ve yanlarında getirdiklerini sandallara bindirip Colhuacan dağına doğru getirdiler. Dağ ortasından itibaren yukarıya kadar çok ince bir kumdan oluşmuştu, derin ve gevşek olduğu için yukarı çıkmak imkansızdı. Yaşlı adamın, dağın eteğindeki evine gittiler, onu büyük bir saygıyla selamladılar ve şöyle dediler:

“Saygıdeğer büyüğümüz ve efendimiz! Biz kulların, senin sözünün geçtiği ve senin nefesinin kutsadığı bu yere geldik.”

“Hoşgeldiniz evlatlarım, sizi kim gönderdi?” diye

karşılık verdi adam.

“Montecuhzoma ve başbakanı, Ciuacouatl ünvanını taşıyan Tlacaelel gönderdi bizi.”

“Motecuhzoma kimdir, Tlacaelel kim? Bunlar bizim adlarımız değil, buradan çıkanların adları Tezacatetl, Acacitli, Ocelopan, Aatl, Xomimitl, Auexotl, Uicton ve Tenoch. Bunlar yedi soyun reisleriydiler. Ayrıca Uitzilopochtli'nin muhteşem dört bekçisi de vardı: Quauhtloquetzqui, Axoloua ve iki kişi daha.”

“Efendimiz! Sana doğru söylüyoruz. Biz bu beyle-ri ne gördük ne de tanıdık. Onları artık kimse hatırlamıyor, çünkü uzun zaman önce öldüler, ama bir kere-sinde onların anıldığını duymuştuk.” diye karşılık ver-di Meksikalılar. Yaşlı adam ürktü ve hayretle haykırdı:

“Yüce yaradan! Onları kim öldürdü? Geriye kalan biz hepimiz hala hayattayız, daha kimse ölmedi. Peki o zaman şimdi yaşayanlar kimler?”

Onların evlatları, diye karşılık verdi gelenler ve tanrı Uitzilopochtli'nin şimdiki bekçisinin, tanrının isteklerini ilettiği, “Kartal yılanı” adında yüce bir rahip olduğunu anlattılar.

“Peki yola çıkarken onu gördünüz mü?” diye sordu yaşlı adam. Meksikalılar hayır dediler. Kral ve başbakanı onları göndermişti, ama tanrı onlara hiç bir görev vermemişti.

“Ne zaman döneceğini bildirmedi mi?” diye sordu yeniden ihtiyar. “Çünkü giderken annesine döneceğine dair söz verdi ve zavalcılık acı ve kederler içinde bugüne kadar onu bekledi, kimse onu teselli edemedi. Onu görüp konuşsanız ne kadar iyi olur.”

“Efendim! Hükümdarımız bize bu görevi verdi ve

yanınızda onun için bir armağan getirdik. Onu bulmamız, selamlamamız ve oğlunun ele geçirdiği büyük ganimeti anlatmamız emredildi.”

“Yanınızdakileri de alıp beni takip edin” dedi yaşlı adam.

Haberciler hediyeleri sırtlarına yüklendiler ve dağ büyük bir çeviklikle ve hiç zorluk çekmeden tırmanan yaşlı adamın peşinden, güçlkle kumda sürüklene sürüklene gittiler. Yaşlı adam geri dönüp baktığında gelenlerin dizlerine kadar kuma gömülmüş ve neredeyse adım atacak bile halleri kalmadığını gördü. “Neyiniz var sizin? Çıkamıyor musunuz? Acele edin!”

Meksikalılar onu takip etmeye gayret ettiler, ama sonunda bellerine kadar kuma battılar, ve hareket edemez hale gelince, kumdan hiç etkilenmeden hızla tırmanan yaşlı adamın arkasından seslendiler. Adam döndü ve sordu:

“Size ne olmuş böyle Meksikalılar? Sizi bu kadar ağırlaştıran ne? Ülkenizde ne yiyorsunuz?”

“Efendim” dediler, “yanımızdaki etlerden yiyoruz ve kakao içiyoruz”

“Bu yemekler ve içecekler sizi ağırlaştırmış” diye akıl öğretti onlara adam, “ babalarınızın yaşadığı yere gelememenizin nedeni bunlar. Size ölümü de getirmişler! Getirdiğiniz tüm bu zenginliklere burada hiç ihtiyacımız yok, biz basitlik içinde yaşarız. Şimdi onları bana verin ve burada bekleyin, ben gidip bu ülkenin hanımını, Uitzilopochtli’nin annesini buraya getireyim de sizi görsün.” Sonra taşıdıkları denklardan birini aldı, sanki saman çöpüymüş gibi omuzuna koydu ve sonra hepsini peş peşe süratle yukarı taşıdı.

İşi bitince bir kadın belirdi, ileri yaşta, tahmin edilemeyecek derecede çirkin ve pis bir görünüşü vardı,

yüzü o kadar kara ve pisti ki, adeta şeytani biri gibiydi. Acı acı ağlıyordu. Meksikalılarla konuştu:

“Hoşgeldiniz oğullarım. Biliyor musunuz, tanrınız ve benim oğlum Uitzilopochtli gittiği günden beri elem ve gözyaşları içinde onun dönüşünü bekliyorum. O günden beri ne yüzümü yıkadım, ne saçımı taradım, ne giysimi değiştirdim, ve bu keder o dönünceye kadar devam edecek. Gerçekten sizleri, oğlumun buradan götürdüğü yedi soyun reisleri mi gönderdi?”

Haberciler başlarını kaldırdılar ve korkunç çirkin görünüşlü kadına baktılar, korkuyla önünde diz çöktüler ve dediler ki:

“Yüce ve ulu hanımımız! Yedi soyun reislerini ne gördük ne de konuştuk. Bizi buraya gönderen hizmetkarın, kral Motecuhzoma ve başbakanı Tlacaelel’dir. Atalarımızın oturduğu yeri bulmak, seni görmek ve onların namına sana saygılarımızı sunmakla, böylece Motecuhzoma’nın şimdi büyük Mexico kentinin hükümdarı olduğunu bilmen için görevlendirildik...

Ve sana nasıl yaşadığımızı göstermek için, Montecuhzoma bu hediyeleri gönderdi. Bunlar senin muhteşem oğlun Uitzilopochtli’nin malları ve servetidir. O bunları kolunun ve göğsünün, kafasının ve kalbinin gücüyle kazandı, yaratıcı efendimiz ‘Gece ve Rüzgar’ bunları bize bıraktı.”

Gözyaşları biraz azalan yaşlı kadın karşılık verdi:

“Hediyelerinizi kabul ediyorum sevgili oğullarım, teşekkür ederim!. Ama söyleyin bana oğlumun giysileri de buradaki ceketler, tüyler ve değerli eşyalar gibi mi?”

Haberciler evet dediler ve Couatlicue konuştu:

“İyi, evlatlarım.Kalbim biraz rahatladı, ama ona

söyleyin, bana ve onun yokluğu yüzünden çektiğim bu derin üzüntüye acısın. Görün bakın, onun yüzünden oruçlar ve inzivalarla kendime nasıl eziyet ediyorum. Bana giderken söylediklerini hatırlasın: ‘Anne, oyalanmadan geri döneceğim. Yedi soyu, vaat edilen ülkeye götürür götürmez geleceğim. Göçlerimin yılları dolunca ve bölgeleri ve kentleri, kasabaları ve köyleri savaşılar kendime itaat ettirmem için bana bahşedilen süre dolunca döneceğim. Ama onları elde ettiğim yoldan yabancı bir ulus gelip benim elimden alacak ve beni o ülkeden kovacak. O zaman sana döneceğim, çünkü bir zamanlar kılıcım ve kalkanımla boyunduruğum altına aldıklarım bana karşı gelecekler, beni baş aşağı devirecekler ve ben silahlarımla beraber yerde yuvarlanacağım. Ancak o zaman, anne, benim zamanım dolmuş olacak ve ben koşarak senin kucağına döneceğim. Ama o ana kadar her eziyete katlanacağım. Şimdi senden bir ricam var, bana iki çift sandalet ver, biri göç için, diğeri dönüş için, ve dört çift ..., ikisi göç için, ikisi dönüş için!’ O zaman ona dedim ki: Git oğlum, ama dikkatli ol zamanın dolduğunda fazla kalma, hemen geri dön.’ Ama öyle görünüyor ki sizin yanınızda durumu çok iyi, çünkü orada kaldı ve acılı annesini artık düşünmüyor, ona aldırış etmiyor. Bu yüzden ona, artık zamanının dolduğunu ve geri dönmesi gerektiğini söyleyin, böylece annesinin onu ne kadar özlediğini hatırlar, ve ona giymesi için, agave liflerinden yapılmış olan bu ceket ve aynı kumaştan bel kuşağını da götürün.”

Haberciler her ikisini de aldılar ve dağdan aşağıya inmeye başladılar. Bayıra gelmişlerdi ki, yaşlı kadın arkalarından seslendi:

“Bekleyin ve seyredin, ülkemizdeki insanların na-

sıl hiç bir zaman yaşlanmadığını görün. Yaşlı bekçimi görüyor musunuz? Aşağıya inecek ve yanınıza vardığında ne kadar gençleştiğine dikkat edin.”İhtiyar adam aşağıya inmeye başladı ve indikçe gençleşti, onların yanına geldiğinde yirmi yaşlarında genç bir adamdı ve dedi ki:

“Bakın artık bir delikanlıyım. Biliyor musunuz bu dağın bir özelliği vardır, yaşlanan birisi gençleşmek istediğinde, istediği yaşa göre yukarı tırmanır ve sonra o yaşta aşağıya iner. Küçük bir çocuk olarak geri dönmek isteyen zirveye kadar tırmanır, delikanlı olmak isteyen ise dağın yarısına kadar çıkar. Bu yüzden bu kadar uzun yaşıyoruz ve bu yüzden hepimiz, babalarınızın geride bıraktıkları, hala hayattayız, çünkü istediğimiz zaman, istediğimiz kadar kendimizi gençleştiriyoruz.”

Gelen elçileri boş ellerle geri göndermemek için, her cinsten kazlar, ördekler, balıkçılar ve diğer su kuşlarından, ayrıca göldeki cins cins balıklardan, ülkede yetişen her çeşit sebze ve çiçeklerden getirdiler, bekçi onları uzun iplere dizdi ve gelenlere verdi. Bir de hem kral Motecuhzoma hem de Tlacaelel için birer tane agave liflerinden yapılmış ceket ve bel kuşağı hediye etti. Daha iyi ve değerli hediyeler veremedikler için özür diledikten sonra onları uğurladı.

Elçiler hediyeleri aldılar, geldikleri gibi hayvan kılıklarına girerek Yılanlar dağına gittiler. Burada insan haline döndükten sonra gördüklerini ve duyduklarını kral Motecuhzoma’ya anlatmak üzere, Meksika’ya geri döndüler.

YAZARIN SON SÖZÜ

Eski Amerikan haklarına ait mitler ve efsaneler bize öncelikle çok sayıdaki İspanyol tarih kayıtlarından ve keşif ve kolonileşme zamanı bildirilerinden kalmıştır. Yunanlılar ve Romalıların yakın ilişkiye girdikleri yabancı halklardan bu çeşit bilgi ve belgeyi ne kadar az topladıkları düşünülürse, bu İspanyol raportörlerinin başarılarını takdir etmek gerekir. Ayrıca bunlar çoğunlukla bilim adamları değil, keşişler, askerler veya devlet memurları idiler ve görevleri gereği bu çeşit kayıtlara ilgi göstermeleri istenmiyordu onlardan. Bugün eski Amerikan halklarının mitolojik dünya görüşlerini geniş bir çerçeve içinde tanıyor olabilmemizi, kayıp tanrı ve kahraman efsanelerinden hiç olmazsa büyük parçalar kurtarılmış olmasını onların gayretlerine borçluyuz. İspanyolların bu eski efsanelere olan ilgisi 16. ve 17. yüzyılda genel olarak macera ve doğa üstü hikayelere karşı olan düşkünlükle bir dereceye kadar açıklanabilir. Buna kilisenin, Hristiyanlığı kabul ettirebilmek için bu verilere olan gereksinimi eklenir.

Böylece bunlar, misyonerlere, putperestlerin tanrılar ve efsaneler dünyasını tanıtmakta yardımcı olmuşlardır. Bazen de politik nedenlerle efsaneler kayda alınmıştır ve İspanyollar öncesi zamandaki yerli kavimlerinin sözde eşitsizliklerini ve haksızlıklarını kanıtlamak için kullanılmışlardır. Ancak bunların hepsinden daha önemli olan, Fransiskan rahibi Fray Bernardino de Sahagún'un bilimsel araştırma ruhu ile dev eseri "Yeni İspanyolların Meseleleri"ni yazmasıdır. Bu eserde olayları, modern etnolojik kurallara göre, araştırmacı değil, bilgi alınan yerli kendi dilinde ayrıntılı olarak anlatmıştır; aztek kültürünün çok az bir bölümü unutulmuştur (atlanmıştır). Sahagún'un etrafına topladığı kişiler, aztek kültürünün merkezine çok yakın olan Tepeopolco ve Tlatelolco'daki eski aztek bilgileri ve rahipleri, yani ruhani üst tabakaya mensup kişiler, olduğundan ve Sahagún kayıtlarını Meksika'nın fethinden birkaç yıl sonra tuttuğu için, bunlar, oldukça saf ve anlamlı kaynaklardır.

Sahagún, çalışma metodlarıyla İspanyol tarihçiler arasında ne yazık ki bir takipçi bulamamıştır. Perulu tarihçi Pedro Sarmiento de Gamboa bir ölçüde ayrı bir yere konabilir. Gerçi Gamboa'nın eserleri doğrudan yerlilerin konuşmalarından alınmamıştır, ancak yazdıkları daha sonra asil yerli ailelerin bilgili ve kültürlü mensuplarına sunulmuş ve bölüm bölüm gözden geçirilerek düzeltilmiştir. Böylece anlatılan konuların aslına sadık olması ve inanırlığı büyük ölçüde güvence altına alınmış görünmektedir.

Meksika ve Peru'nun fethinden bir yüzyıl sonra İspanyolların yanısıra bazı saf veya melez yerliler, ki bunların çoğu yönetici sınıf ailelerinin, asillerin ve rahiplerin soyundan geliyorlardı, babalarının İspanyol

devri öncesine ait anlattıklarını kendi dillerinde, ama sonradan İspanyollardan öğrendikleri yazıyla kayıtlara geçirdiler. Böyle birçok Aztek dilinde yazılmış mitolojik konularla ilgili metinler ve Guatemala ve Yucatan Mayalarının dilinde yazılmış büyük efsane külliyatı vardır. Bunlara örnek olarak *Anales de Quauhtitlan* (daha doğru adıyla *Historia de los Reynos de Colhuacan y de Mexico*) ve *Popol Vuh* verilebilir. Her ikisi de anonimdir ve bizim için Sahagún'un eseri gibi çok önemlidirler. Eski kültür halklarının düşünce dünyasını doğrudan görebilmemizi sağlarlar.

Ne yazık ki, Kolombiya ve Peru bölgelerinde bu kaynaklarla eş tutabileceğimiz bir şey şimdilik yoktur. Santacruz Pachacutis raporu yerli dilinde değil İspanyolca yazılmıştır. Meksika ve Orta Amerika'dan da bir dizi İspanyolca yazan yerli tarihçiler çıkmıştır. Bunların arasında, her ikisi de kızılderili-beyaz melezi olan Durán ve Camargo'nun eserleri önemlidir, çünkü ispanyol kaynaklardan bağımsız olarak, yerli bölgeleri özenle ve oldukça tarafsız (objektif) olarak değerlendirmişlerdir. İspanyol tarihçiler, ellerinde daha zengin ve iyi belgeler olmasına karşın, aslına sadakat ve inanırlık açısından kesinlikle bunların üzerine çıkamazlar. Atalarını İspanyol kavramlarına uygun düşen bir ışık altında göstermek için yaptıkları çabalar, sadece biraz kalem oynatmakla kalmamış, olayları saptırmış ve putperest adet ve düşüncelerini Hristiyanlık görüşüne uygun bir şekilde değiştirmişlerdir; anlamlarını karşıt göstermek için kendi uluslarından kaynaklanan anlatılara da uzak düşmüşlerdir. Perulu tarihçi Garcilaso de Ja Vega bu çeşit tarih yazarlarının önde gelenlerindedir ve bu nedenle onun yazdığı efsane derlemelerinden bu kitaba hiç almadım.

Genelde Meksikalı tarihçi Fernando de Alva Ixtlil-xochitl de pek güvenilir olmayan kaynaklar arasında gösterilir. Ancak onun aztekçe yazılmış yazılarının büyük olasılıkla çok yanlış olan ispanyolca çevirisi var elimizde ve bu, onu doğru yargılamak için bir ölçü olamaz. Yine de kaleme aldığı tarih eserlerinde çok sayıda değerli resim yazıları vardır, ancak o bunları doğru anlamamış ve keyfî olarak yorumlamıştır.

Meksika yazı anıtları az çok resim kitapları karakterindedir ve “yazı” kişilerin ya da yerlerin bulmaca gibi, yani çok eksik olarak verilmesinde, ve sayılar, tarihler ve soyut kavramların sembolize edilmesinde kullanılmıştır. Bu resim yazıları, metinlerin fonetik karşılığını bulmakta hiç bir şekilde yeterli olamazlar.

Olaylar, yanısıra sözlü bir açıklamayı gerekli kılan resimli sembollerle anlatılmıştır. Böyle açıklamalar, ilk İspanyol zamanlarında kayda geçirilen çok az aztek menşeli resim yazısında vardır (örneğin Codex Vaticanus 3738); diğer taraftan *Historia de los Mexicanos por sus pinturasda* resim yoktur (büyük olasılıkla kayıptır), ama tamamen mitolojik bir içeriğin çok detaylı yorumunu buluruz. Bu, Meksika’nın ilk piskoposu olan Juan de Zumarraga’nın emriyle yazılmıştır. Bu adam, diğer taraftan çok sayıda aztek resim yazısını yaktırarak eski Meksika kaynaklarının varlığına yeri doldurulamaz zararlar vermiştir. Yukarıda adı geçen *Historia de los Reynos de Colhuacan y de Mexico* da belki böyle bir resim yazısı yorumudur.

Dar bir görüşle aztek bölgesinin dışında, Meksika resim yazılarının çoğunun anavatanı vardır, bunların en önemlisi Viyana Codex’idir. Bu codexin içeriğini tanrılar ve kahramanlar hikayeleri oluşturur. Roma’da Vatikan kütüphanesinde bulunan ünlü Borgia

Codex'inde de mitolojik bir anlatı vardır. (Diğer kaynaklarda olmayan) Sabah Yıldızı Quetzalcouatl'ın iki kat ölümler ülkesine yaptığı yolculuk maceraları anlatılır. Bu resim serisinin Eduard Seler tarafından yorumlanması ve Viyana Codexlerindeki "Sekiz Ge-yik" tanrısının kaderinin J. Cooper Clark tarafından yapılan açıklaması, bunların nasıl birer mitolojik hazine olduğunu göstermiştir.

Kaynaklarımıza baktığımızda, bunların eski ameri-kan kültürünün farklı bölgelerini orantısız olarak kapsadığını görürüz. Aztekler, Guatemala Mayaları, Muisca ve Peru'nun bazı bölgelerinden birçok masal ve efsane anlatılırken, diğer büyük halklardan çok az hatta hiç bahsedilmiyor. Bunlar Totonaklar, Tzapotekler, Chorotegler ve Kolombiya'daki Cauca halklarıdır. Bir bütün olarak ele aldığımızda, bugün elimizde yine de Alexander von Humboldt'un zamanına göre çok daha zengin kaynaklar vardır. 19. yüzyılın ikinci yarısında büyük miktarda yeni kaynaklar açıldı. Bunlar o zamanı kadar tanınmadan ve yayınlanmadan arşivlerde ve kütüphanelerde duruyordu. Icazbalceta ve Brasseur de Bourbourg, Marcos Jiménez de la Espada ve Clements R. Markham bu hazinelerin bulunması ve herkesin ulaşabileceği hale getirilmesinde ilk sırada takdire layık olanlardır. Son zamanlarda başka bazı önemli belgeler de ortaya çıkmıştır. Fransız kozmograf Thévet'in, eski meksikalı misyoner Andrés de Olmos'un kayıp yazılarına ait bir çevirisi (Histoire du Mechi-que) ve Anales de Quauhtitlan'ın (Historia de los Reynos de Colhuacan y de México) ikinci bölümü, E. de Jonghe ve W. Lehmann tarafından Paris Ulusal Kütüphanesindeki zengin el yazmaları külliyyatı içinde bulundu. Bu külliyyatta şimdiye kadar çok küçük bir

kısmı bilinen Historia Tolteco - Chichimeca'nın, bir kısmı mitolojik bir kısmı tarihi anlatısı özellikle büyük önem taşır. 1912'de Martinez Hernandez "Chilam Balam" denilen Yucatan kroniklerinin derlemeleri içinden bir dünyanın yok oluşu efsanesini yayınladı. Chilam Balam'ın eksiksiz olarak yayımlanması gelecekte yapılması gereken en önemli işlerden biridir, çünkü bu derlemeler sadece efsaneler değil tarihsel açıdan önemli bilgiler içerir. Son olarak bu sene, Eduard Seler'in Floransa ve Madrid'te kopyalayarak daha sonra tercümelerle zenginleştirdiği, Sahagun'un aztekçe metninden önemli bölümler yayımlandı. Böylece aztek efsane ve söylenceleri ilk olarak özgün biçiminde tanıtıldı.

Bu kitapta, mümkün olduğunca efsanelerin en eski ve eksiksiz olanlarını derlemeye çalıştım (16e hariç) ve ikinci elden olan anlatıları olanakları el verdiğince almadım. Bazı önemli kaynakları (Avila, Balboa, Oliva) ne yazık ki İspanyolca özgün biçimlerinde bulmak mümkün değildir, ancak fransızca veya ingilizce tercümeleri vardır. Bir anlatının hem yerli dilinde hem İspanyolca derlemesini bulabildiğimde, ki Sahagun'un eserinden aldıklarımın çoğu böyledir, tercihim yerli dilinden yana kullandım.

Kitabın kapsamı bana bazı sınırlamalar getirdi. Bu nedenle esas olarak, mitolojik zaman ve yerlerde geçen, tarihi soyların daha sonraki yurtlarına olan göçünün başladığı devre kadar olan efsane ve söylenceler dikkate alındı. Tabii ki bu, Meksika ve Peru'nun tarihsel anlatıları mitolojik öğelerden arındırılmış demek değildir. Tam tersine, eski hükümdarların hemen hemen hepsi mitolojik kişiliklerdir ve destansılığın tarihsel kişilikleri nasıl sarmaladığı 17. anlatıda

anlaşılmaktadır. Bunu tarihsel efsanelerle ilgili önemli bir örnek olarak seçtim. Dünyanın yaratılışı efsaneleri ve tanrı ve kahraman efsanelerinin de önemi büyüktür. Bir çok farklı renklerle tasvir edilen, çoğunlukla zor anlaşılır, bazı tanrı ve efsanevi kişiliklerin karakterlerini daha iyi açıklayabilmek için bazen aynı anlatının değişik versiyonları alınmıştır. Eski Amerikan ve öncelikle eski Meksika mitolojisinde etkili bir ruhani gücün (rahipliğin), ki bunlar çeşitli mensesden gelen öğeleri bir bütün olarak kaynaştırıp efsaneler serisini yarattılar, eleyen, şekillendiren ve dengeleyen elini fark ettikçe, tüm öğeleri bütün halinde büyük bir mitolojik destanda birleştirmek henüz hiç bir yerde tam mümkün olmamıştır. Doğrusu böyle bir destana, Quetzalcouatl ve Tolteklerin efsanesi (10-12) gibi büyük devamlı anlatılar oldukça yakındır ve çeşitli çıkışlarına göre birbirinden farklı Meksika yaratılış efsaneleri (1-6), bize ruhani bir birlik ve anlamlı bir yapı gösterirler. İspanyolların geldikleri zamanlardaki ilahiler ve dramalar, hem Meksika hem Peru'da bilinen sanat biçimleri olduğu için, bir dini epik kültürün oluşması eski kültürün ani çöküşü ile engellendi. Bazı efsanelerin bazı kısımları açıkça birleşik biçimler göstermektedir ve diğer taraftan, Seler'in tercüme ettiği ilahiler arasında bir çoğu, ne yazık ki kaybolmuş, efsanelerden epik bölümler içermektedir.

Efsanelerin anlatım tarzındaki farklılık, anlatıcıların geldikleri yer, konum ve kültürlerindeki farklılık nedeniyle şaşırtıcı değildir. Yerli tarzında, tekrarlara, sembolik ifade şekline, ölçülü bir törenselliğe olan eğilim, anlatıların ibadetin bir parçası olduğunu ortaya koyar. Doğal olarak, itinalı ve süslü bir yazı tarzını tercih eden İspanyol kültüründen çok fark-

lıdır. Bu arada Martin de Morua ve İspanyol etkisi altındaki Ixtlilxochitl gibi diğerleri, eski efsane ve söylencelerden etkili hikayeler yaratmışlardır. Tabii burada asıl hikayenin karakterleri çok zarar görmüşlerdir. Bu, Musaeus'un Alman halk masallarını anlatırken kullandığı tarza benzetilebilir. Ama esas vahim olan, içeriklerindeki başkalaştırmadır. Eski yerli efsanelerindeki dini çaba ve yanlış anlamaların Hristiyanlık öğretisinden izler sezdirmesine ve tamamen keyfi, Hristiyan öğelerle donatılmasına sık rastlanır. Tabii ki, bazı Hristiyan öğeler nedeniyle tüm efsaneleri İspanyolların uydurması olarak şüpheli görüp reddetmek doğru olmaz. Burada tarih yazarı, şüphesiz asıl hikayede bulunan ve efsanenin kendi doğasından gelen özelliklere (uygarlık kahramanlarının bıyıklı olması, gelecekteki geri dönüşe ait kehanetler v.s.) bağlı kalıyor ve onları sadece bazı eklemelerle süslüyordu. Amerikan efsanelerinde diğer göze çarpan eski dünyayla paralelliklerle ilgili ne varsa, bunlar, büyük ölçüde, başka yerlerde de var olan eski ve yeni dünya kültür halkları arasındaki örtüşmeye aittir. Bunların açıklamasını gelecekteki araştırmalara bırakmak gerekir.

Bu göze çarpan benzerliklerden bazılarını inceleyen Ehrenreich, Amerikan kültür mitolojisinin kapsamlı bir karakteristiğini çıkarmıştır ve bunların, Amerikan ilkel kavim mitolojisinden farklılıklarını belirtmiştir. Bunların en önemli gelişimi, sadece kültür halklarından çok etkilenen kuzey ve güney Amerika'nın yerli kavimlerinde görülen çok tanrılı bir kültür oluşturmalarıdır. İlkel kavimlerde soy ataları tarafından geliştirilen ve güneş ve ay özellikleriyle donatılmış uygarlık kahramanları, ki çoğunlukla hay-

van biçimindedirler, efsanelerde başrolü oynarken, kültür halklarında, bireysel, etkili tanrısal yaratıklar, bu çıkışları belirsiz olan bir takım doğa ruhlarından ayrılmışlardı. Bu tanrısal yaratıklar sadece doğanın görüntülerini ve nesnelerini canlandırmakla kalmazlar, bunlara hükmederler ve dışarıdan müdahale ederlerdi. Her ne kadar adları, donanımları ve vasıfları hayvanları anımsatsa da, hepsi insan biçimindedir. Hayvanlara onların yanında tanrıların yardımcısı olma rolü verilirdi. Bu tanrısal varlıkların dayanağı her zaman doğa ruhları değildir. Peru ve Kolombiya'daki bir çok tanrı uygarlık kahramanlarından doğmuştur; bunların soy atalarıyla bağlantısı hemen hemen tamamen silinmiştir; bu arada kültür kahramanlarının güneş ve ay özellikleri de bir o kadar artmıştır. Kültür mitolojisinin daha yüksek bakış açısı ise, gökgürültüsü, şimşek, gökkuşağı gibi meteorolojik görüntülerin, ki bu tip doğa görüntülerinin Amerikan ilkel haklarında efsane yaratma gücü oldukça zayıftır, bazı tanrıların etki alanı olmasında kendini göstermektedir. Kahramanlık efsaneleri, And bölgesinde ve Meksika'da az veya çok tarihi kişilikleri benimser, çünkü hükümdarlar soylarını genellikle efsanevi kahramanlara dayandırır. Bu kahramanlar tarihi olaylarla ilişkilendirilirler ve (olaylara değil sayısal spekülasyona dayalı) bir tarihsel şemayla düzenlenirler.

Her ne kadar orta ve güney Amerika kültür mitolojisi aynıymış gibi gözükse de çok belirgin farklılıklar içerir. Peru tanrılarında Meksika tanrılarına göre kişisel özelliklerden çok şey eksiktir. Bu nedenle Peru sanatı hiç bir bireysel, açık tanrı tipi yaratamamıştır. Mistik ilahi -dünyevi paralellik, yani yeryüzündeki şeylerin ve olayların gökyüzünde yansıyarak tekrar-

lanması anlayışı, Meksikalılar'ın dünya görüşünü And halklarına göre daha çok etkilemiştir. And halklarında resim yazılarının olmaması veya önemsenmemesi rahiplerin kurgularını sınırlamıştır.

Açıklamalar sadece metin bölümlerinin açıklanması ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle diğer kültürlerin efsaneleri ile veya kuzey ve güney Amerika ilkel halkları arasında bir karşılaştırma özelliğini sadece bazı bölümlerde taşır. Açıklamaların birinci bölümde (Azteklerde) daha geniş olması, aztek efsanelerinin özelliğinden ileri gelir. Bu özelliği uzman olmayan birisinin anlaması mitik ilişkilerin ve bağların, garip sembollerin, gizli anlamların, meksikalı rahip bilgeliğinin ve basit olayların içinden anlamı keşfetmeye çalışmak ve paralelliklerle açıklayarak mümkün olur.

Son söz olarak Prof. K. Th. Preuss ve Prof. W. Lehmann'a, onlar olmadan asla ulaşamayacağım basılı ve el yazması kaynakları bana verdikleri ve bu çalışmayı yaparken yardımlarını benden esirgemedikleri için hürmetlerimi sunarım.

Berlin-Wilmersdorf, Kasım 1927
Walter Krickeberg

AÇIKLAMALAR

Dünyanın Yaradılışı

1- Eski Zamanlar

a) Sahagun-Ms.(aztekçe) Seler (6) I S.84.-Quetzalcouatl: “Quetzal kuşunun (tüylü) yılanı” Meksika ve orta Amerikanın en önemli tanrı figürlerinden biridir. Tanrı çok çeşitli formlarda karşımıza çıkar, bu da şüphesiz farklı çıkışlı, çok çeşitli tasvirlerin biraraya gelmesinin sonucudur. Bazen betimlendiği kıyafetle “Tüylü yılan”, bir taraftan gökyüzü okyanusunun, diğer taraftan da tüm yeryüzünü çevreleyen, yeraltı dünyasının suyunu da içeren ölümlü dünyanın okyanusunun biçimlendirilmesidir. (Preuss I S.XXXII, LXX). I a ve I 1b’de Quetzalcouatl en üst mevkideki yaratıcı tanrı olarak gösterilmiştir.

Dünyanın tanrısallığı: metinde Tlaltecutili , bkz I c.

b) Hist. Mex.Pint s.228-231. Bu kaynaktaki isimler çok hasar gördüğü için buraya düzeltmeler yapılarak alınmıştır.

Etimizin efendisi ve karısı: Bu adlandırma iki anlamıdır, “Etimiz” aynı zamanda mısırdır, çünkü insanlar mısırdan yaratılmıştır. İlkel kavimlerde yüceltildiği gibi, tanrı çifti ulu bir yaratığın tüm tipik özelliklerini taşır. Dünyayı yaratmıştır ve gökyüzündeki tahtında oturur, nadiren doğa olayları ile ilişkilendirilir ve kültü yoktur (tapınılmaz) (Preuss 2 s.199).

Xochiquetzal: Genç ay tanrıçası, tanrısallığın kadın tarafıyla özdeşleştirilmesi tamamen ikincil durumdadır.

Onüçüncü gök katı: bkz 7.

Dört oğul: Genelde yaradılış bütün olarak en yüksek

tanrısallığa atfedilirken, yaradılışın detayları uygarlık kahramanları veya bazı yaşayan kültün merkezinde olan doğa tanrılarına dayandırılır. Burada anlatılan dört oğul ikinci gruptandır, sadece Quetzalcouatl aynı zamanda bir uygarlık kahramanı olarak da karşımıza çıkar. Tanrıların dörtlüğü, eski Meksika ve orta Amerika'da çok sık rastlanan tüm tanrısallık kuvvetlerin, yön- lere göre dörtlemesine benzer; burada iki çifte ayrılır, birinci çift (kırmızı ve siyah Tezcatlipoca) sabah ve akşam yıldızı olarak biçimlendirilirken, diğer çift (Uitzilopochtli - Quetzalcouatl) güneş ve ay olarak anlaşılırlar. Tezcatlipoca Quetzalcouatl'ın arkadaşı veya düşmanıdır; burada iki biçime ayrılır, bunların kırmızı ve siyah renklerinin zıtlığı Meksika mitolojisinde çok sık geçer ve gün - gece gökleri veya gökyüzü - yeraltı dünyası karşıtlığını sembolize eder. Kırmızı Tezcatlipoca genellikle Tanrı Xipe Totec'le aynıdır; Pueblo vadisindeki Uexotzinco ve Tlaxcala'ların tanrısı Camaxtli ise Siyah Tezcatlipoca'nın arasına dönüştüğü yıldız tanrısı Mixcouatl ile özdeştir (10 b ve c). Siyah Tezcatlipoca her şeyin ve her varlığın ortasından doğduğu için, Meksikalıların anlayışına göre dünyanın ortasında bulunan eski ateş tanrısına da karışmıştır. Moyocoya, "istediği gibi davranan" ve Titlacauan, "onun köleleriyiz", Tezcatlipoca'nın diğer isimleridir, yargılayan ve cezalandıran tanrı olduğu için ve güç ve zenginliği önceden kestirilemeyen bir keyfiyetle dağıttığı veya geri aldığından, Meksikalılar ondan çok korkarlardı. Belki de bu, sürekli değişen bir yıldız olarak ayın doğası ile de ilgilidir, çünkü bu tanrı ayla da bağlantılıdır.

Gece ve rüzgar: Sadece Quetzalcouatl için değil Tezcatlipoca, eski ateş tanrısı, için de kullanılan bir addır

ve onların tanrısallığındaki görünmez ve cisimlemlendirilemeyen yanlarını ifade eder.

Uitzilopochtli: Azteklerin aşiret tanrısı, tipik bir güneş tanrısı. Doğduktan 600 yıl sonrasına dek kemik olarak kalması, ilk zamanlarda güneşin daha yeraltında olması demektir. Quetzalcouatl da sabah yıldıza olarak parlamadan önce dört gün kemik olarak kalmıştı ve insanlar da yaratılmadan önce kemiktiler. İki başlı yılan (Aztek. Maquizcouatl) eski Amerikan sanatında, üzerinde güneş tanrısının tahtında oturduğu gök kubbenin tasviridir. Ateş her zaman önce yaratılır, güneş olmadan önce ateş vardır, bu nedenle Meksika inanışına göre ateş tanrısı en eski tanrıdır.

Oxomoco ve Cipactonel: İlk insan çifti. Tüm yüksek uygarlıklar, büyü, takvim sistemi, tedavi yöntemleri onlara bağlanır. Meksika mitolojisinde önemli rol oynarlar. Diğer Meksikalı tanrı figürleriyle beraber bunlar da Guetamala Mayalarının mitolojisine girmişlerdir ve Nikaragua Naua soylarında en yüksek tanrı mertebesine çıkarılırlar.

Cipactli: Balığa benzer, timsah cinsinden mitolojik yaratık. Meksikalıların yirmi gün isminden birincisi (bu nedenle Cipactonal:Cipactli günü). Orta Meksikanın Tzapotek'leri için de timsah "Toprağın (dünyanın) hayvanı" idi ve aynı tasviri Yucatan Mayalarında da buluruz.

c) Hist.Mech.s. 30-31.

Quetzalcouatl: Genellikle özel isimlerin çok tahrip olduğu fransızca metinde Calcoatlı olarak yazıyor.

Yeryüzü tanrıçası :Yeryüzünün, hırçın, yiyip yutan canavar olarak tasviri, Meksika sanatında da yaygındır. Genellikle taş figürlerin, kapların ve sandıkların alt kısımları (yere doğru bakan kısımları) böyle bir ya-

ratıkla süslenmiştir. Betimlemelerde, bu yaratık sadece dişlerle kaplı kocaman açılmış bir ağızla değil, ayrıca diz ve dirseklerinde de sivri dişli ağızlarla gösterilmiştir; yer, açgözlü bir canavardır, sadece ölüleri değil, güneşi ve yıldızları da batarken yutar. Yeryüzünün gökyüzünden indirilmesi, (Meksika düşünce yapısının temelini oluşturan) ilahi- dünyevi paralellikle açıklanabilir. Gece göğü yeryüzünün aynasıdır; bu nedenle gece göğü tanrıları, aynı zamanda yeryüzü tanrılarıdır, yıldızlar gökyüzünün çiçekleri veya mısırları v.s.dir (Preuss 1 s.LI). Ve Quetzalcouatl ile Tezcatlipoca'nın yeryüzünü indirmeleri, sabah ve akşam yıldızı tanrıları olmalarıyla bağlantılıdır.

Yiyecekler tanrıların el ve ayaklarından oluşurlar: Bu tasviri 4 c ve d de görürüz, ayrıca Peru bölgesinde de buna rastlanır.

Kan ve kalp: Meksikalıların tarım kültüründe, özellikle ekim ve hasat bayramlarında çok sayıda insan kurban edilirdi.

2- Dünya Dönemleri

a)An.Quauht.s.9-10 (Aztekçe). Seler'in tercüme edilen bölümleri (3) s.48 ve 114, (6) I s.107, II s.25, (7) III s.46, IV s.40. Birçok tamamlanmamış dünya döneminin olduğu düşüncesi Meksika ve orta Amerika'da çok yaygındır ve Peru'da da tekrarlanır. Meksikalıların dünya zamanında her zaman korunan dört sayısı, yine tüm ilahi ve dünyevi şeylerin dört ana noktada gruplandırılmasıdır (1b). Sıralandırılmaları metinlerde farklılık gösterir, dinsel düzenleme 2b'dekine uygun gibi görünmektedir, çünkü Aztek sanatında da böyle tasvir edilmiştir. Dört güneş veya dünya dönemi, Se-

ler'in de işaret ettiği gibi, belli bir dereceye kadar kabul edilebilir şekilde, eski dünyanın “ dört elementi” ile eşleşir, sırasıyla su, toprak, ateş, hava. İkinci güneş diğer kaynaklarda “Jaguar güneşi” olarak değil, “Toprak güneşi” olarak geçer (Ixtililxochitl (1) s.14 ve 19). “1 Tavşan”: Meksika takvimi 13 sayının 20 işaretle (hayvan isimleri v.s.) sürekli birbirini takip eden döngüsüne dayanır. Yılbaşlarını 20 işaretten sadece dördü gösterir, “Kamış”, “Çakmaktaşı”, “Ev” ve “Tavşan” Bugünkü dünya döneminin başlangıç yılı An. Quauht.daki kronolojiye göre İ.S. 726 yılıdır, bu Meksikalıların çok kısa geçmişe ait tarihi kaynakları olduğuna bir örnektir.

Dört insan yaratılışı: Tam karşılığı dört cins yaşayan varlık.

Quetzalcouatl: İnsanların yaratıcısı olarak geçiyor, burada ve diğer başka kaynaklarda da anlatıldığı gibi insanların yaratıldığı kül (bkz Seler(7) III S.46,131), 4 a' daki kemik ununa karşılık geliyor.

Dünya dönemi:Kelime karşılığı “Güneş”.

Jaguar güneşi: Meksikalılara göre, jaguar karanlık basınca güneşi yiyen hayvan; o, gece karanlığının cinidir. Postundaki benekler gece göğüne benzediği için, ilahi- dünyevi paralelliğe göre, yeryüzü cinidir. Bu nedenle, bu ikinci döneme “Toprak (yeryüzü) güneşi” veya “Gece güneşi” denir (Hist.Mech.s.26) ve yine bu nedenle gece karanlığının tanrıları, Tezcatlipoca (2b,12a) ve mağara tanrısı gibi, jaguar biçimine de girerler.

Devler: Devlerin yaşadığı bir dönem olduğu Amerikan halkları arasında yaygın bir düşüncedir. Genel olarak bu ölen büyük hayvanların fosillerine bağlanır. (Mendieta s.96)

Yağmur güneşi: Bu dönemin insanları Hist.Mech s.25 ve Cod.Vatic 3738 göre, kuşlara, kelebeklere ve köpeklere dönüşmüşlerdir, yani bu, ilahi ve dünyevi ateşle bağlantısı olan hayvanlar demektir.

Rüzgar güneşi: Orta Amerikanın ilkel efsanelerinde, maymunlar eski, tamamlanmamış bir insan yaratılışından geriye kalanlar olarak görülürler.

Yuvarlanan hareket: Aztekçe “Olin”, kökü ol. Tüm yuvarlaklar, yuvarlananlar, örneğin Meksikalıların oynadıkları kauçuk top. Bu nedenle gün işareti olan Olin Meksikalıların tasavvuruna göre top sahasına benzer, dini olarak bu, tanrıların gök cisimleriyle top oynadıkları gündüz ve gece göğünü sembolize eder, veya gökyüzü ve yeraltını da. Yuvarlanan ifadesinden ikincil olarak deprem anlamı da çıkartılır. Eski zaman Aztekleri, her sene “4 Olin” gününde güneşin kaybolacağından ve dünyanın sonunun geleceğinden korkarlardı ve bunu oruç, kurban v.s. ile önleyebileceklerini umarlardı. Bu nedenle, Meksika Ulusal müzesinde bulunan büyük “Takvim taşı” günümüz güneşi “4 Olin” işaretinin ortasını şekillendirir.

b) Hist.Mex.Pint. s. 231-234- bu anlatı 1 b ile doğrudan bağlantılıdır. (Dönemlerin sıralanması hariç) Hist. Mech. s.25-26 ve Cod.Vatic 3738 ile birbirini tutar. Bir önceki efsanede belirsiz düşünülen güneşlerin yerini tanrılar alır, bunlar dört dünya devrinin yaratıkları, afetleri v.s. ile kendivarlılıklarıyla yakından bağlantılıdır. Tezcatlipoca'nın jaguarlarla bağlantısı bkz la. Quetzalcoatl diğerlerinin yanında bir de rüzgar tanrısıdır (bunun nedeni büyük olasılıkla onun su ve Meksika körfezinden esen doğu rüzgarının Meksika vadisine getirdiği yağmurla ilgisi olduğundandır).

Tlaloc: Yağmur tanrısı, şimşegin, tanrısal ateşin gücünü de elinde tutar.

Chalchiuhtlicue: Meksikalıların su tanrıçasıdır.

Her bir döneme verilen sayılar tamamen mitolojiktir. 52 yıl Meksika takviminin bir üst birimini oluştururdu, bu süre geçince tekrar ilk yılın sayı ve işaretleri tekrarlanırdı. Toplam 2628 yıl içinde 600 yıl, güneş olmadan geçen ilk dönemdir. Cod. Vatic 3738 daha yüksek bir toplam bulmuştur, 18018.

Dört dünya döneminde bahsedilen bitkiler (yiyecek bitkileri) Kuzey Amerika toplayıcı halklarının kullandıklarıdır (palamut, çam fıstığı, su filizleri, bunlara Hist. Mech. Mezquite fasulyesini de ekler.) Bu Meksika efsanesi, kültür tarihi açısından, toplayıcılıktan, kuzeyden gelen Naua halklarının getirmiş olmaları gereken mısır kültürüne geçişi oldukça doğru anlatıyor.

Büyük ayı takım yıldızı: Tezcatlipoca, akşam yıldızı tanrısı, diğer yıldız tanrılarıyla birleştirilmez. Bunun nedeni büyük olasılıkla, resimli tasvirlerdeki en önemli özelliği olan kopmuş bacağının, tek bacaklı bir şekil gibi algılanabilen "Büyük ayıya" benzemesi olabilir.

Tlaloc, dünyevi cennetin tanrısı: Metinde "Cehen-nem tanrısı" olarak geçer. Kastedilen, Tlaloc'un hükmettiği üç ölümler dünyasından biridir.

O zamanın İnsanları: Metinde Macehualles, anlamı Aztekçe Maceualli, sıradan insan, basit halk.

Acecentli ve Cencocopi: Metinde özgün bitki isimleri tahrip olmuştur, düzeltmeler Hist.Mech. alınmıştır. Bunlar yenilebilen tohumları olan su bitkileri (*Zizania aquatica* gibi) olsa gerek.

3. Gökyüzünün Kaldırılması

3. Gökyüzünün kaldırılması: Hist. Mex.Pint.s.234-Bu efsane de bir öncekiyle yakından bağlantılı. Aynı efsane birkaç değişiklikle Hist.Mech s.27-28.

Dünyanın merkezine giden dört yol: Hist. Mech.'de anlatılan efsanede yer tanrıçasının kalbine, Tezcatlipoca ağzından, Quetzalcouatl ise göbeğinden giriyor. Bu efsane, hayret edilecek derecede bir Yeni Zelanda efsanesini hatırlatıyor, Ağaç tanrısı Tane önderliğinde tanrıların gökyüzü ve yeryüzünü birbirinden ayırmalarını anlatan efsaneyi.

Dört adam: Hist Mech.'de gökyüzü taşıyıcıları olarak geçer. Gökyüzünün, dört ana noktada duran tanrılar tarafından taşındığı inancı Meksika'da ve orta Amerika'da çok yaygındır; Mexico City'deki ana tapınakta bu figürler Uitzilopochtli'nin (güneş tanrısı) etrafını çevreler. Bu karyatid (insan şeklinde sütun) şeklinde duran figürler çok yerde bulunur, ayrıca resim yazıları ve rölyeflerde de sık sık rastlanır. Özelliklerinden dolayı bunlar açıkça yıldız tanrılarıdır, ayrıca yağmurun ve fırtınanın tanrıları olarak ta gösterilirler, (bu nedenle birinin adı Tzontemoc'dur "başsağa düşen" yani yıldırım), Mayalarda ise rüzgarların tanrılarıdır.

Gökyüzünde görünen yol: Samanyolu. Anlatılmak istenen, tanrılar samanyoluyla gökyüzünü iki parçaya ayırırlar ve her biri birtarafın hükümdarlığını alır, Quetzalcouatl (Sabah yıldızı tanrısı olarak) doğuyu, Tezcatlipoca (Akşamıyıldızı tanrısı olarak) batıyı (Seler 7 IV s.41).

Mixcouatl: "Bulutylanı", metinde "Kar yılanı", yıldız tanrısı, kuzeydeki tüm yıldızların sembolüdür ve bu nedenle yeri kuzey göğünün yıldızlarında (kutup yıldızı) ve takım yıldızlarında belirtilir. Tüm gökyüzü-

nün etrafında döndüğü kutup noktası, içine sürtünme çubuğu sokulup döndürüldüğünde ateş çıkan bir deliğe benzetilir ve böylece Mixcouatl aynı zamanda “Ateş elde etmenin” tanrısıdır, bir ok (=sürtünme çubuğu) olarak canlandırılır ve bu nedenle ateş elde etmek için Tezcatlipoca onun kılığına bürünür. Hatta, bu olayın olduğu ve yeni bir 52 yıllık dönemin başlangıcı olan tarih “2 Kamış” mistik bir hiciv içeriyor, çünkü ateş iki tahta çubuk yardımıyla yakılmıştı, çakmak taşıyla değil. Mixcouatl’da eski Meksikanın yıldız- ve ateş tanrıları arasındaki sıkı bağ tam anlamıyla kendini gösterir, Meksika inanışına göre, ateş ve yıldızlar, daha güneş yaratılmadan önce varlardı. Büyük ateşler Aztek ateş tanrısının bayramlarında yakılırdı.

4- İnsanların ve Bitkilerin Yaradılışı

a) Hist.Colh.Mex.s.248-257 (Aztek.) Efsanenin ilk bölümü Hist.Mech.s.28-29 ve Mendieta s.78 de de anlatılıyor. Ayrıntılı bilgi Seler 7 IVs.54-57,V s.184-187.

Bu efsane, Meksikalıların dünya görüşünü göstermek açısından çok çarpıcı bir örnektir; gökyüzü cisimleri yörüngelerini çizmeden önce, sadece yıldızlar ve ateş değil, insanlar ve bitkiler de var olmuşlardı. İnsanlar ve bitkiler yoktan var edilmemişlerdir, aksine zaten vardılar, ama daha değişik biçimlerde ve erişilmesi zor yerlerdeydiler.

Tanrılar: Özgünmetinburada dört tanrı çiftinden bahsediyor, bunlar “Yıldızlı etek” ve “Yıldız güneşi”, en yüksek tanrı çiftinin başka bir biçimi, Quetzalcouatl ve Tezcatlipoca.

Yeşimtaşı kemiği: Bir kurbanın kemikleri anlamında-

dır. Bir kısmı erkek, bir kısmı kadın kemiklerinden oluştuğu için ölümler ülkesinde yaşayanların tümünü içermektedir. Ölümler ülkesi ve insanlığın çıktığı yer, Amerikan efsanelerinde sık sık aynı yer olarak görülür.

Deniz kabuğu boynuzu: Büyük deniz salyangozunun kabuğu, Meksikalı rahipler gece ibadetlerinde birbirleriyle haberleşmek için kullanırlar. Meksikalılara göre Quetzalcouatl tüm ibadet sisteminin kurucusudur. Ölümler tanrısı burada, Quetzalcouatl'ın kabuğu üflemeyerek şartı yerine getiremeyeceğini umuyor, ama Quetzalcouatl hayvanların yardımıyla bunu bir flüte çeviriyor.

Kemiğin parçalanması: Hist. mech. ve Mediet'a göre kemiğin parçalanması, şimdiki insanların ilk zaman devlerine göre daha ufak tefek olmalarının nedeni.

Tamouanchan: "Aşağıya inilenev", ilk tanrıların yaşadığı yer, mısırın yurdu ve soyların ana yurdu, genel olarak batıda düşünülür, ama ilkel anlayışa göre gece göğündedir (ve karşılığı olan yeraltında). İlk insanlar ve mısır bitkisi buradan gelmiştir ve bu nedenle her ikisi de yıldızlarla eş tutulur (Preuss 1 s. XXXVIII - XLII).

Ciuacouatl- Quilaztli: Meksika ay ve yer tanrıçasının dört biçiminden birisi, Mexico vadisindeki Colhuacan kentinde esas tanrısalılık olarak yüceltilmiştir. Doğuştan tanrıça olduğu için ilk insan yaratılışında rol alması doğaldır.

Yeşim tas: Bir Meksika resim yazısında, "külden yaratılan" insanların geldiği anavatanları bu adla belirtilmiştir (Seler 7 IIIs.42-44).

Cinsel organlarla riyazet etmek: Çok etkili sayılan bir kan kurban etme şekli, Meksikanın birçok bölge-

sinde büyük törenlerde yapılmıştır.

Karıncalar: Maya metinlerinde de hayvanlar mısırın olduğu yeri bilirler ve tanrıları oraya götürürler, modern Cora' da karıncalar mısırın sahibi olarak görülürler (Preuss 1 s.LXI).

Nanauatl burada her zamanki, köpek biçimindeki, haliyle değil, yıldırım şekillendiren tanrı Xolotl olarak biçim değiştirir.

Yağmur tanrıları: Yağmur tanrısı Tlaloc, diğer tanrılar gibi, dört biçimde görünür veya dört evi vardır. Dört rengin dört yönü simgelemesi diğer efsanelerde de görülür. Yağmur tanrısının ülkesi her zaman yiyeceklerle dolu olarak düşünülür. Bu nedenle insanlar, yiyeceklerle ihtiyaç duyduklarında, yağmur tanrılarına yönelirler, kurbanlarını onlara sunarlar.

Karapazı (Atriplex sp.: aztek. Uauhtli), Chian (Salvia chia) ve balık otu (Argemone mexicana) bu bitkilerin tohumları, belli bazı bayramlarda yağmur tanrıları figürleri yapılan hamurun içine katılır, ayrıca yiyecek olarak da kullanılır.

b) Hist.Mech.s.10-11. Medieta s.81-82 aynısı anlatılır, ancak Güneş tanrısını belirtir, Hist.Mech ise sadece gökten bir okun düştüğünü söyler.

Meksikalılara göre Güneş tanrısı, sabah yıldızı tanrısı ve diğer yıldız tanrıları gibi, ok ve mızrak atan tanrıydı. Burada açıkça yeryüzünün güneşten hamile kalması kastediliyor. Navaho efsanelerinde (Krickeberg s.333), Kolombiya ve Peru efsanelerinde güneş toprağı doğrudan doğruya, yani ışınları ile gebe bırakır.

Tetzcalco: "Kayanın üzerinde", büyük olasılıkla Tetz-coco ismiyle bağlantılı bir ad. Tetz-coco, Meksika denizinin doğu kıyısındadır ve zamanında Tenochtitlan ve Tlocopan (batı kıyısında Tacuba) ile Aztek impara-

torluğuna hükmeden üçlü ittifakın içinde yer almıştır. **Ot saçlı:** Metinde Tzompachtli, ot (Pachtli) ile burada bir Bromeliacee (ananasgiller familyası) (Tillandsia) kastediliyor, bunlarla Mexico vadisinde Taxodium ağaçları süslenir.

Efsane Tetzcocobölgesinin ilk yerleşenlerine Chichimekler diyor, yani ateşi, tarımı, dokumayı v.s. bilmeyen göçebe avcılar soyu. Birçok Meksika ve Orta Amerika soy efsanelerinde bu ilk yaşayış tarzı işlenmiştir. Chichimeke tarihte Tetz coco hükümdarlarının şeref ünvanı olmuştur.

c)Hist. Mech.s.33-34.

Mağara: Mitolojik batı kastediliyor, yiyeceklerin yurdu ve nesillerin (doğumların) ülkesi, çok sık mağara (Cincalli “Mısır evi”) olarak düşünülür. Tamouanchan’la (gece göğü) eş anlamlıdır, bu Hist.Mech de “bir mağara” olarak adlandırılmıştır, ve eski bir Meksika ilahisi burada mısır tanrısının doğumunu anlatır.

Piltzintecutli (“Liderlerin efendisi”) ve **Xochiquetzal** (“Dikilen çiçek”): Genç güneş tanrısı ve genç ay tanrıçası, Hist Mex Pint s.235 de de mısır tanrısının ebeveynleri olarak anlatılırlar. Mısır tanrısının doğduğu Tamouanchan, aslında gece göğü olduğundan, mısır tanrısı da sabah- veya akşam yıldızı ile eş olmalıydı. Cora mitolojisinde de Akşam yıldızı tanrısı gökten indirilen mısır tanrısıdır (Preuss 1 s. XLIII).

Nefis bir bitki: Metindeki kelime anlaşılamamıştır Sanctlhqez.

Batate: Convolvulus Batatas.

Bu kitaba alınmamış olan bir efsane, bu efsaneyle bağlantılı olarak, Xochiquetzal’ın kaçırılmasını ve kocasının onu yeraltı dünyasında aramasını anlatmaktadır

(Seler 7 Iis.1032).

d) Hist.Mech.s.29-30.Bu efsane bir öncekiyle bağlantılıdır, Meksikalıların ana yiyecekleri olan mısır gibi Pulque'nin, mayalanmış agave suyundan hazırlanan ana içeceklerinin, (gece) gökten gelmesidir.

Mayaue: Agave bitkisinin tanrıçası,efsaneye göre gökyüzünde yaşar, Cod. Vatic.3738 de bu tanrıça, dört yüz memeli bir kadın olarak tasvir edilir,bazen de bir balığı emziren tanrıça olarak betimlenir, yani "dört yüz" (sonsuz sayıda) yıldızla beraber gece göğünü canlandırıyor, yıldızlar aynı zamanda gökyüzü okyanusunda yüzen balıklardır, çünkü gece göğü (Tamo-uanchan) "Yeşim balıklarının ülkesi"dir. Başka Pulque tanrıları da yıldızlar veya ayla bağlantılıdır (Preuss 1 s. XXXII, XXXVII, XLI,LXIX).

Tzitzimitl: Karanlık cinleri, gökten inerler, yol başlarında beklerler, her türlü korkunçluğu (hortlak olarak) ve kötülüğü yaparlar, ayrıca dünyanın sonu geldiğinde insanları yok ederler.Yıldız tanrılarıdır (ancak bir gün tutulmasında görünen yıldızlar), bu nedenle Tezozomoc'da (s.358,451,486) gökyüzü taşıyıcıları Tzitzimitl olarak adlandırılırlar.

5- İki Tanrının Güneş ve Ay Oluşu

a) Sahagun II s.246-250. Benzer ama daha kısa ve eksik olarak Hist.Colh.Mex. s.257-261, Mendieta s.79, Hist.Mex.Pint. s.31-32. Ayrıntılı bilgi Seler 7 IV s.57.

İki tanrının, ışık veren cisimler olabilmesi için yanmaları gerektiği düşüncesi, ibadetlerinde ve törenlerinde analogi büyüsunü (örnekseme) kullanan bir toplum için doğal olarak çok uygun. İki tanrının, Nanauatzin

(“Küçük yumru”) ve Tecuciztecal’ın (“Deniz salyangozunun ülkesinden gelen”), güneş ve ayla bağlantısını anlamak pek kolay değil. Seler’in yorumuna göre, Nanauatzin bir “Yumru” (frengili çıban) anlamında değil, çok genel olarak küre şeklinde, Olin (2a) gibi, yani güneş topu olarak düşünülmüştür. Daha sonraları bu isim “Frengili”ye dönüşmüştür, çünkü Hist. Colh Mex. e göre, Nanauatzin tanrılar, Teotihuacan’da toplandığı sırada daha Tamouanchan’da (gece göğü veya yeraltı dünyası) bulunuyordu ve hasta, sakat, önemsiz (çünkü daha güneş olmamıştı) bir tanrı olarak görülüyordu; güneş tanrısı bir çok efsanede ilk önce önemsiz bir kimlikte belirir. Deniz salyangozu ayın bir sembolüdür, çünkü ay da kimi zaman kabuğuna çekilir (yeni ay), kimi zaman da büsbütün ortaya çıkar.

Teotihuacan: Mexico City’nin kuzeyindeki tanınmış antik yer. Meksikalıların büyük bir sevgiyle ilk zaman olaylarını bağladıkları Aztek öncesi yaygın bir kültürün merkezi, Peruluların Tiahuanaco’su gibi.

Tanrılar ocağı: (veya tanrılar kayası) Qu’iche (Gu-etamala kızılderilileri Ç.N.) ışık tanrıları da efsaneye göre “Yanan taş” üzerinde yakılırlar.

Çam dalları: (aztek. Acxoyatl) sunakların çelenklerle süslenmesinde kullanılan yeşil dallar (Meksikalıların başlıca kültü).

Quetzal tüyleri: Quetzal kuşunun (Pharomacrus mocinno) görkemli, parlak yeşil kuyruk tüyleri. Meksikalılar bunu değerli süslerin yapımında kullanırlardı.

Ot yumakları ve agave iğneleri: (tam çevirisi agave yapraklarının sivri ucu) tanrılar şerefine yapılan riya-zette kulaklara, kollara veya baldıra bir kemik bıçak saplanır, akan kan agave yapraklarının ucuna sürülür ve bunu otlara sararak yumak yapılırdı.

Kopal: Tütsüde kullanılan çok güzel kokulu reçine.

Piramitler: Burada anlatılan, güneş ve ayın büyük basamaklı piramitleri, bunların yapılışı ile ilgili efsane daha sonra anlatılmaktadır. Meksikalıların basamaklı piramitleri, Pueblo kıızılderililerinin basamaklı tepelerinde olduğu gibi, gök kubbeyi sembolize eder (Preuss I s. XXXII).

Balıkçıl tüyü tası ve Kağıt saç: Taç, yani peruk olarak yapılan iki baş süsü. Kağıdı Meksikalılar çam ağacının lif tabakasından elde ederlerdi. Ölülerine veya kurbanlarına beyaz kağıt elbiseler giydirebilirler veya süsler takarlardı.

Kartal ve jaguar: Her iki hayvan da savaşçılığın sembolüdür. Kartal (modern Cora'da olduğu gibi) gündüz göğüsüdür, jaguar ise yıldızlarla bezeli gece göğü..Hist. Colh. Mex bunlara atmaca ve kinkajuyu da (Ceroleptes caudivolvulus: küçük ayıgiller familyasından etçil memeli Ç.N.) ekler.

Xipe Totec: İlkbahar tanrısı ve sabah yıldızı tanrısı, bununla ilgili kült büyük olasılıkla Meksika vadisinin güneyinde ve Pasifik sahillerinde yaşayan (Tzapoteken) yerli topluluklara aittir. Tollan efsanelerinde Quetzalcouatl'ın hizmetlisi olarak görülür. Kırmızı Tezcatlipoca bkz Ib.

Bulut yılanları: Kuzeyin yıldız tanrıları veya genellikle tüm yıldızlar. Burada ay tanrıçası Tlazolteotl'ın dört biçimi de görülüyor, Sahagun burada en büyük, ikinci, ortanca ve en küçük kızkardeşler anlamına gelen aztekçe kelimeleri özel isim olarak kullanmıştır.

Tavşan: Meksikalılar bu hayvanda ayın lekelerini görmüşlerdir (aya benzetmişlerdir) ve bu nedenle onu daha çok ay resimlerinde göstermişlerdir. Hist. Mex. Pint. ve Hist.Colh.Mex. ayın solgun ışığını, küllenen

ateşe atlayıp yanmasına bağlarlar.

Tanrılarının kurban edilmesi: Meksikalıların tüm dünya görüşünün ana düşüncesi, güneşin gökyüzündeki yoluna devam edecek kuvveti bulabilmesi için, kan ve kalple beslenmesi gerektiğidir. Kurban etmeyi Rüzgar tanrısı Quetzalcouatl yapar, çünkü o en büyük rahip ve kültün kurucusudur.

Xolotl: bkz 4 a.Xolotl anlamı ikiz tanrı, iki şekilde karşımıza çıkıyor, birincisi, gökyüzünde yükselen güneş olarak Nanauatzin, ikincisi ise akşamları güneşi yeraltı dünyasına taşıyan (köpek şeklindeki) Xolotl.

b)Hist.Colh.Mex.s.262-265 (aztek). Bazı bölümleri Seler'den alınmıştır (Seler 6II s. 145,7 IIIs. 491).Benzer Medieta s.79.

Etimizin efendisi ve karısı: bkz 1 b.

Kırmızı kaşıklı balıkçıl tüyleri ve kırmızı çevreli bez: Güneşin doğuşu anlamındadır.

Nauı olin: "4 Hareket", bkz 2a.Tanrılar bazen, herhangi bir şekilde ilgili oldukları bir günün adını taşırlardı.

Atmaca: Qui'che de de atmaca tanrılarının elçisidir.

Dokuzkatlı nehir: Burada, ölülerin, üzerinden geçtiği ve güneşin içine battığı, batıdaki deniz kastediliyor. Sabah yıldızı güneş tarafından kovalanıyor ve batıda akşam yıldızı olarak beliriyor.

Soğuk tanrısı: Diğer taraftan mısır tanrısı olarak da gösterilir (çünkü mısır tanrısı da gökyüzünden indirilmiştir). Sabah ve akşam yıldızı tanrılarının mısır tanrısıyla özdeşleştirilmesinin başka bir örneği.

Arara tüyleri: Arara, sabah kızılığını temsil eder.

Kendilerini kurban eden tanrılar her iki karakteristik savaş tanrıları, Tezcatlipoca ve Uitzilopochtli idi; gü-

neşin yoluna devam edebilmesi için savaş yaratılmıyordu. Diğer iki tanrıça “Yeşim etek” ve “Kızıletek” burada siyah- kırmızı renklerin karşıtlığını sembolize ediyorlar, çünkü yeşil aztekçe metinde “günlük yaprağı rengi”, yani koyu yeşil olarak verilmiştir. Seler 7 V s.189 göre, her iki isim de bir tanrıçaya, yani Tlazolteotl’a, aittir. Tezcatlipoca ve Uitzilopochtli’nin yanında, iki şavaşçı tanrıça, genç (Xochiquetzal) ve yaşlı (Tlazolteotl) ay tanrıçası yerini alır.

Papaztac: Pulque veya agave şarabının tanrılarından biri.

Şarap testisi: Ay ışığının solukluğu (ayın lekeleri) için başka bir açıklama.

c) **Mendieta:** s.79-80. Hist Mech s.34-35 de ise adsız bir hizmetkar yerine, rüzgar tanrısı Quetzalcouatl’ı gönderir Tezcatlipoca.

Tlaquimilolli: Sık sık sözü edilen kutsal tasvir. Kuzey Amerika kızılderililerin kutsal tasvirlerini hatırlatır. Meksika taş figürlerinde de çoğunlukla göğüs kısmın ortasında bir oyuk vardır, buraya yeşil bir taş kalp (canlandırma prensibi) olarak konulurdu.

Güneşin evi: Doğuda, denizin öteki tarafında olduğu düşünülürdü. Burada, güneşi şarkılar, müzik ve danslarla eğlendiren şavaşçı ruhlar barınırdı.

Deniz kızı: Hist.Mech. yarı kadın, yarı balık olarak tarif etmiştir.

Kaplumbağa: Doğu denizi kaplumbağalarının sırtında geçilir (Seler 7 III s.47).

6- Yıldız Tanrıları ve Savaşın Ç ıkışı (İlk Savaş)

a) Hist. Mex. Pint. s. 236. Burada anlatılan Meksikalı-

ların dünya görüşünün temeli olan düşünce ki, bu güneyli Naua soylarında da çok hakimdir, 5 a) da anlatılmıştır. Tüm dünyevi madde ve olayların ilahi dünyanın bir aynası olduğuna inanan Meksikalılar için gökyüzünde sürekli kanlı bir savaş vardır. Dünyevi insanların yansıması olan yıldızlar, sadece güneşi beslemek için oradadırlar, varlıklarının tek nedeni budur. Ama önce yenilmeleri gerekmektedir ve bu da yıldızlarla ay arasındaki bir savaşla olur.

b) Hist Colh. Mex. s. 265-275 (aztek.) Hist.Mex.Pint.' de kısmen aynı efsane iki ayrı şekilde anlatılmıştır. An.Quauht. (s.7) ve Camargo (s.39) da anlatılanlar eksiktir. Seler IV s.86, V s.191. Efsane çok açık olarak iki farklı bölüme ayrılır. Birinci bölüm, "Daha sonra gökyüzünden her biri iki kafalı iki geyik indi" cümlesine kadardır. Burada ayın yıldızları yenmesi anlatılır. "Dört yüz bulut yılanı" (Mimixcoua), kuzey göğünün sayısız yıldızlarıdır, "Beş bulut yılanı" (dört erkek ve bir kadın, Hist.Mex.Pint.' de beş kadın) burada ayın tanrısallığının dört veya beş farklı şeklini temsil ederler. Bunları daha önce dört yüz bulut yılanı ile beraber görmüştük (bkz.5a). Modern Cora'da da ayın tanrısallığı beş şekilde görülür. İkinci bölümün anlaşılması için en önemli nokta, Hist. Mex .Pint.'e göre Xiuhnel ve Mimich'in (üçüncü olarak Camaxtli- Mixcouatl) dört yüz bulut yılanından geriye kalanlar olmasıdır, yani bunlar sabah ve akşam yıldızlarıyla bir tutulabilirler. Bu bölümde onlar aya, iki kafalı geyik veya Hist.Mex.Pint.'de Obsidian kelebeği şeklinde ortaya çıkan Xochiquetzal'a (Genç ay tanrıçasına) saldırırlar. Onu öldürüp yakarlar, ve An. Quauht. ayrıca, bulut yılanlarının külle yüzlerine "Yıldızlı gökyüzü resmini" boyamalarını ve böylece tam anlamıyla yıldız olmaları

rını ekler. Tüm bunların anlamı Preuss'a göre ((1) s. XXXV) büyüyen ayın yıldızları yutarak büyümesi ve küçülen ayın geriye kalanlar tarafından öldürülmesidir.

Beyaz su tanrıçası: Gümüş bulutlarla kaplı gece göğünün simgesi.

Beş bulut yılanı: Dört erkek dört yönü simgeliyor, beşinci olan dişi ise merkezi veya yukarı- aşağı yönü. Bu nedenle daha sonra, bu yönün sembolü olan top sahasında ortaya çıkıyor (bkz. 2a).

Mecitli: Hem gökyüzü hem de yer tanrıçası Mayael'in başka bir biçimi (bkz.4 d). Bu bölümden, ayın görünmediği zamanda gökyüzü okyanusunda dolaştığı ve Modern Cora'nın agave şarabı dediği, "Gökyüzü suyu" veya "Hayat suyu" ile beslendiği anlaşılabılır.

Trupial: (Zaquan) Icterus Galbula, altın sarısı ve siyah tüylü kuş.

Kaşıklı balıkçıl: Platalea Ajaja

Kotinga: Cotinga cincta veya Coeruela, Turkuaz mavimsi tüylü ; tüylerinden Meksikalıların şahane süsler yaptıkları tropik kuşlar.

Jaguar avı ve kuş tüyleriyle süslenmek: Burada anlatılmak istenen büyük olasılıkla başarılı bir av sırasında cinsel ilişkiden uzak durulmak zorunda olunması ve kutsal süsleri takınarak içki alemi yapılamayacağıdır.

Dikenli bitki: Bir kaktüs veya agave cinsi, Chichimekler, kuzeyli avcı halklar (Meksikalıların anlayışına göre "Bulut yılanlarının" dünyevi temsilcileri), bunu yiyecek ve sarhoş edici içecek olarak kullanırlardı.

Diken ok: Kuzeyli avcı soyların dikenli bitkilerin yararlı sapından hazırladıkları ok.

Toprak kalkan : Anlamı bilinmiyor.

İnmek, düşmek : Beş bulut yılanı dikenli akasyaların (veya kaktüslerin) üzerine indiler; “İnmek, aşağı düşmek” Meksika mitolojisinde çoğunlukla “doğmak, görünür olmak” anlamındadır. Gökyüzü, agaveler, kaktüsler ve akasya ağaçlarıyla dolu bir bozkırdır. Demek ki burada anlatılan şudur: genç ay (yeni ay) gökyüzünde görünür ve yıldızlarla savaşa hazırlanır. Seler’e göre ağaç, toprak, dağ ve su, doğu, kuzey, batı ve güney yönlerine karşılık gelir.

Chicomoztoc : “Yedi mağaranın olduğu yer”, sık sık adı geçen kuzey bozkırlarında yer alan mitolojik anavatan. Bir Meksika ilahisi de Chicomoztoc’u “Bulut yılanlarının vatanı” olarak anlatır (Seler 7 II s.1017).

İkibaşlı geyik: Quaxolotl-Chantico, Xochihuilco’nun yerel tanrıçası (Mexico vadisindeki tatlı su gölünün güneybatı kıyısında bir kent) ile özdeştir, Colhuacan’ın yerel tanrıçası Ciuacouatl-Quilaztli ile yakın akrabadır ve her ikisi gibi Mexico vadisinde çok yüceltilen yer-ay tanrıçasının birçok biçimlerinden birisidir. Geyik- kelebek biçimleriyle hem dünyevi hem de ilahi bir tanrı olan ateş tanrısıyla yakından ilgilidirler. Bu Xochihuilco’nun, çok yönlü anlatılan Meksika tanrı karakterinin en önemli özelliği, aynı zamanda bir Tzitzimitl olmasıdır, yani dişi bir yıldız tanrısı. Tzitzimitl’ler erkekleri fuhuşa sürükleyen ve onları büyüleyen karanlık hortlaklarıdır. Her ikisi de burada anlatılmaktadır (Kalbin yenmesi, büyüyle öldürmek anlamındadır).

Geyik avı: Geyikleri kovalayarak yorup avlamak, bugün de kuzey Amerika yerlilerince çok uygulanan bir yöntemdir.

Mimich’in tahtaları tutuşturup ateş yakması: (Tüm

kitapta sözü geçen ateş yakmak, ateş elde etmek, tahtanın tahtaya sürtünmesiyle yakılan ateştir. Ç.N.) Bulut yılanları ve liderleri Mixcouatl ateşi ilk yakanlardır. (bkz.3) Burada ateşin içine saklanmak, büyük olasılıkla Quetzalcouatl'ın yanmasıyla benzer anlamdadır. Ay ve yıldızlar, doğan güneşin aydınlığında sönerler.

Ateş tanrıları: Yıldız tanrılarıyla çok yakından ilişkilidirler (bkz.3).

Obsidian kelebeği: (aztek. Itzpapalotl) Meksika yeryüzü ve ateş tanrıçasının bir başka biçimi. Taş iğnelerle bezenmiş bir kelebek olarak tasvir edilir. An. Quauht. göre anlatının birinci bölümünde Beş bulut yılanından birisidir, yani Dört yüz bulut yılanını yener ve yer.

Gökyüzü ve Ölüler Ülkesi

7- Dokuz Gök Katı

Hist.Mex.Pint.s.256-257.Buraya alınan Seler (7) IV s.268 (düzeltilmiş isimlerle) Meksikalılar yeryüzünün üzerinde ya on üç ya da dokuz gök katının olduğunu kabul ederlerdi. Daha çok on üç gökten söz edilir ve Cod.Vatic. 3738'de gösterilmiştir. Bu düşünce, Mexico vadisinde rahipler okuluna hakim görünmektedir. Buna karşılık Pueblo vadisindeki Tlaxcala v.s. kaynakları sadece dokuz gök katını tanırırlar, bunlar dokuz tane üst üste veya birbirlerine bağlıdır. Buradaki metinde sekiz gök katı anlatılır, en alttan başlayarak sayar, ama sekizinciden sonra en yüce tanrı çiftinin taht kurdukları en üst gök katına kadar arada başka katların da olduğunu kabul eder.

Yıldız etek ve Yıldız tanrısı: En yüce tanrı çiftinin diğer isimlerinden birisi, burada özel tanrılar olarak alınmışlar. “ Yıldız etek”,Meksika yer ve ay tanrıçasının giysisinin bir parçasıdır (bkz. 6 b). Cod.Vatic. 3738’e göre birinci gök katı ayın bölgesidir.

Tezcatlipoca: Burada güneşi yiyen jaguar (bkz.2 a) anlamındadır.

Dörtyüz erkek: “Dörtyüz bulut yılanı” anlamında, yani yıldızlar. Renkler yağmur tanrılarında olduğu gibi gökyüzü yönlerini simgeler.

Dördüncü ve beşinci gök katları: Seler’e göre ateşin bölgeleridir, çünkü kuşlar ateş tanrısının hayvanlarıdır (bkz. 2 a).

Yedinci gök katı: İlahi savaşın sahnesidir. (bkz.6a) Tozlu olmak aztekçede “savaştır” anlamındadır.

Tüm tanrılar: Diğer başka kaynaklarda da bir zamanlar tüm tanrıların Tamouanchan’da (Gece göğünde) yaşadıkları ama “ çiçekleri ve dalları” kırdıklarından buradan kovuldukları anlatılır.

Güneş: Çoğunlukla güneş batı göğünden, kadınlar veya köpek şeklindeki tanrı Xolotl tarafından aşağıya taşınır.

8- Üç Ölüler Ülkesi

a) Sahagun (2) s.293- 304 (aztek.). Birçok ölüler ülkesi olduğu inancı Meksikalıları diğer Amerikan kültür topluluklarından ayırır. Çoğunlukla ölüm şekli ölenin gideceği yeri belirler.

Mictlan: Ölüler ülkesi.

Tzontemoc: “Baş aşağı düşen”, bir gökyüzü tanrısının adı (bkz.3). Burada benzetme yönü (Tertium compara-

tionis) köpek; köpek hem gökyüzünden düşen ateşi (yıldırım), hem de ölümlere yeraltı dünyasında eşlik eden symbolize etmektedir.

Yolunda çok yoruldun: Sık kullanılan selamlama şekli.

Bilinmeyen: Aztekçe karşılığı “Herhangi bir yerin ülkesi”.

Kapıların ters olması: Her yönden kapanan yeraltı dünyası anlamındadır, buradan çıkış yoktur (Seler).

Kağıttan elbiseler: Ölümlerin veya ölmesine hüküm verilenlerin (bkz. 5 a) geleneksel kıyafetleridir, yeraltı dünyasının çeşitli kademelerini zarar görmeden aşabilmelerini sağlayan muskalar olarak görülürlerdi.

Dokuz veya onüç gökkatına karşılık dokuz alt alta sıralanan yeraltı katları olduğuna inanılırdı. Burada sadece yedisi anlatılmıştır, bunlar sık sık efsanelerde yeraltı dünyasını ziyaret eden kahramanların aşmak zorunda oldukları korkunç olayların olduğu yerlerdi.

Çarpışan dağlar: Birçok efsanede yeraltı dünyasının kapısını simgeler, bu kapıdan akşamları güneş aşağıya taşınır.

Kertenkele, çiçeğin symbolü: Kertenkele Meksikalılarca şehvetin ve cinsel günahın symbolü olarak görüldü.

Obsidian bıçak rüzgarının olduğu yer: Keskin soğğun olduğu yer, daha birçok kaynaklarda da bir yeraltı kademesi olarak anlatılır.

Dokuma malzemeleri: Aztekçe metinde hepsi teker teker sayılmıştır.

Dokuz katlı nehir veya “Dokuz nehir”: (Chicunahapan) Genel olarak yeraltı dünyasının en aşağısında değil girişinde bulunurdu, çünkü bu nehir Meksikalıla-

rın inanışına göre dünyayı çevreleyen ve ilk zamanlarda soyların doğudan veya batıdan geldikleri sudur ve güneş ülkesine gidebilmek için bu suyun aşılması gereklidir.

Köpek: Köpek başlı tanrı Xolotl güneşi yeraltı dünyasına getirdiği için köpek ölümlerin refakatçısıdır. Peru da da aynı inanç hakimdir. Ölümlerin yanına köpekleri, boyunlarına atılan bir okla öldürülerek verilirdi.

Biber salçası (Chilmolli), **Çorba** (mısırdan yapılmış, Atolli), **Lokma** (mısırdan hamur işleri, Tamalli): Meksika mutfağının başlıca öğeleridir.

İçecek kabı olarak kullanılan su kabakları, ölümler tanrısında kafatasıdır, "saç su kabağı taşı" aztekçe Tzontecomalt.

Ayocomolli: Bir fasulye yemeği.

Dikenli haşhaş: (Balık otu) Argemeone mexicana .

Xochitlapan: Bununla büyük olasılıkla gece göğü kastediliyor, çünkü yıldızlar çoğunlukla çiçeklerle (Xochitl) özdeşleştirilir ve bunların sembolü dört yüz göğüslü tanrıça Mayauel olarak görülür (4 a). Tamo-uanchanda sık sık bir ağaç olarak resmedilir. Bir gökyüzü ağacı inancı Mayalarda da yaygındır.

Tlalocan: Yağmur tanrısının ülkesinin Mexico City'nin doğusunda yükselen dağların doruklarında ve yamaçlarında olduğu düşünülürdü. Sürekli sis ve bulutlarla kaplı oldukları için nemli ve verimlidirler. Bunlardan birisinin adı da Tlaloc'dur.

Sarı yaz çiçekleri: Tagetes isp. 4 a'da anlatılan yağmur tanrılarının sahiplendiği bitkiler.

Yıldırım çarpanlar... v.s.: Tlaloc yıldırım tanrısıdır. İnsanları, tahtının olduğu Mexico gölünün dibine çeker ve metinde anlatılan hastalıkları da o gönderir. Bu

nedenle bu hastalıklardan ölenler ona aittirler.

Mavi renkte çizgilerle boyama.. v.s.: Tlaloc'un resim yazılarındaki tasviri ("Dağ figürleri" tanrının sivri taçını sembolize eder). Yani ölümler Tlaloc gibi giydirilirler.

Herşey tomurcuklanır: Tlaloc adının anlamı "Herşeyi tomurcuklandıran".

Güneşin evi: Gökyüzünün doğusu. Ölü savaşçıların ruhları aynı zamanda kuzeyde de yaşarlar, burası mitolojide dikenli bir bozkır olarak tasvir edilir (6 b). Aynı şekilde lohusa yatağında ölen kadınlar hem batı hem de güneye yerleştirilirler (Seler 7 IV s.80). Bu nedenle ölü savaşçılar ve ölü kadınlar sadece dünyevi görüntüleri (süs kuşları, hayaletleri) değil, aynı zamanda kuzey ve güney göğü yıldızlarını da canlandırır.

Savaş kurbanları: İnsan kurban etmenin değişik bir şekli, burada büyük bir taş silindire bağlanan tutsak kendisini savaşçılara karşı korumaya çalışır ve sonunda göğsü yarılarak öldürülürdü. Aztek törenlerinde ayrıca ateş kurbanları ve ok kurbanları da yapılırdı. Azteklerde kurban edilen tutsak savaşta ölen savaşçıları kadar saygındı.

Gözünün çevresinde siyah çukur olan kuşlar: Mixcouatl ve diğer yıldız tanrılarının taşıdığı, siyah yarı maske boyama şekli (Yıldızlı gökyüzü boyaması 6 b).

Beyaz tebeşir ve kuştüyü: Bunlar kurban edilecek olanların süsleridir, yani burada gerçek değil hayali hayvanlardan söz ediliyor. Bu hayvanlar ögle vakti güneşin sıcaklığını yeryüzüne getirirler, özellikle Kolibri, modern Corada olduğu gibi eski Meksikalılarca da güneşin sıcaklığına neden olan bir cindir (Preuss I s. XL,VII,LV,LVI).

b) Sahagun (2)s.308-313 (aztek.)

Mociuaquetzqui: Loğusa veya doğururken ölen kadınlar da savaşçılarla bir tutulurlardı, çünkü onlar da esirlerini (çocuğu) kurtarmak için cesurca mücadele etmişlerdi.

Karanlık cinleri ve hayaletler: Ölen kadınların ruhları demek ki Tzitzmitl'lerle özdeşleşiyordu (bkz.4 d). Onların görüntüleri kazıklı hummayı andırıyordu, parmakları, saçları v.s. Bu nedenle loğusa olarak ölen kadınlar eski Meksika'da çok güçlü ve etkileyici bir büyü olarak kullanılıyorlardı.

Ciuacouati Quilaztli (bkz.4 a): Doğum, savaş ve ay tanrıçası olarak, Azteklerin loğusa yatağında ölen kadınları adlandırdıkları "Tanrısal kadınlar" veya " ilahi prenseslerin" lideriydi.

Arara: Sabah kızılığını sembolize eden güneş kuşu (5 b).

c) Mendieta s.97.

9- Tcolocan

Hist.Mex.Pint. s.230.

Dört büyük kova: Codex Borgia' nın bir sayfası testilerden su döken dört yağmur tanrısını betimler; dökülen su bir yanda körpe, sağlıklı mısır koçanlarını yetiştirirken, diğer yanda çeşitli verimsiz ekinlere neden olmaktadır (Seler 6 I s. 341). Bu dört (ve bir de beşinci) yağmur tanrısı betimleri dört (beş) yönü tasvir ederler ve bu çeşitli renklerle de vurgulanır (bkz. 4). Tzapotekler ve Yucatan Mayaları da dört yağmur tanrısı olduğuna inanırlardı (Cocijo yani Chac).

Küçük hizmetkarlar: Eski Meksika'da yağmur tanrı-

larının cüce olduklarına inanılırdı, bu nedenle onlara küçük çocuklar kurban edilirdi.

Gökgürültüsü ve yıldırım: Yıldırımın başka bir mitolojik şekli Meksikalı tanrı Xolotl'dır (bkz.4 a).

Tollan Efsaneleri

10- Quetzalcouatl'ın Gençlik Hikayesi

Bu efsanede Quetzalcouatl henüz Tollan'ın sakin hükümdarı olarak(11 ve 12 edeki gibi) değil, savaşçı sabah yıldızı tanrısı (bkz.1 c,3, 4 d) olarak karşımıza çıkar. Onun yaptıkları ve kaderi genç güneş tanrısı Uitzilopochtli'ye çok benzer (bkz 14).

a) An.Quauht. s.13-15 (aztek.)

1 Kamış : Bu takvim tarihi sabah yıldızının alışılacağı adıdır ve bu nedenle Quetzalcouatl'ın da. Quetzalcouatl'a “ Rahip” denir, çünkü kültün kurucusudur.

Chimalman: Yer (toprak) tanrıçasının bir biçimi, bu nedenle kalkan olarak sembolize edilir. Çeşitli kaynaklarda Quetzalcouatl'ın annesi Couatlicue “Yılan etekli” olarak da adlandırılır (Camargo s. 40 ; Cod. Vatic.3738'e göre Couatlicue Chimalman'ın kız kardeşidir). Uitzilopochtli'nin annesi de Chimalman gibi oğluna bakireyken gebe kalır ve o da (Güneş tanrısı tarafından) hamile bırakılan yer (toprak) tanrıçasının bir başka biçimidir.

Yeşim taşı : Canlandırma prensibi (bkz. 5c; ölümler de gömülürken ağızlarına yeşil bir taş konurdu).

5-Ev: An.Quauht. göre bu 1.S. 873 yılına karşılık gelir.

b) Hist.Colh.Mex. s.275-284 (aztek.).Burada Seler 7 Ivs.154, V s.194.

Bu anlatı doğrudan doğruya 6 b ile bağlantılıdır. Aynı

anlatıdan bölümler An.Quauht s. 14, Hist.Mex. Pint. s.237ve Camargo s.40.

“Bulut yılanı” tanrıça Obsidian kelebeği’ni (ay) öldüren “Dört yüz bulut yılanından” geriye kalanlardan birisi. Burada açıkça sabah ve akşam yıldızını temsil ediyor, çünkü daha sonra yeniden canlandırdığı kardeşleri “Dört yüz bulut yılanı” tarafından öldürülür ve oğlu Tek kamış, sabah yıldızı, onun intikamını alır. Efsane, Preuss tarafından böyle yorumlanmıştır. Modern Corada sabah yıldızının geriye kalan yıldızlarla savaşını anlatan bir efsane vardır (Preuss I s. XXXV, LXXV).

Beyaz taş bıçak: Ay tanrıçasının tasviri; Meksika resim yazılarında ay resimleri sık sık tavşan yerine (5a) içinde bir taş bıçakla betimlenirdi. Qu’iche’lerde beyaz taş bıçak yeraltı dünyasının meşalesidir, çünkü “ay” ölümlerin güneşidir.

Comallan v.s.: Mitolojik yerler bunları Camargo (bazı isim değişiklikleriyle) anlatmıştır. Çok sık kullanılan, yönlerin dörtlüğünün tekrarı; Seler’e göre sıraları doğu (Comallan), kuzey (Tecamman), batı (Colhuacan), güney (Uitznauac); Colhuacan efsanelerde batının adıdır ve Uitznaua güney göğünün yıldızlarıdır (bkz.14).

Dikenli bitki : (bkz. 6b)

Bulut yılanı: Sabah yıldızı tanrısı olarak ok atan tanrıdır (bkz.5b). Benzer bir savaş sahnesi, yani sabah-akşam yıldızlarının okçu olması, bir Navaho efsanesinde anlatılmıştır (Krickeberg s.344).

Ok bacaklarının arasından geçti: Kelime kelime tercümesi “oku kendisinin arasından çıkardı”. Chimalman burada yer tanrıçası olarak değil ay tanrıçası olarak anılıyor (bu nedenle bir mağaraya saklanıyor). Ak-

şam yıldızıyla birleşiyor ve yine sabah yıldızını doğuruyor.

Dört gün: Quetzalcouatl sabah yıldızı olmadan önce dört gün, ya da iki kere dört gün boyunca görünmez.

Ciuacouatl-Quilaztli: (bkz.4a) Ciuacouatl çoğunlukla kollarında bir çocukla tasvir edilir ve bu çocuk her zaman belli bir tanrının işaretini taşır (Seler 7 II s. 308).

Xiuhacan: “Turkuaz mavisi suyun yeri”. Belliki dünyevi bir yer değil, gökyüzü okyanusu kastediliyor (bkz.1 a) Bu nedenle üç düşman “Bulut yılanı”nın liderinin adı Apanecatlı “Suda (veya suyun içinde) yaşayan”.

Şah akbaba: Sarcorhamphuspapa.Haberci hayvan motifi.

Bulut yılanlarının dağı: Gökyüzü (bkz. 5a) .Uitzilopochtli efsanesinde buna karşılık “Yılanlar dağı” vardır.

Jaguar, kartal ve kinkaju: Meksika tasvirlerinde cesur savaşçıları temsil ederler.Quetzalcouatl karakteri gereği, hayvan kurban etmek istiyor. Ama rakipleri insan kurban etmesini teklif ediyorlar, çünkü Quetzalcouatl’ın bunları temin edemiyeceğine inanıyorlar. Savaş kurbanında esir kalın bir iple bağlanırdı.

Ateş yakmak: “Bulut yılanları”ateşi ilk elde edenlerdir (yakanlardır).

Ayna yılanı : Uitzilopochtli efsanesinde bunun yerini ateş yılanı alır. Son bölümde, ölenlerin etlerinin biber salçalarıyla nasıl hazırlandığını anlatıyor, yani Azteklerin yamyamca hazırladıkları kurban yemeklerini.

Quetzalcouatl’ın fetihleri : Metinde daha sonra sayılan yerler Meksika körfezinde Tlapallan’a doğrudur,

başka kaynaklara göre de tanrı bu yöne göç etmiştir.

c) Hist Mech. s. 36-37

Camaxtli: Bulut yılanı Mixcouatl'ın Tlaxcaltek formu (bkz.1b).

Balık geçidi : Gece göğünün başka bir tasviri. Yıldızlar aynı zamanda gökyüzü okyanusunun balıkları olarak kabul edilirler (bkz 4 d).

Camaxtli'nin dönüştüğü kaya: "Bulut yılanlarının dağı" isminin değişik bir yazılışı.

11- Altın Devir

Toltekler, Tollan ve rahip kralları Quetzalcouatl ile ilgili efsaneler Meksikalıların en önemli efsanelerini oluşturur. Bunların izini Guetamala Mayalarında bulmak mümkündür.

Tollan : (Sazlıklar ülkesi) Genellikle batıda kabul edilir ve bu nedenle Hist. Tolt.Chich. (Seler7 IV s.99) göre Colhuacan ile özdeşleştirilir; ama doğu ile, "Yedi mağaralar "ülkesi olarak kuzey ile, dünyanın merkeziyle ve tüm dört yönle de bağlantılıdır. Maya kaynakları, ki görünüşe göre eski düşünceyi korumuşlardır, burasını denizin öteki tarafında olarak kabul ederler. Yani gökyüzü ülkesidir ve özellikle Tamouachan gibi gece göğündedir. Bunu Preuss (1 s.XXXI, LXX) da kabul eder; bu nedenle ülke tüm zenginlikler ve yiyeceklerle doludur ve orada yaşayanlar ilk insanlardır, çünkü tüm yiyecekler gece göğünden gelirler ve yıldızlar da güneşin yaşayabilmesi için orada olmak zorunda olan ilk insanlardır. Tollan'lı Quetzalcouatl'ın sabah yıldızı tanrısı olan, yaradılıştaki başrol oynayan ve savaşçı tanrı olarak yıldızlara hücum eden Quetzal-

couatl ile pek ilgisi yoktur. Seler'e göre (Seler 7 IV s.138) o, önce tüm ihtişamıyla parlayan, sonra zayıflayarak doğuya doğru giden ve sonunda güneşin aydınlığında ölen aydır, çünkü efsane onun sürekli doğuya, deniz kıyısına doğru yaptığı göçü ve Tlapallan ("Kırmızı ülke") veya Tlillan Tlapallan'da ("Siyah ve kırmızının ülkesi"), ki bunlarla gece ve gündüzün ayrıldığı doğu göğü ifade edilir, yanması veya kaybolmasını anlatır. Bu efsanedeki birçok özellik ayın kastedildiğini açıkça gösterir. Quetzalcouatl'ın çirkinliği veya hastalığı, bunlar, yanmadan önce çıkarılan parlak bir maskeyle örtülür; ay birçok efsanede cüzzamlı veya kan çıbanları (lekeler) ile kaplı bir yıldızdır; sarayın içlerinde veya taş yastıkta korunması veya saklanması ise karanlık ayın, hilalin saklandığı kabuk olmasıdır.

Dört ibadet evi ve riyazetin dört dağı, ayın dört biçimini (devresini) ifade eder ve Quetzalcouatl'ın bir çocuk olarak döneceği kehaneti yeni ayın (hilalin) yeniden görünmesini temsil eder. Tolteklerin de ayla ilgili bazı özellikleri vardır: çabuklukları, mavi giysileri ve turkuaz renkli kalkanları, salyangoz kabuğu şeklindeki baş süsleri. Daha sonraları bu efsaneler tarihi ve coğrafi gerçeklikle bağdaştırılmıştır. Tollan, aynı isimdeki, aztek öncesi eski bir Naua kültürünün yükseldiği tarihi yerle özdeşleştirildi ve sonunda ülkenin az çok tüm eski kültür merkezleri Nauaların ataları sayılan Tolteklerle bağlandı; örneğin Tetz coco, tarihi Colhuacan, Cholula, Mitla v.s., özellikle de Aztekler öncesi zamanda Nauaların, yani efsanedeki Tolteklerin yaşadığı körfez kıyıları. Böylece Tlapallan, Tabasco ile eş tutuldu. Bu şekilde, Toltekler tüm kültürlerin, güzel sanatların ve müziğin, ilahiyat bilimi ve kültürün sahibi oldular ve rahip kralları da sayısız yerde

izlerini bırakan bir şifacı veya kültür (uygarlık) kahramanı olarak kabul edildi. Bunların tarihte var olan Toltek imparatorluğuna ne kadar yakın olduğunu, Mexico vadisinde geçen bir efsanenin son bölümü gösterir (bkz.12b-d Xochimilco,Chapultepec ve Pantitlan ile ilgili bölüm). Ve Tollan'ın çöküşü ile ilgili bir anlatı (bkz.12d), Tenochtitlan'ın kuruluşundan önce gelen tarihi olayların açıkça taklit edilmesidir. Bundan sonra Tollan, tarihteki Colhuacan olur ve Torquemada (1 s.254) göre hükümdarları doğrudan doğruya Tolteklerin soyundandır. Tollan'ın rakipleri (12 b, Tezcatlipoca ve Uitzilopochtli) ise genç Naua halklarının temsilcileridirler, çünkü tarihte Tezcatlipoca Tetzaco'nun, Uitzilopochtli de Tenochtitlan'ın soy tanrılarıdır.

a) Sahagun (2)s.268-271 (aztek.) Kunike s.14-16 ispanyolca metinden.

Tapınak: Meksika tapınakları bir yanında dik bir merdivenin olduğu, yüksek basamaklı piramitler şeklindeki yapılardır.

Bıyık: Resim yazılarında Quetzalcouatl ve ay tanrısı bıyık ve çene sakallarıyla yaşlı tanrılar olarak betimlenirlerdi.

Evler: İbadet evleri anlamında. Dört renkte olurlar, yönler göre yeşil, sarı, kırmızı, beyaz. Turkuaz kaplama ve Quetzal tüyleri(= mavi ve yeşil Meksikalılara göre aynı renklerdir) beşinci ve altıncı yönleri(yukarı-aşağı) temsil ederler.

Güzel kokulu kakao cinsi: Metinde “Çiçek kakao”

Hamamlar: (aztek. Temazcalli) Fırın şeklinde taş yapılar; eski ve modern Meksikalılar temizlik ve tedavi amacıyla kullanırlar.

İbadetler: Meksika metinlerinde Quetzalcouatl her

zaman ilk rahip olarak gösterilir (bkz. 4a, 5a). Büyük ihtimalle bu, insanlara törenleri ve kültü veren en yüce tanrısallık olarak görülmesiyle yakından ilgilidir (Preuss 2 s. 200).

Turkuazın yıkandığı yer: (aztek. Xippacoyan) Burada Sahagún'un anlatıcısı hata yapıyor; başka kaynaklarda bu isim Turkuazların yıkandığı nehre verilir. Banyo yapılan bu yerin ismi ise "Mücevher suyu" veya "Kalayın yerindeki su sarayı" dır. Meksika kültüründe, şart olan banyolar önemli rol oynarlar.

b) Sahagún (2) s.387-398 (aztek.). İspanyolca metin Kunike s.36-44.

İnsan tohumu: Toltekler ilk insanlar sayılırlardı. An.Quauht.göre, şimdiki güneşin doğumundan (bkz.2) sonraki yıl, "1 Çakmaktaşı" yılında, Toltek İmparatorluğu ortaya çıkmıştır.Buna karşılık Cod.Vatic.3738, Toltek İmparatorluğunu dört prehistorik devrin sonuncusuna yerleştirir.

Tollantzínco: "Küçük Tollar" Hidalgo eyaletinde bugünkü Tulancingo.Başka kaynaklara göre Tollar'dan daha eskidir.

Tollar: Bugünkü Tula; Charnay ve diğerleri tarafından bulunan yapılar ve heykellerin, Aztek sanatından farklı olarak ilk çağa ait bir stilleri vardır. Bunlar kentin, Aztek öncesi zamanda bir Naua soyunun kültür merkezi olduğunu ispat ederler. Yıkıntıların içinde metinde bahsi geçen yılan şeklindeki sütun da bulunmuştur.

Chichimekeler: Kuzeyli göçer avcı soylarının genel adı. Bütün Naua halkları ilk zamanlarda bir Chichimeke kültürünün varlığına inandıklarından,Toltekler de Naua Chichimekeleri olmalıydılar. Ayrıca "Chichimeke" Tetzco' nun hükümdar soyunu belirtir.

Toltekler “Usta” anlamındadır; bu nedenle Tolteca-yotl aztekçede“ el sanatı eseri” demektir.

Ayin yerleri: İbadet evleri anlamındadır. Metinde anlatılan dördüncü evin tasviri Seler’den alınmıştır.

Yeşim ve Turkuaz ev: Yeşil ve mavi Meksikalılar için aynıdır. Meksikalılar birçok küçük parçayı bir araya getirip birleştirmekten iyi anlarlardı. Tahta, taş ve kemikten eşyaları büyük bir beceriyle turkuaz, jadeit ve midye kabuğu mozaiklerle kaplarlardı.

Beyaz ve kırmızı deniz kabuğu: Birincisi büyük kanat-ayaklıgillerin, ikincisi ise Atlantik ve Pasifik okyanusunun tarak kabuklarıdır.

Tezontle: Gözenekli, volkanik taş;yapı malzemesi olarak kullanılır

Turkuaz kuşu: Kotinga (bkz.6b).

Couatlan: (Yılanların yeri) “Yılanların dağı”na karşılık geliyor. Bugünkü Tula’da bir tepe. Etrafında yarım daire şeklinde küçük bir nehir akar ve eski zamanlarda tapınak buradadır (Seler 7 II s.108)

Toprak heykelcikler : Bugün bile hala Mexico vadisinde çok miktarda Aztek öncesi zamana ait toprak heykelcikler bulunmaktadır. Bunların çoğu Teotihuacan kültürüne aittirler (bkz. 5a).

Amanteca: Tarihte de tüy sanatçıları soyunun adı Amanteca’dır. Tenochtitlan kentinin büyük bölümüne sahiptiler. Kendilerini vadinin en eski yerlileri olarak görüyorlardı ve büyük olasılıkla yabancı, Aztek olmayan bir halktan geliyorlardı. Tüy düğümcülüğü ve tüy yapıştırma tekniğinden bugüne çok az örnek kalmıştır, bunlardan birisi olan “Sahil insanların tüy süsleri” (Quetzalapanecayotl) Viyana Müzesinde bulunmaktadır. Bu süsün yurdu körfez kıyılarıdır ve Toltekler bu-

raya göç ettiklerinden Aztekler bunu Tolteklerin özel süsü olarak kabul etmişlerdir.

Tlaltetecui(ni) (Ayağını yere vuran) ve Xochicaucac : Büyük ihtimalle dans ve tören tanrıları.

Tepotzotlan: Tula'nın güneyinde, bir dağın eteklerinde ırmak kenarında bir yer.

Xiuhtzone : "Turkuaz taçlı".

Yılların hesabı ve Tonamatl : Dinsel takvim; güneş yılı yerine daha çok kehanet amaçlı hesaplanmıştır, $13 \times 20 = 260$ günlük dönemler "Günlerin kitabında" (Tonamatl'da) toplanmıştır. Burada saatler, günler ve daha yüksek zaman dilimleri şans veya uğursuzluk belirten gün işaretleri, tanrılar, semboller v.s. ile gösterilmiştir.

Jaguar işaretleri : Eğer dağlarda dolaşan biri jaguarın ulumasını duyarsa, bu çok uğursuz bir işaret olarak görülürdü.

Onikinci gök katı : Cod.Vatic. 3738' de de gök katları sayılırken yeyüzü hesaba katılır, böylece 13 sayısı bulunur.

İki bey ve iki kadın: En yüce tanrı çiftinin adı (bkz. 1b). Burada özellikle her birinin çoğalmadaki yaratıcılık güçleri vurgulanıyor. Bu nedenle en yüksek gök katına "İkiliğin olduğu yer" denilir. İlk zamanlarda ve ilkel insanlar arasındaki en yüce tek bir tanrının haki-miyeti inancı (daha sonraki çok tanrıcılığın aksine), son zamanlarda en basit halklar da bile kabul edilen tek tanrıcılıkla aynı temele dayanır.

İri yarı yapılı : Bazı kaynaklara göre Toltekler ilk zaman devleriyle eş tutulur.

Quetzalcouatl Hem en yüce tanrı ve rahip-kral, hemde ünvan.

Naua : Mexico vadisinin Azteklerle aynı dili konuşan soyları.

Popoloca : Genel anlamda“yabancı dil konuşan insanlar”

Nonoualca : Onlar da yabancı dil konuşanlardan, ama körfez kıyılı soylarla (Maya v.s.) çok yakın ilişkideler.

Saç traşı : Anlatılan aslında körfez kıyılarındaki insanların yaptığı traş.

c) An.Quauht. s.15-17.Bazı kısımları Seler (3) s.38, (5) s.20,21, (6) I s.80,(7) IV s.103.

2 Kamış : İ.S. 883.

Tek kamış : Quetzalcouatl, burada sabah yıldızı tanrısı adıyla anılıyor.

Oruç evleri : Oruç sırasında bir eve kapanılırdı, resim yazılarında bu, çile dolduranın etrafına sarılmış bir ip-
le tasvir edilirdi.

Tzincoc : Bugün Tula'nın güneyindeki bir dağın adı.

Tanrıça “ Yıldız etek” ...v.s. :Yüce tanrı çiftinin dört ismi.

“Kömür siyahı “ ve “Kan kırmızısı” : Aztekçe metinde “Kömür-kan giyinmiş olan”. Siyah -kırmızı renk zıtlığının tekrar vurgulanması. Bahsedilen dördüncü çift ise Seler'e göre bir takım yıldızı çifti.

Tzinitzcan-Ayoquan : Bilinmeyen süs kuşları.

12- Quetzac Couatl'ın Güneh İşlemesi ve Tollan'ın Düşüşü

Tüm kaynaklarda Toltek İmparatorluğunu yıkan, Quetzalcouatl'ın baş düşmanı olarak Tezcatlipoca görülür, oysa yaradılış efsanelerinde Quetzalcouatl'ın arkadaşısıdır. Modern Cora'da da sabah ve akşam yıldız-

ları arasındaki çatışmayla ilgili efsaneler vardır; bunlarda da ilk (büyük) kardeş yenilir ve üstünlüğünü diğerine terk eder, çünkü şarap içme, yani cinsel ilişki yasağına karşı gelir (Preuss (1) s.LXII,LXIII,LXX). Tollan'ın ay efsanesinde Tezcatlipoca , genç karanlık, akşam göğünde görünen ay olarak Quetzalcouatl'a karşı çıkar (Seler 7 IV s. 131).

a) Mendieta s.82- Codex Borgia' nın bir yaprağında Tzitzimitller örümcek olarak gökten inerler(Seler 6 I s.286).Yani Tezcatlipoca burada bir gece hayaletinin şeklini alıyor (bkz.4d).

Jaguar : Kötü büyücülerin,şekline girdikleri bir hayvandır.

Top oyunu : Işık ve karanlık cinlerinin gökyüzünde yaptıkları savaşı Meksikalılar ve Orta Amerikalılar bir top oyunu olarak kabul ederlerdi.

Cholula : Pueblo vadisinin eski kültür merkezi. Burada ünlü bir piramit tapınak vardır, tarih çağında Quetzalcouatl kültünün merkezidir.

b) Sahagun(2) s. 271- 292 (aztek.)

Cinler : Aztekçe metinde Tlacatecolotl “insan baykuş” (baykuşa dönüşebilen insan).

Tlacauepan veya Cuexoch : Sahagun (1) s.110 ve 197'ye göre Uitzilopochtli'nin bir yan formu veya adı.Tezcatlipoca' nın yandaşı olarak ortaya çıkar.

Tollan- Tlapallan : Quetzalcouatl'ın göç ettiği ülke, yani Tollan'la eş anlamlı. Daha sonraki efsanelerde Tolteklerin anavatanı Tlapallan'dır. Öbür dünya ve anayurdun bir tutulması gibi (bkz. 4a).

Quetzalcouatl'ın sarhoşluğu : Eski Meksika'da dini törenler dışında agave şarabı (Pulque) içmek ayıp sayılırdı ve sadece 60 yaşın üzerindeki yaşlı insanlar içe-

bilirlerdi.Burada yasak içkiyi içmek en ağır günah sayılıyor.

Huastekler: Kuzey körfez kıyılarındaki ilkel Maya soyu. Çıplaklıkları nedeniyle Aztekler tarafından barbarlar olarak aşağılanmışlardır ve ayrıca büyücü olarak kötü bir şöhretleri vardır. Aztekçe metinde Huastek yerine Toueyo (Komşumuz) kullanılmıştır.

Uemac : Bazı kaynaklara göre, Tolteklerin hükümdarı olduğu sırada imparatorluk yıkılmıştır, bazı kaynaklara göre ise Quetzalcouatl'dan sonra uzun süre hükümdar olmuştur.Dindar Quetzalcouatl'ın yanında, dünyevi, günahkar, savaşçı bir unsur olarak karşımıza çıkıyor ve belki de, diğer Toltek efsanelerinde (bkz. 11 a) Quetzalcouatl'ın arkadaşı olan tanrı Xipe' nin değişik bir temsili (Seler (2) s.85).

Cinsel günah : Quetzalcouatl'ın veya Uemac'ın (burada kızı olarak anlatılıyor).Toltek efsanelerinde sık kullanılan bir tema.

Kuşak, örtü : Aztek erkekleri, bellerine sarıp bacak aralarından geçirerek önde düğümledikleri bir tür örtü (peştemal) giyerlerdi.

Cüce ve sakatlar Meksikalı hükümdarların, Orta çağ Avrupasındakiler gibi, hizmetkarları arasında şekilsiz soytarılar eksik olmazdı.

Turkuaz kalkan : Turkuaz mozaiklerle bezenmiş kalkan.Meksika eski çağına ait bu gösterişli silahlar günümüzde Viyana, Londra ve New York müzelerinde sergilenmektedirler.

Taşa dönüşmek, taş olmak : Meksika, Orta Amerika efsanelerinde nadir, ama Kolombiya, Peru efsanelerinde çok sık kullanılan bir motif.

Çiçek tarlası: (aztek. Xochitla)Tarihi Xochimilco

(Çiçek tarlası kenarında) ima ediliyor. Burada, eskiden olduğu gibi günümüzde de çiçek tarhı kültürü (Chinampas) çok gelişmiştir. Gölün bataklık kıyılarında tarlalar kazıklarla çevrilir, çamurun boşaltılmasıyla yerini sebze ve çiçek yetiştirmeye uygun toprak alır.

Kokan ceset epİsodu : Toltek efsanelerinin toplandığı hemen hemen tüm kaynaklarda vardır (Hist.Colh. Mex. s.286 ,Cod.Vatic 3738, Torquemada I s.38, v.s.).

“Sürükleyelim kalası “ : Bir kelime oyunu, Tlacauepan “insan olan kalas” anlamındadır.

İp kopuyor, kalas üzerlerine devriliyor : Hist. Colh. Mex. göre ceset yukarı yükseliyor ve iplere asılanları peşinden sürüklüyor, sonra üzerlerine düşüyor.

Uğursuz işaretler : Benzer mucizeler Azteklere Meksika'nın İspanyollar tarafından fethedileceğini de haber vermiştir (Sahagun (2) s.453).

Kurban taşı : Alçak, büyük yassı taş, üzerine kurban edilecek insan yatırılır ve rahip kurbanın göğsünü keserek nizami kurban törenini yerine getirmiş olurdu.

Kurban bayrakları: Kurban edilecek olanlar beyaz giysilerinin yanı sıra ellerinde kağıt bayraklar taşırlardı. Bu efsanede, An.Quauht.'a göre, o zamana kadar yılan, kelebek, ve kuşları kurbanlık olarak gören Tolteklerin, insan kurban etmelerini anlatmaktadır, yani Tolteklerin başka birgünahı daha.

Chapultepec (Çekirge dağında) Mexico vadisinin deniz lagününün batı kıyısındaki kayalık.Aztek efsanelerinde önemli rol oynar.

Mısırın acılaşması: Başka kaynaklarda daha ayrıntılı anlatılan bir epİsodun özeti,Tolteklerin yaşadığı büyük kıtlığı temsil ediyor.

Değerli eşyaların saklanması : Aztekler zamanında

bulunan, Tolteklerin eski devirlerine ait eşyalar olarak açıklanabilir.

Kakao ağacı ve süs kuşları : Toltek efsanelerine sahne olan Mexico vadisinde tabii ki bu tropik bölgelerin bitki ve hayvanlarının varlığı söz konusu değil.

Quauhtitlan: (Ağaçların arasında) Tula'nın güneyinde eski bir yerleşim yeri. Büyük olasılıkla Meksikalıların Aueuetl dedikleri kalın gövdeli dağ selvisi (Taxodium) kastediliyor.

El izi : Hemen tüm halkların efsanelerinde bu gibi doğal oluşumlar şifacıların veya kahramanların izleri olarak görülmüştür.

Taş köprü : Bir doğa mucizesi, sık sık doğaüstü başlangıç noktası olarak ima edilmiştir. Büyük olasılıkla efsane aynı zamanda Tepaneklerin, "Taş üzerinde" (Tepan), yani Lav tarlasında oturan soyun, ülkelerinin adını anlatıyor.

Popocatepetl (Tüten dağ) ve **Iztactepetl** (Beyaz dağ) Meksika vadisini doğudan sınırlayan iki büyük volkan. Iztaactepetl bugün Iztaaccuatl (Beyaz kadın) olarak bilinir. (Halk arasında bu dağa şeklinden dolayı "Uyuyan kadın" denir. Ç.N.)

Poyauhtecatl : Orizaba'nın sivri tepeli dağı. Cod. Vatic 3738'e göre Quetzalcouatl'ın yandaşları (cüceler ve kamburlar) soğuktan ölmemişler, bir mağaranın içinde taşa dönüşmüşlerdir.

Dağ bayırı: Özgün tercümenin bu kısmı anlaşılmazdır.

Top sahası: (aztek. Tlachtli) Derin, etrafı duvarlarla çevrili, ortasından renkli bir çizgiyle ayrılan yer. Burada iki grup kauçuk toplarla birbirlerine karşı oynarlardı. Burada anlatılan açıkça yine belki de Tlachquia-

uho'da olan bir doğa mucizesi ("Yağmur tanrılarının top sahası" bugün Oaxaca eyaletinde Tlaxiaco'dır).

Ceiba: (aztek. Pochotl) Bombax Ceiba. Dağ selvisi ve Ceiba heybetli ağaçlar olarak hükümdarlık sembolü olmuşlardır ve bu nedenle dünyadaki en eski hükümdar olarak Quetzalcouatl ile ilişkilendirilmişlerdir. Mixtek bölgesinde Pochotla isminde bir yer de vardır. Burada anlatılan doğa mucizeleri, Quetzalcouatl'ın bıraktığı izlerle ilgili başka hikayelerle de bağlantılıdır.

Mictlan: (Ölüler kenti) Bugünkü Mixtekler ve Tzapotekler arasındaki bölgenin sınırında, Oaxaca eyaletindeki Mitla. Burada yaşamış olan daha eski Naua soylarının tarzında yapılmış freskler ünlüdür. Gerçekten de Mitla'da efsanede bahsedilen birçok yeraltı yapısı vardır.

İsimler : Peru kültür kahramanı Uiracocha da tüm yerlerin ismini verir.

Yılan sandal: Quetzalcouatl'ın denizde kayboluşu , yine yıldızlarla kaplı gece göğü okyanusu tasviriyle ilgilidir (Preuss (1) s.XXVII). Chiapas'da Quetzalcouatl "Suda yüzen yılan" olarak adlandırılırdı, Guetamala'da ise "Denizin kalbi" olarak (canlandırma prensibi). Her ikisi de ayın tanrısallığının hem dünyadaki, hem de gökteki okyanusla yakın ilişkisini göstermektedir.

c) An.Quauht. s. 17-29 (aztek.). Seler (2) s.86.(3)s.47 ve 93,(5)s.118 ve 136, (6) I s.172, Iis.3,7,14 ve 16, (7) Is.625, II s.42 ve 62, III s.49,331, IV s.105.

Bu efsanede Toltek hükümdarlığının "Altın devri" kısaca anlatılıyor, ama sonunda Tolteklerin çöküşüyle Quetzalcouatl'ın göçü aynı zamana rastlamıyor. Quetzalcouatl'ın, Tollan'ın hükümdarı olarak üç selefi (öncül), beş halefi vardır, hepsi beraber İ.S. 726 (752) -

1064 yılları arasında devleti yönetmişlerdir. Burada efsanelerin tarihi olaylarla ilişkilendirme gayreti açıkça görülmektedir.

Tüy ip: Savaş kurbanında esir, tüylerle süslü bir iple bağlanırdı.

Toltek: Bir Pulque tanrısının adı (bkz.4d).

Ayna: Eski Meksikada yarım küresel pirit (demir cevheri) veya yüzeyi dışbükey obsidian, ayna olarak kullanılırdı.

Koyote maske: (aztek. Coyotlinaual) Amanteca'nın (bkz. 11b) Koyote (Canis latrans) şeklinde karşımıza çıkan tanrısı.

Sahil insanların tüy süsü ve Turkuaz maske: Her ikisi de Duran'da **Tanrının** resminde gösterilmiştir. Bu maskede, British Museum'da bulunan eski bir Meksika mozaik maskesinde olduğu gibi yüzü yılan kıvrımlarıyla kaplar. Her ikisi de, Montezuma II'nin , eve geri dönen Quetzalcouatl olarak Ferdinand Cortes'e gönderdiği hediyeler arasındadır.

Dört tas: Dört kutsal sayıdır ve bundan fazla herşey günah ve uğursuzluk olarak görülür.

Benim evim: Oruç evleri ima ediliyor.

Quetzalpetlatl: (Quetzaltüy minderi) Anlatıda çok belirgin olmasa da bu, Quetzalcouatl'ın içki alemine baştan çıkartılışı ile ilgilidir (cinler Quetzalcouatl'a Xochiquetzal adında bir fahişe getiriyorlar) Duran II s.78.

Yuka ağacı kırıldı: Mitolojik anavatan Tamouanchan resim yazılarında genellikle bir ağaçla sembolize edilirdi (tanrıların terk etmek zorunda kaldıkları kaybolan cennet olarak). Burada Tollan, Tamouanchan ile eş tutuluyor.

Taş yastık: Eski Meksika'da yakılan kralın külleri ve kemiklerinden geriye kalanları saklamak için kullanılırdı.

Siyah ve kırmızı rengin ülkesi: Tlillan Tiapallan.

1 Kamış: Aynı zamanda Quetzalcouatl'ın doğum yılıdır. An.Quauht. kronolojisine göre İ.S. 895 yılıdır. Aynı yıl Quetzalcouatl'ın geri döneceği beklenirdi ve Cort es'in Veracruz kıyılarına geldiği 1519 tarihi de "1 Kamış" yılına karşılık gelir.

Şafak tanrısı: Sabah yıldızı tanrısı (bkz.5b). Efsane bu değişimle açıkça Tollan'ın sakin ay tanrısı "Tek kamış" a bağlanmaya çalışıyor. Cod.Vatic 3738, Hist. Mech. s. 40, Motolinias. 56, Mendieta s.82, bu kaynaklarda Venüs gezegenine dönüşümü anlatılır. Quetzalcouatl'ın 4+4 günlük görünmezliği büyük olasılıkla gezegenin alt kavuşumu (güneşin dünya ile diğer gezegenler arasındaki durumu) sırasında takriben sekiz gün görünmemesi ile ilgilidir.

Tavşan v.s.: Tarihler 930, 945,973, 994 yıllarına karşılık gelmektedir.

Mociuaquetzqui (bkz.8b) : Bu efsane Tolteklerin cinsel günahlarını anlatıyor. Bu, genel olarak erkekleri fuhuşa kışkırtanlar olarak görülen dişi cinler (Tzitzmitl) tarafından yapılır.

Xicocotl: (bkz.11c) Tarihte, dünyevi bir liderin yanı sıra ruhani liderin de olması Tzapoteklerde olmuştur. Burada Uija-tao veya rahip kral açıkça Quetzalcouatl'ın enkarnasyonudur (cisimlenmesi,canlanması), çünkü o da münzevi ve iffetli bir şekilde yaşar, Quetzalcouatl'ın kenti Mitla' da otururdu (bkz.12 b).

Düşman (veya "Savaşçı"): (aztek. Yaotl) Tezcatlipoca'nın genç, savaşçı tanrı olarak alışıl gelmiş adı. Burada karşı tasviri Xipe, kırmızı Tezcatlipoca olarak

uyarlanmış.

Yağmur tanrısı için çocuk kurbanı: (aztekçe metinde “insan şeklindeki kurban kağıtları”) Burada tarihte yapılan dört insan kurban şekli anlatılıyor. 12 d’de nedeni verilen kıtlık, tarihte görülen (1454, 1506 yıllarında) kıtlıklar örnek alınarak efsaneleştirilmiştir. Bunlar da “Tavşan” işaretli yıllarda olmuştur.

Büyüme: Meksikalıların onsekiz adet yıldönümü bayramından sonuncusu (ocak ayında).

Ixcuinanme: Ay ve yer tanrıçası Tlazolteotl’in dört biçimi. Bir direğin tepesine bağlanan esirin vurulması ile gerçekleşen ve toprakla birleşmeyi sembolize eden ok kurbanı. Aztekler zamanında Tlazolteotl ile yakından ilgili olan toprak tanrısı Xipe için olan törenlerde (ilkbaharda) yapılırdı. Hikaye bu kurban geleneğinin Huastekler ülkesinden çıktığını anlatıyor. Gerçekten de tanrıça Tlazolteotl’in hizmetkarları, onun için yapılan törenlerde (sonbaharda) Huastek giysileri giyerlerdi.

Savaş: Efsanede açıkça söylenmese bile, olağan kurban törenleri, yani esirlerin göğsü kesilerek yapılanlar anlatılıyor.

İnsan derisi yüzmek: Bir kurban şekli. Xipe ve Tlazolteotl için olan törenlerde yapılırdı. Rahipler insanların derisini yüzerler ve günlerce onları üzerlerinde taşıyarak dolaşırlardı.

Otomi: Azteklerden çok farklı bir dil konuşan Mexico vadisindeki en eski topluluklardan biri.

1 Çakmaktaşı: İ.S. 1064.

Tzincoc: Bu ve diğer adı geçen yerler Quauhtitlan bölgesindedirler. Tehuacan’dan Tamazulan’a kadar sayılanların hepsi bugünkü haritalardan da bulunabi-

lirler ve Cholula'nın güneyinden Oaxaca'ya giden yol üzerindedirler.

Copilco: Atlantik kıyısında Tabasco'dadır. Ayotaln ve Mazatlan Pasifik kıyısında Soconusco'dadırlar (Seler 7 IIIs 49). Daha önceleri buralarda Mexico vadisinin Naua soyları yaşamışlardır.

7 Tavşan : İ.S. 1070

Mısır evi: (aztek. Cincalli) Yiyeceklerin batıdaki anayurtlarının ismi (bkz. 4c). Tarihte Azteklerin burayı Chapultepec'te bir mağara olarak kabul etmelerini, Tezozomoc ve Duran'da anlatılan bir efsane ispatlamaktadır. Bu efsanede II Montezuma'nın İspanyollar gelmeden kısa bir süre önce, uğursuz işaretlerden huzursuz olarak, buraya, hala hayatta olduğuna inanılan Uemac'a akıl danışmak için haberciler göndermesi anlatılır (Seler 2 s.86).

d) Hist.Colh.Mex. s.288-295 (aztek.), Seler (7) II s.990. Meksikalılar (Aztekler) Tollan'ın tebaası olarak görünüyorlar; Tollan açıkça, Aztekler göç ederlerken tüm Mexico vadisi üzerinde hakimiyet kuran Colhuacan kentidir.

Tozcuecuex: Meksikalıların lideri. Başka kaynaklarda Uitzilopochtli'nin yakın öncüsü (selefi) olarak gösterilir.

Dört yıllık kıtlık: Metin burada çok eksiktir ve eklemeler gerekli olmuştur. Yine tarihte olan (İ.S. 1506 yılında) bir kıtlık örnek alınmış ve bu zamanda mısır karşılığında çocukların köle olarak satılması anlatılmıştır.

Chapultepec'teki su : Tarihte bir deniz kulağı ortasında kurulmuş olan **Tenochtitlan**'ın su ihtiyacını karşılayan kaynak kastediliyor. Yağmur tanrıları sadece dağ eteklerinde değil, kaynaklarda, göl diplerinde

ve benzeri yerlerde de otururlardı.

Pantitlan: (Bayraklar arasında) Meksika körfezindeki girdap noktası, burası bayrak direkleriyle işaretlenmişti ve Aztekler zamanında yağmur tanrıları için törenlerde buraya çocuklar kurban olarak atılırdı.

Yeşim taşı burgacı: Kurban girdabı demektir.

Quetzal çiçeği: Tarihte Aztekler zamanında, anlatılan törende yağmur tanrılarına kurban edilen aynı isimde bir kız çocuğu vardır.

Su kabağından enfiye kutusu: Rahiplerin taşıdığı enfiye kutusu; bunun içindeki tütün haplar, hayallerin yaratılması için (hayal görmek için) çiğnenirdi.

Meksikalılar ekin ektiler: Aztekçe metinde yanlışlıkla “Toltekler” denmiştir.

2 Kamış yılı:Yeni bir 52 yıllık dönemin başlangıcı olan yıl.

1 Çakmak taşı: Burada Tolteklerin sonu Uemac’ın ölümüyle aynı zamana bağlanıyor.

13- Daha Sonraki Metinlerde Toltek Efsanesi

a) Torquemada I s. 254-256. Bu efsanede mitolojik Tolteklerle tarihteki Toltekler yabancı bir halk olarak karşı karşıya getirilir ve tarihteki Tolteklerin lideri, savaşçı, Tezcatlipoca ile eş tutulan Uemac, barışçı Quetzalcouatl’ın düşmanıdır (aynı bakış açısı Hist. Tolt. Chich.’de de vardır). Mitolojik Tolteklerin tasvirinde hristiyanlık etkisi görülmektedir.

Nauhyotzin: 12 c’ye göre Uemac’ın öncülü, “Kartal” ile beraber hükmetmişti.

Panuco: Kuzey körfez kıyısında Huastekler bölgesin-

deki yer. İlk zamanın tüm halkları buradan gelmişlerdir.

Zinaya teşvik etmek: (Le cometieron adulterio) Bu herhalde şu demek; onu cinsel sefahata (zevk alemlerine), buradaki anlamıyla enseste ayartmak.

Mixteca Alta: Oaxaca vadisinin batı ve güneyindeki dağlık bölge.

Mixteca Baja: Pasifik kıyısının yakınındadır.

Quauhquechulo v.s. : Cholula'nın güney ve güneydoğusundaki yerler. Bunlar, "Kırmızı Tezcatlipoca" (=Xipe Totec) kültürünün merkezleridir.

b) Mendieta s.92-93.Quetzalcouatl ölmek için doğuya körfez kıyısına gittiğine göre oradan gelmiş olmalıydı ve tekrar geri dönüşü doğudan beklandı. Meksika halkları arasında çok yaygın olan bu inanış İspan-yolların Meksika'yı istilasını çok kolaylaştırmıştır. Ayrıca 1519 yılının "1 Kamış" yılı olması ve "Kireç yüz-lü" sakallı İspanyolların Quetzalcouatl ve Tolteklerle ilgili tasvirlerle uyması, İspanyolların çok işine yararmıştır. Bu nedenle II. Montecuhzoma Cortes'e Quetzalcouatl'ın giysisini hediye olarak göndermiştir.

Coatzacoalco: Güney körfez kıyısındaki (yani Tlalapan'da) nehir ve arazi.

c) **Ixtilxochitl (I)** s.43-59. Çok kısaltılmış ve özetlenmiş haliyle, sayılar ve adların bir kısmı düzeltilmiştir. Toltek efsanesini karmakarışık bir roman halinde anlatmıştır. Ixtilxochitl, Uemac'ı yaşlı bir bilge olarak almıştır, Toltekler onun idaresinde göç etmişlerdir ve sonra Tolteklerle bir Chichimeke'yi liderleri yapmalarını öğütlemiştir; halefleri arasında Tecpancaltzin ve oğlu Topiltzin hem Quetzalcouatl'ın hem de Uemac'ın özelliklerini taşırlar. Ixtilxochitl'in Uemac ve Topiltzin dışında bir de mitolojik, üçüncü dünya devrinde

yaşayan bir Quetzalcouatl'ı hikayeye katması, karmaşıklığı daha da arttırır.

Agave şarabının keşfi: Papantzin, bir Pulque tanrısının yerini alıyor.

Çiçek: Şarabın verdiği zevkle, Toltek hükümdarının cinsel günah işlemesi burada romantik bir aşk hikayesi şeklinde anlatılıyor. “Çiçek”, Xochiquetzal'i hatırlatıyor (açmış çiçek, Duran II s.78'e göre cinlerin din-dar Quetzalcouatl'a gönderdikleri fahişe).

52 Yıllık hükümdarlık : 52 yıl Meksika takviminin uzun dönemi. Mitolojideki Quetzalcouatl da tam 52 yıl yaşar.

Topiltzin: Quetzalcouatl'ın bir başka adı.

Xalixco: Meksika eyaleti Jalisco.

Quauhtli ve Maxlatzin: İlk Toltek kaynaklarından gelen isimler (Maxtlaton = Maxlatzin).

Toltek krallarının üçlü ittifakı: Tarihte Mexico vadisinde Tenochtitlan, Tetzco ve Tlacopan arasında yapılan üçlü ittifakı hatırlatıyor.

Afetler: Tlaloc'un gönderdiği felaketler (bkz.9).

Çürüyen kafalı çocuk: Kokan ceset hikayesi.

Top sahası: Top sahaları sadece enine değil boyuna da çizilirdi; böylece dört bölüme ayrılırdı. Burada top sahası, dört yöne bölünmüş dünyanın sembolü. Diğer ilk Toltek efsanelerinde de Quetzalcouatl bir top sahası ile ilişkilendirilir.

Toltitlan: (Sazların arasında) Quauhtitlan'a yakın bir yer.

Küçük nöbet: (aztek. Tozoztontli) Aztek yılının üçüncü 20 günlük “ayı”

Xicco mağarası: Xicco (göbekte) Chalco'daki gölde bir adanın adı, Tlalmanalco Chalco bölgesinde bir yer.

Başka anlatılarda Uemac mitolojik batıda kaybolurken (bkz 12 c ve d), burada Topiltzin dünyanın merkezine (göbeğine) gidiyor. Aztek zamanında da Uemac'ın halle "mısır evinde" yaşadığına inanılırdı.

Nezahualcoyotl: "Oruçlu Koyote" Tetzecoco'nun ta-nınmış kralı, I. **Motecuhzoma**'nın çağdaşı; bilgeliği ve dürüstlüğüyle ünlüdür. Tetzecoco hanedanı, bu hikayede Topiltzin gibi Chichimekelerden geliyordu.

Tecolotlan: Tezulutlan okunur; güney Guetamala'da Verapez bölgesinin eski adı.

Azteklerin İlk Zamanları

14- Uitzilopochtli'nin Doğumu

Sahagun (2) s.253-258 (aztek.), Kunike isp. metin s.11-14. Tipik bir güneş tanrısı doğuşu ve onun ayla ve yıldızlarla savaşmasını anlatan efsane, 10 b ve c efsanelerine benzer. Genç, savaşçı güneş tanrısı bir sinek kuşu (Uitzitzilin bkz 8a) kıyafetinde Azteklerin soy ve savaş tanrısı Uitzilopochtli olarak karşımıza çıkıyor ve tanrı olarak sol yöne (Opochtli), yani güneye hükmediyor. Diğer güneş tanrıları gibi, annesi Couatlicue, yer tanrıçası, ona bakireyken hamile kalıyor ve "Yılanlar dağında", yani gökyüzünde doğuruyor. Tüm silahlarıyla donanmış olarak annesinin bedeninden çıkıyor, ona saldıran Uitznauaları, yıldızları öldürüyor ve en büyük kızkardeşleri Coyolxauhqui'yi, yani ayı silahlarıyla, ateş yılanlarıyla, yani ışınlarıyla parçalıyor. Sonra öldürdüğü Uitznauaların süslerini (yani parlaklıklarını) alıyor (bkz. Seler 7 II s.1004 ve IV s.

157).Quetzalcouatl'ın Tollan'daki evinden sonra Mexico City'deki ana piramit, Uitzilopochtli'nin tapınağı, "Yılanlar dağı" olarak adlandırılır. Anlatıcının bir dağ değil de aslında piramidi ima etmesi, "Kafatası kafesi" ve " Su minderi" tanımlamalarından anlaşılıyor ; kafatası kafesi, basamaklı Meksika piramitlerinin önünde bulunurdu ve su minderi, piramitlerin nehir üzerine doğru çıkmış terasına denirdi.

Coyolxauhqui: Mexico City'deki ana tapınak heykel süslerinden biri olan Coyolxauhqui'nin taş kafası, her iki yanağı altın birer çingirak olarak gösterilmiştir.

Yeri süpürmek: Tapınağın süpürülmesi anlamında, bu Meksikalılar için ibadet şekillerinden biriydi.

Reislerin saç biçimleri: "Taş direk topuzu",saç tepede bir demet olarak toplanırdı.

Dik ağaç: Tarihte tanrı olarak yüceltilmiştir, onun maskesi Uitzilopochtli için yapılan törenlerde takılırdı.

Anecuyotl: Yukarı doğru genişleyip yayılan bir tüy taç.

Teueuelli.v.s.: Resim yazılarında gösterilen tüm tanrı süsleri anlatılıyor. Teueuelli, üzeri tüy topcuklarla süslü kalkan.

Kuş ayağı: Burada açıkça tanrının Kolibri (sinek kuşu) kıyafeti kastediliyor.

Ateş yılanı: Mexico City'de tanrı Uitzilopochtli için yapılan törenlerde, temsili bir ateş yılanı ana tapınağın platformundan yukarı çıkar ve toplanan kurban kağıtlarını yakardı.

Kafanın koparılması ve parçalamak : Ay motifleri; bir çok halk efsanesinde ayın küçülmesini temsil eder.

Uitztlampa: ("Dikenler ülkesi "Uitztlan) Güney gö-

ğü, kuzey göğü gibi bir dikenli bozkır olarak düşünölmüştür.

Uitznaua: Dikenlerde yaşayan.

14- Halkların Göçü

Sahagun (2) s. 433- 444 / (aztek.). Kunike tercümesi s. 45-53.

Deniz üzerinden göç, Meksikalıların, tüm dünyanın sularla çevrili olduğı dünya görüşleri ile ilgilidir. Bu denizin öte tarafında insanlığın ana yurdu ve ölümler ülkesi vardır.Bu efsanede, çeşitli soyların ilk yurtları ile ilgili efsaneleri biraraya toplama gayreti görölmektedir. Bu nedenle, soyları birbiri ardına Tamouanchan, Chicomoztoc ve Colhuacan'a taşır.

Panutlan, Pantla: Bugünkü Panuco.

Karlı dağlar, volkanlar: Aztekçe metin burada çok genelleştirilmiş anlamda, Popocatepetl ve Iztactepetl' in çoğul kelimesini kullanmıştır. Popocatepetl ve Iztactepetl kıyıda görünmezler.

Quauhtemallan: Guetemala'nın aztekçesi.

Tamouanchan: (bkz.4a) Burada batıdaki mitolojik anayurt düşünülebilir. Sahagun'un (veya daha çok onun aztek anlatıcısının) etimolojisi (köken bilimi) doğru değildir; bu kelimenin anlamı "Aşağıya inişin evi"dir, yani doğumdur (Seler 7 II s. 1033).

Bilgeler: (aztek.Tlamatinime) Burada mitolojik Toltekler, tüm yüksek kültürlerin kurucuları, kastediliyor. Bu anlatı da, 13a da, Hist.Tolt. Chich. ve diğer kaynaklarda olduğı gibi bunları, tarihteki Tolteklerden ayrı görmektedir. Quetzalcouatl gibi onlar da doğruya göçlerinde tüm kültürü yanlarına alırlar, diğerlerinin

yanında“Siyah ve kırmızı rengi” de, yani yazıyı da.

Tlaque-Nauaque: (Çok yakınındaki bey) Eski ateş tanrısının bir adı; ayrıca en yüce tanrı (burada Quetzalcouatl) için de kullanılır.

Bir gün geri dönecek : Açıkça Quetzalcouatl ima ediyor.

Tolteklerin ve diğerlerinin hakimiyeti : Tolteklerin hükümdarlığından sonra (burada Colhuacan yerlileri kastediliyor) Mexico vadisine Tepanekler hakim oldu, bu hakimiyeti Meksikalıların dördüncü hükümdarı Itzcouatl (“Obsidian yılanı” 1427-1440) yıktı. Tetzco-co’daki Chichimeke krallığı bu küçük devletlerden bağımsızdı.

Tamouanchan’dan ayrılma: Bu bölümde daha sonra olanlar önceye alınıyor.

Teotihuacan: (bkz.5a) İki büyük piramidin yanısıra, Teotihuacan’da uzun, pekçok küçük höyüklerle çevrili bir yol vardır. Anlatıdaki gibi bu höyüklerde mezarlar değil, yapılan kazıların ortaya çıkardığına göre ev yıkıntıları vardır.

Devler: (bkz.2 a) Mitolojik Toltekler devler olarak görülürlerdi. 51 m. yüksekliğinde, tabanının çevresi 2 km. olan büyük Cholula piramitlerine Meksikalılar yapay dağ “Tlachiualtepetl” derler, Cod.Vatic. 3738 göre de devler tarafından yapılmışlardır.

Mezarlık : Teotihuacan’ın anlamı “Tanrı olunan yer”

Olmeca Uixtotin : Tarihte, Meksikalılaştırılan, orta körfez kıyılarında (Veracruz’un güneyi) yaşayan topluluk.Bugün burada Mistequilla (Küçük Mixteca) adında bir yer vardır.

Agave şarabı : (bkz. 4d, 12c, 13c)Mayauel (bkz.4d), Papaztac (bkz.5b), diğer isimler de Pulque tanrılarının

adlarıdır.

Agave suyunun çıkarılması: Aztekçe metinde Tlachihuiliztli “Çukur”; agave çiçeğinin sapında bir oyuk açılır ve özsu burada toplanır.

Kutsal dört sayısı : Beş aşırılığı gösterir.

Hokkabazlık : Bunlar Sahagun (2) s.356 da büyücülerle ilgili bölümde detaylı olarak açıklanmıştır.

Banotu ve şeytanotu : Uyuşturucular.

Yılanlardağı: (bkz.14) Tarihte Tula bölgesinde Otomiler yaşamışlardır.

Toltekler, Naua ve Meksikalılar: Aslında hepsi yakın akrabadır; tarihteki Toltekler Naua idiler. Meksikalılar (Aztekler) lehçe olarak bunlardan farklıdır.

Yedi mağaralar : (aztek.Chicomoztoc, bkz 6b) Bazı kaynaklara göre (Mendieta s.145, Cod. Vatic 3738 v.d.) Meksika soylarının esas anayurdudur ve Qu'icheler de Tollan'la eş tutulmuştur. Belki de kuzeyden (Pueblo bölgesinden) gelen kötü bir haber bu efsanenin doğmasında etkili olmuştur.

Esas Chichimekeler : (aztek. Teochichimeca) Kuzeyin avcı soyu, bir kısmı aztekçeye benzer bir dil konuşurdu.

Michuaque: Toluca vadisinin doğusundaki Michuacan bölgesi yerlileri. Burada bölgenin farklı dil konuşan yerlilerinden çok (Tarasken bkz.16d), Meksikalılarla benzer dil konuşan ve Taraskenlerin arasında yaşayan yerliler kastediliyor (Seler 7 III s.41), çünkü Otomilerin göçünden sonra sadece Naua soyları söz konusudur.

Amimitl: Balıkçılık ve av tanrısı (Michuacan,” Balıkçıların ülkesi” anlamındadır).

Tepanekler v.s.: Tepanekler için bkz. 12b (Tepanouayan), Chalcoiçin bkz.4c, Uexotzinco ve Tlaxcala için bkz.1 b.

Acolhuaque : Tetzcoço yerlileridir (bkz 4b).

Meksikalılar: Dar anlamda, Mexico City'nin sonraki yerlileri (Aztekler).

Colhuacan Mexico: 17'de anlatılan ve mitolojik Aztlan ve Collhuacan ile özdeşleşen Mexicanun ilk zamanı.

Tanrıları : Uitzilopochtli.

16- Aztek Göz Efsanesi-Eski Bir Resim

Yazısındaki Hikaye

a) Hist. Mex 1576 Bl. 4-47 (aztek.) Bu anlatıyla Codex Boturini ve Torquemada I s.77 içerik olarak birbirlerine uyarlar.Yalnız, Torquemada'da tüm episodlar ayrıntılarla çok şişirilmiştir.

Aztlan : Seler 7 II s.31 göstermiştir ki, Azteklerin çok özel ana yurtları Aztlan (beyaz veya aydınlık ülke),Azteklerin efsaneleştirilen ve güzelleştirilen tarihteki yurtları ada kenti Tenochtitlan'dır.

Azteklerin göçünün birinci kısmı (Tollan'a varışlarına kadar olan bölüm) mitolojik olarak düşünülmelidir, çünkü Colhuacan (ve Quauitl itzintlan), "Bulut yılanlarının ülkesi", Cuextecatlı ichocayan ve Couatl ıcamac, sadece dört yönün işaretleridir, sırayla batı, kuzey, doğu, güney, bunlara ek olarak beşinci Tollan gelir (bu durumda dünyanın merkezi olarak gösterilmiştir). Uitzilopochtli bu efsanede tanrıdan çok, tapınılan bir soy lideri olarak görünmektedir.Bu nedenle Sahagun ısrarla onun bir insan olduğunu vur-

gulamaktadır.

Başlangıç mağarası Chicomoztoc (bkz.15) kastediliyor.

Sekiz soy : Bunlardan ikisi, Malinalca (Toluca'nın güneyinden) ve Matlatzinca (Toluca vadisinden, Otomilere akraba) Naua değildir. Chalco ve Xochimilco gölleri arasındaki Cuitlauac yerlileri dışında diğerlerinin bahsi sıkça geçer.Chichimeca, burada Acolhuaque (bkz.15) olarak anlaşılmalıdır.

Azteklerin dört liderinden üçünün adı Aztek efsanelerinde geçer: Chimalman (bkz 10 a,c), Apanecatı (bkz.10b), Quauhcouatl ("Kartalyılanı" 16a).

Tezacouacatl: ("Ayna yılanının tapınağından gelen") Tarihte Aztekler zamanında, yüksek rütbeli bir askerin ünvanıydı.

1 Çakmaktaşı yılı : Tolteklerin yıkıldığı yıl.

Kırık ağaç: Meksika resim yazılarında Tamouanchan'ın sembolüdür (kaybolan cennet, batıdaki mitolojik ana yurt Colhuacan olarak da anılır).

Bulut yılanları: Burada Xiuhnel ve Mimich'in de adı geçer. Efsanelerde Bulut yılanları kurban edilen ilk canlılardır, burada haraç vermek, kurban edilmek anlamındadır. Aztekler kuzey avcı soyları Chichimekelerle özdeşleştirilen " Bulut yılanlarının" silahlarını alırlar, yani yay, ok, ağ (torba, taştan ok uçlarını koymak için kullanılan), ayrıca tanrıları Uitzilopochtli'nin giysilerini de (tüylerle bezenme, yapıştırma).

Huastekler: (bkz12 b,c) Burada, yurtları göz önüne alındığında, doğunun temsilcileri.

Yılların bağlanması Aztekler, 52 yıllık döneme Xiuhmolpilli, "Birbirine bağlanmış yıl demeti", derlerdi. Bu zamanın bitiminde bütün ateşler söndürülür

ve yeniden yakılırdı. Bu, her zaman “2 Kamış” yılında olurdu.

Kargı fırlatmak: Meksikalılar “Chichimekeler” olarak o zamana dek ok ve yay kullanmışlardı ve burada yerleşik dağ soylarının silahlarına geçiyorlar. Ancak öyle görünüyorki, bu gelenek, adın yanlış yorumlanmasından çıkmıştır, çünkü Atlacuiuayan daha doğru olarak “ Su doldurulan yer” anlamındadır(bugünkü Tacubaya, Mexico City’nin dış mahallesi).

Tollan’dan buraya kadar olan göçün tüm etaplarını haritadan izlemek mümkündür.

Chapultepec : Burası tarihte, Aztek krallarının başkenti olarak önemli rol oynamıştır.

Colhuacan: Burada tarihteki Colhuacan kastedilmiştir. Mexico vadisinde tuzlu su ve tatlı su gölleri arasındaki dilde kurulmuştur.

Uitziliuitl : (Kolibri tüyü) Birinci; Meksikalıların ikinci kralıyla karıştırılmamalı.

Coxcoxtli Tropik bölgelerde yaşayan bir orman tavuğu .Tanrı Macuixochitl onun maskesiyle görünür.

3 Çakmaktaşı yılı : İ.S. 1347.

Bir çuval Kakao çekirdeği : Aztekçe metinde sadece “bir çuval” (Xiquipilli) olarak geçiyor, resim yazılarında bu sembol 8000 sayısının karşılığıdır. Kakao çekirdekleri eski Meksika’da ufak para olarak kullanılırdı.

Başkumandan Aztek.metinde Tlaceteuhctli, daha sonra Tlaccatecatl; aztek devletinde yüksek rütbeli bir askerin ünvanı.

Rütbe işaretleri : aztek.Tlauiztli. Belirli giysi ve süsleri takma hakkı askeri rütbeye bağlıydı.

Dört çuval Demek ki, Meksikalılar 32.000 esiri

zafer ganimeti olarak teslim etmişler.

Dikenler (=Agave yaprakları) ve **çam dalları**
Riyazet ve kurban sembolleri.

Kıyı insanların süs tüyleri v.s. Esirler değerli Toltek süsleriyle donatılmışlar. Quetzal bayrakları genelde kullanılan kağıt bayrakları temsil ediyor.

Ateş yakmak : Tarihte Aztekler zamanında her yeni dönemin başlangıcında kurban edilen esirin bedeninde ateş yakılırdı ve bu adet Uixachtecatl'da da yapılırdı (Colhuacan ve Contitlan arasında bir dağ).

Mexicatzinco : Colhuacan'ın kuzeyinde, tuzlu ve tatlı su göllerini birbirine bağlayan kanalın yanındaki yer.

Saz sallar Aztekçe metinde "Saz ağ" lardan söz ediliyor. Burada metinde çok açıkça ifade edilmeyen bir noktayı açıklamakta yarar var. Meksikalılar, takipçilerinden , sayısız adalardan birine kaçarak kurtulurlar ve daha sonraları burada Tenochtitlan kenti yükselir.

Taş, kaktüs ve kartal : Bugün bile Meksika eyaletlerinin armaları bu üç amblemden oluşur.Tenochtitlan adının anlamı, "Taşlar üzerinde büyüyen kaktüsler arasında"

Tlaloc: Yağmur tanrısı. Aztekler zamanında Tenochtitlan'daki ana piramitte Tlaloc ve Uitzilopochtli'nin tapınakları vardı.

Chichilquauitl : Bir yapıya adak olarak sunulan kurbandan söz ediliyor. "Takdis etmek" için aztekçe metin "piramidin kalbi yaptılar" diyor.

2 Çakmaktaşı yılı : İ.S. 1359.

b) Torquemada I s.78.

Kuş Kolibri : (sinekkuşu) olarak düşünülmelidir, çün-

kü Uitzilopochtli'nin maskesi sinek kuşudur.

Uitzitin : daha doğru olarak Uitzilton“Küçük sinek kuşu”

Tecpatzin : “Küçük taş bıçak”.

c)Torquemada I s.79-80.Hikaye, 16 a da anlatılan ilk ateşin Azteklerce elde edilişini (yakılışını) efsaneleştirmekte ve iki komşu kent Tenochtitlan ve Tlatelolco arasındaki, ancak sekizinci Meksika kralı Axayacatl zamanında Tenochtitlan'ın zaferiyle sona eren rekabeti anlatmaktadır.

Zümrüt : Burada Chalchiuhtl (yeşil taş) olarak anlaşılmalıdır. Meksikalılar zümrütü bilmiyorlardı.

Tlatelolca : Tlatelolco yerlileri, Tenochtitlan'ın kuzeybatı kısmı bir zamanlar büyük olasılıkla Tepanekler tarafından kurulan, kendi kralı olan bağımsız bir kentti.

d) Duran I s. 21-22 (ayrıca Tezozomoc s.225).

Açıklayıcı bir efsane; bir soy özelliğini, yani Michuacan Taraskenlerinin adetini, Meksikalılar gibi bel örtüsü değil, uzun gömlekler giydiklerini anlatıyor.

Patzcuaro : Michuacan'ın ortasındaki gölle aynı adı taşıyan yer.

e) Duran I s. 24-25 (kısaltılmış olarak).Aynı hikaye Tezozomoc'dada (s.227-229) yer alır, ancak eksiklikler ve belirsizlikler nedeniyle bu kitaba alınmamıştır.Tümü için bkz. Seler 7 III s.324 ve Preuss I s. XXX,XXXVI.

Hikaye sabah yıldızının veya güneşin ay ve yıldızlarla savaşı efsanesi ile yakından ilgilidir. Bu efsanenin Azteklerin göç efsanelerinin içine alınmasının nedeni, Tollan'ın “Yılanlar dağı”, efsaneye sahne olan yer, ile Tenochtitlan'ın ana piramidinin (ona da “Yılanlar

dağı” denir) ve dağı, yani gökyüzünü, çevreleyen gece seliyle Mexico gölünün karşılaştırılmasıdır.

Göl : Tezozomoc’a göre, göl, Meksikalıların kendi yaptıkları bir top sahasının tam ortasında olan bir deliğe su dökmeleriyle oluşmuştur. Top sahası burada yine gökyüzünün sembolüdür, suyla dolu karanlık delik ise dolunaydır.

Tanrıların top sahası ve kafatası kafesi : Bunlarla bahsedilen dağın Mexico City’deki ana piramitle özdeşleştirildiği anlaşılmaktadır, çünkü bu kutsal yapılar piramidin merdivenli çıkışının önünde bulunurlardı.

Kalplerin çıkartılması: Tezozomoc’a göre Uitzilopochtli Coyolxauh’un başını keser (14’deki gibi), Uitznaua’nın kalbini aşırır (= büyüyle ölüm).

f) Duran I s.28-30 (kısaltılmış haliyle)

Efsane Meksikalıların Chapultepec’te oturdukları ve etraflarının düşmanlarla sarıldığı zamanda geçmektedir.

Azcapotzalco,Tacuba (aztek.Tlacopan) ve Coyoacan Mexico gölünün batı kıyısındaki Tepanek kentleri.

Küçük kaya: (aztek.Tepetzinco) Bir zamanlar Mexico gölünün ortasında olan ama günümüzde karada kalan volkanik bir kaya. Sıcak kaynaklar nedeniyle bugün Penon de los Banos (Kaplıca kayası) denir.

Tlalcocomolco : “Yerde çukur olan yer”

17- Motecuhzoma’nın Aztlan’a Haberci

Göndermesi

Duran I s.218-228.

I. Motecuhzoma : Azteklerin beşinci kralı, 1440-1464 yılları arasında hüküm sürdü.

Yedi mağaralar : Aztekçe Chicomoztoc.

Başkan (başbakan): Aztekçe Ciuacouatl (Dişi yılan). Colhuacan'ın eski yer ve ay tanrıçası, Azteklerde en yüksek mevki ve kralın temsilcisinin ünvanı.

Gece ve rüzgar: İspanyolca metinde yanlışlıkla “Gün ve gecenin efendisi” olarak yazılmıştır. “Sayesinde yaşadığımız yaratıcı tanrı” aztek adı Tlachiuale Ipalmemouani'nin tam tercümesidir ve aynı zamanda “Gece ve rüzgar” gibi en yüce tanrıyı tasvir eder.

Uitzilopochtli'nin annesi : Couatlicue (bkz.14).

Kartal yılanı : aztek.Quauhcouatlbkz.16 a.

Aztlan Burada, batıda varsayılan mitolojik Colhuacan ve kuzeydeki anavatan Chicomoztoc ile özdeşleştiriliyor. Colhuacan, resim yazılarında ve anıtlarda kambur (eğri) tepeli bir dağ olarak gösterilir. Aztlan'ın tasviri tamamıyla Aztekler zamanında Mexico vadisindeki göl bölgelerinin zenginliklerine uyuyor, hatta Xochimilco'nun tatlı su gölünün çiçek tarhları (Chinampas) bile eksik değil.

Mexitin : Meksikalı.

Kakao baharatı (aztek. Teonacaztli) Kakaonun içine karıştırılan bir ağacın çiçekleri.

Vanilya : (aztek. Tlilxochitl) “Siyah çiçek”

Yılanlar dağı : Bu dağ Uitzilopochtli'nin doğduğu ve oturduğu yer olduğu için tüm törenler burada yapılırdı.

Puma, jaguar ve çakal : Jaguar, büyücülerin kendilerini dönüştürebildikleri hayvan.

Tezacatetl v.s.: Hepsi göç zamanlarında Azteklerin reisleri olmuşlardır.

Yabancı bir ulus v.s. : İspanyollar ve onlarla birlik olan Meksikalı soylar (örneğin Tlaxcaltekler) kas-

tediliyor.

Dört çift ... : İspanyolca metinde eksiklik var. Büyük olasılıkla ceket ve bel kuşağı olarak tamamlanabilir.

KAYNAKLAR

* Anales de Quauahtitlan (kısalt. An.Quauht.) *Noticias historicas de Mexico y sus contornos*. Jose Fernando Ramirez. ("Anales del Museo Nacional de Mexico." Bd. III, Apendice.) Mexico 1882.

* Camargo, Diego Munoz: *Historia de Tlaxcala*. Alfredo Chave. Mexico 1892.

* Codex Vaticanus 3738 *Il manoscritto Messicano Vaticano 3738 detto il Codice Riös*. Loubat dükünün hibesi ile Biblioteca Vaticana'dan (Vatikan Kütüphanesinden). Roma 1900.

* Duran, Diego : *Historia de las Indias de Nueva-Espana y islas de tierra firme*. Jose Fernando Ramirez. Bd. I-II. Mexico 1867-1880.

* *Historia de los Mexicanos por sus pinturas* (kısalt. Hist.Mex.Pint.) Joaquin Garcia Icazbalceta ("Nueva coleccion de documentos para la historia de Mexico" Bd.III) Mexico 1891.

* *Historie de la Nation Mexicainedepuis le depart d'Aztlan...* de 1576 (kısalt. Hist Mex.1576). J.-M.-A. Aubin. Paris 1893.

* Histoyre du Mechique(kısalt. Hist.Mech.): Manuscrit Français inedit du XVI siecle. Edouard de Jonghe. ("Journal de la Societe des Americanistes." N.S. Bd.II.) Paris 1905.

* *Historia de los Reynos de Colhuancan y de Mexico* (kısalt. Hist.Colh.Mex.): Traditions des anciens Mexicains. Walter Lehmann. (" Journal de la Societe des Americanistes." N.S. Bd. III.) Paris 1906.

* *Historia Tolteco-Chichemeca* (kısalt. Hist.Tolt.Chich.): Ms. Bir kısmı Ernest Boban tarafından yazılmıştır. ("Documents pour servir a l'histoire

du Mexique.” Atlas Taf. 46-58.) Paris 1891.

* Ixtilxochitl, Fernando de Alva: Obras historicas. Alfredo Chavero.

1. Relaciones. Mexico 1891.

2. Historia Chichimeca. Mexico 1892.

* Mendieta, Geronimo de: *Historia eclesiastica Indiana. Joaquin Garcia Icazbalceta.* (“Coleccion de documentos para la historia de Mexico.” Bd.III.) Mexico 1870.

* Motolinia (Toribio de Benavente): *Memoriales.* Luis Garcia Pimentel. Mexico 1903.

* Reyes, Antonio de los: Arte en lengua Mixteca. H. de Charencey. Alençon o.J.

* Sahagun, Bernardino de

1a. Historia general de las cosas de Nueva Espana. Carlos Maria de Bustamente.

Bd. I-IV. Mexico 1829-1830.

1b. Aynisi. Lord Kingborough. (“Antiquities of Mexico.” Bd.VIII.) Londra 1848.

2. Bazı bölümler Fray Bern.de Sahagun’un eserinden, aztekçe tercüme Eduard Seler. Caecilie Seler-Sachs. Stuttgart 1927.

* Tezozomoc, Hernando Alvarado *Cronica Mexicana.* Jose M. Vigil. Mexico 1878.

* Torquemada, Juan de: *Los veinte y un libros rituales y monarchia Indiana.* Bd.I-III. Madrit 1723.

* Velasco, Juan de: *Historia del reino de Quito en America meridional.* Bd.I-II. Quito 1844.

* Brasseur de Bourbourg *Histoire des nations civilisees du Mexique et de l’Amerique-Central.* Bd.I-IV. Paris 1857-1859.

* Brinton, Daniel G.: *American hero-myths.* Philadelp-

hia 1882.

* Ehrenreich, Paul: *Die Mythen und Legenden der Südamerikanischen Urvölker*. ("Zeitschrift für Ethnologie." Bd. XXXVII, Supplement) Berlin 1905.

* Koch-Grünberg, Theodor *Indianermaerchen aus Südamerika*. ("Maerchen der Weltliteratur") Jena 1905.

* Krickeberg, Walter: *Indianermaerchen aus Nordamerika*. ("Maerchen der Weltliteratur") Jena 1924.

* Kunike, Hugo: *Aztekische Maerchen nach dem Spanischen des Sahagun*. Berlin u. Leipzig 1922.

* Lehmann, Walter :

1. Zentral-Amerika. I. Teil: Die Sprachen Zentral-Amerikas. Bd. I-II. Berlin 1920.

2. Ein Tolteken Klagegesang (" Festschrift Eduard Seler").Stuttgart 1922.

* Orozco y Berra, Manuel *Historia antigua y de la conquista de Mexico*. Bd. I-IV. Mexico 1880.

* Preuss,Konrad Theodor

1. Die Nayarit-Expedition. I. *Die Religion der Cora-Indianer*. Leipzig 1912.

2. Die höchste Gottheit bei kulturarmen Völkern. ("Psychologische Forschung" Bd.II.) Berlin 1922.

3. *Glauben und Mystik im Schatten des höchsten Wesens*. Leipzig 1926.

* Seler, Eduard

1. Wandmalereien von Mitla. Berlin 1895.

2. Die achtzehn Jahresfeste der Mexikaner. ("Veröff. Mus. f. Völkerkunde" Bd. VI.) Berlin 1899.

3. Das Tonalamatl der Aubin'schen Sammlung. Berlin 1900.

4. Codex Fejervary-Mayer. Berlin 1901.
5. Codex Vaticanus No. 3773. Berlin 1902.
6. Codex Borgia. Bd. I-II. Berlin 1904-1906.
7. Gesammelte Abhandlungen. Bd. I-V. Berlin 1902-1923.
8. Die Ruinen von Uxmal. ("Abhandl. K. Preuss. Akad. d. Wiss.") Berlin 1917.

Bu efsaneler 15. yy. başlarında gelişmesinin en görkemli dönemindeyken İspanyol fethçileri tarafından yok edilmiş bir Uygarlığın, Azteklerin ve onların da öncülleri diyebileceğimiz Tolteklerin efsaneleridir.

Geleneksel anlatılara göre nahuatl dilini konuşan Aztekler, küçük bir kabile iken kendilerinden önceki Uygarlıkların kültürlerini özümseyip, kibarlıkla barbarlığın, duyarlılıkla fanatıklığın, dinle devletin iç içe olduğu bir uygarlık kurmuşlardır. Bu devasa Uygarlığa ait söylenceler 16. ve 17. yy. larda meraklı İspanyol serüvenciler, askerler ve keşişler tarafından toplanmaya başlanmış ve daha sonra yazıya aktarılmıştır.

“Okyanus Yayıncılık” olarak Efsanelere dayalı bu kültür izlencemizin ilk kitabında, ülkemizde çok az bilinen bir uygarlığın bu alışılmadık güzellikteki söylencelerini okurlarımızın değerlendirmesine sunmaktan büyük bir keyif duymaktayız.

ISBN 975 - 7200 - 22 - 0

9 789757 200222